KULTURA PROSTORA IN GRADITVE ZDAJ !

Odgovorno do prostora!

KULTURA PROSTORA IN GRADITVE ZDAJ !

Cilji in predlogi sistemskih rešitev za trajnostno graditev
in vzdržno ravnanje s prostorom

PREDGOVOR

Dokument Kultura prostora in graditve zdaj! je sporočilo stroke, namenjeno politiki in širši javnosti. Strokovnjakinje in strokovnjaki s področja urejanja prostora, arhitekti, gradbeniki, geografi, krajinski arhitekti, geodeti, urbanisti in drugi inženirji in družboslovci, ki delujejo v urejanju prostora in jih zastopajo organizacije, združene v skupini Odgovorno do prostora!, s tem dokumentom odgovornim in javnosti resno in utemeljeno sporočajo, da so razmere v urejanju prostora kritične ter da zahtevajo odločno ukrepanje.

Slovenski sistem urejanja prostora se že dolgo krha, dodatne znake slabosti pa je začel kazati, ko so se začele uresničevati napovedi stroke iz časa sprejemanja aktualne zakonodaje. Stroka se je zato konec leta 2009 strnila in posredovala v javnost *Poziv za spremembe v urejanju prostora*, ki ga je podprlo veliko število posameznikov in organizacij. Na tako poenotenem stališču je bil na začetku leta 2010 izveden odmeven posvet v državnem svetu, ki je spodbudil oblikovanje delovanje partnerstva OdP!. Ključno sporočilo stroke politiki in javnosti s tega posveta je šest sklepov, ki so tudi po petih letih še vedno aktualni in sporočajo, da je treba nujno:

1 - izdelati oceno stanja v prostoru in urediti sistem stalnega spremljanja stanja;
2 - izdelati multidisciplinarno analizo sistema urejanja prostora ter zagotoviti vrednotenje prostorskih razsežnosti razvojnih programov in politik na ravni države;
3 - na ravni Vlade RS organizirati službo za urejanje prostora (= načrtovanje, gradnja, varstva, raba, vzdrževanje in prenova vseh sestavin prostora);
4 - uvesti stalno javno poročanje o vseh vidikih urejanja prostora ter zagotoviti formalne in druge (finance, znanje, čas) pogoje za učinkovitejše vključevanje javnosti v zadeve s področja urejanja prostora;
5 - podpreti razvojno raziskovalno prakso na področju urejanja prostora;
6 - urediti zakonodajni okvir urejanja prostora in zagotoviti njegovo učinkovito izvajanje.

Skupina OdP! sistematično spremlja razmere v urejanju prostora in si konstruktivno prizadeva za učinkovitost sprememb v urejanju prostora. V preteklih letih je skupina OdP! javnosti in pristojnim politikom, ministrom, vladam in poslancem predložila več desetin odzivov na različne dokumente in predloge zakonodajnih rešitev, ki so se dotikali sistema urejanja prostora, ter tako dosledno in javno sporočala, zakaj in kako so posamezne rešitve škodljive za slovensko družbo in prostor.

Delovanje skupine OdP! dokazuje, da se stroka dobro zaveda svoje odgovornosti za razmere v urejanju prostora in tudi tega, da dobro ve, da razmer ne more spreminjati sama. Obdobje, ki sta ga med drugim zaznamovali aktualna zakonodaja in politika urejanja prostora, se ograjuje od strokovnega mnenja, torej od temeljnega znanja in izkušenj, potrebnih za urejanje prostora. To je obdobje, v katerem sta kultura urejanja prostora in graditve v Sloveniji le nazadovali. Odraža se v prostoru in v ravnanju ljudi, a tudi kar je še zlasti skrb vzbujajoče, pri načrtovanju razvoja v prostoru in graditvi objektov. Erozija upoštevanja napisanih in nenapisanih pravil danes že dosega skrb vzbujajočo raven in stroka je prav zato sklenila, da se mora ponovno oglasiti.

Dokument » Kultura prostora in graditve zdaj! « je tako ponoven poskus stroke, da zbudi odgovornost politike za razmere v prostoru, da prekine prakso kratkoročnih ozkogledih interpretacij razmer in obotavljanja pri snovanju sprememb ter da spodbudi ambiciozno snovanje nove prostorske politike, dostojne nacionalnega potenciala prostora in ljudi v razvojno prelomnem času. Čas, način in vsebina delovanja skupine OdP! dajejo novemu dokumentu kredibilnost in moč, ki bi morala zdramiti širšo javnost in zbuditi zanimanje politike za resnost razmer na področju urejanja prostora in graditve objektov.

PODPISNIKI

Dokument Kultura prostora in graditve zdaj! podpirajo partnerji skupine Odgovorno do prostora!

Zbornica za arhitekturo in prostor Slovenije
dr. Andrej Goljar, predsednik

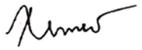

Inženirska zbornica Slovenije
mag. Črtomir Remec, predsednik

Inštitut za politike prostora
Marko Peterlin, direktor

Fakulteta za gradbeništvo in geodezijo
prof. dr. Matjaž Mikoš, dekan

Fakulteta za arhitekturo, Katedra za urbanizem
prof. mag. Peter Gabrijelčič, dekan

Filozofska fakulteta, Oddelek za geografijo
prof. dr. Branka Kalenić Ramšak, dekanja

Biotehniška fakulteta, Oddelek za krajinsko arhitekturo
prof. dr. Davorin Gazvoda, dekan

Zveze geodetov Slovenije
mag. Blaž Mozetič, predsednik

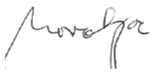

Društvo krajinskih arhitektov Slovenije
Jože Novak, predsednik

Društvo urbanistov in prostorskih planerjev Slovenije
dr. Liljana Jankovič Grobelšek

Društvo arhitektov Pomurja
Andreja Benko, predsednica

Trajekt - Zavod za prostorsko kulturo
Anja Planišček, direktorica

KAZALO

PREDGOVOR....04

1. UVOD....13

2. TEMELJNA IZHODIŠČA....17

2.1 ODGOVORNO RAVNANJE S PROSTOROM JE IZJEMNO POMEMBNO ZA DRUŽBO....17

2.2 POTREBEN JE SPLOŠEN DRUŽBENI DOGOVOR O PROSTORSKI KULTURI IN KULTURI GRADITVE....17

2.3 SLOVENIJA POTREBUJE DVIG KAKOVOSTI BIVANJA IN VZDRŽEN RAZVOJ....17

3. OCENA STANJA....23

3.1 OBDOBJE ZADNJIH DVAJSETIH LET....23

3.2 VZROKI ZA KRITIČNE RAZMERE NA PODROČJU UREJANJA PROSTORA IN GRADITVE OBJEKTOV....27

4. CILJI, USMERITVE IN PREDLOGI UKREPOV....39

4.1 IZBOLJŠANJE DRUŽBENE ZAVESTI O POMENU PROSTORA....41

4.1.1 UVELJAVITEV KONCEPTA »KULTURA PROSTORA IN GRADITVE ZDAJ!«....43

4.1.2 SPREJETJE IN IZVAJANJE POSODOBLJENE PROSTORSKE, ARHITEKTURNE IN KRAJINSKE POLITIKE DRŽAVE....43

4.2 UČINKOVITEJŠI POSTOPKI V PROSTORSKEM NAČRTOVANJU IN PRI GRADITVI OBJEKTOV....51

4.2.1 USTANOVITEV MEDRESORSKE KOORDINACIJSKE SLUŽBE ZA PROSTOR IN GRADITEV OBJEKTOV PRI VLADI RS....53

4.2.2 IZDELAVA CELOVITE ANALIZE SISTEMA UREJANJA PROSTORA IN GRADITVE OBJEKTOV TER ZAGOTOVITEV VREDNOTENJA RAZVOJNIH PROGRAMOV IN POLITIK NA RAVNI DRŽAVE....55

4.2.3 UREDITEV ZAKONODAJNEGA OKVIRA UREJANJA PROSTORA IN GRADITVE OBJEKTOV TER ZAGOTOVITEV NJEGOVEGA UČINKOVITEGA IZVAJANJA....55

4.2.4 ZDRUŽEVANJE NA REGIONALNI RAVNI IN POVEZOVANJE OBČINSKIH STROKOVNIH SLUŽB....57

4.2.5 PRENOVA SISTEMA PROSTORSKEGA NAČRTOVANJA – PROSTOR ZA ZGO-DBO....59

4.2.6 PRENOVA SISTEMA NAČRTOVANJA, GRADNJE IN PRENOVE VSEH VRST OBJEKTOV –ZGODBA....63

4.2.7 UVELJAVITEV STRATEŠKE PRESOJE VPLIVOV NA OKOLJE KOT OPTIMIZACIJSKEGA OPRAVILA V POSTOPKIH NAČRTOVANJA....65

4.2.8 UVELJAVITEV NAČRTOVANJA, UPRAVLJANJA IN VAROVANJA KRAJINE KOT DELA CELOVITEGA PROSTORSKEGA NAČRTOVANJA....65

4.3 ARHITEKTURA IN TRAJNOSTNA GRADNJA KOT EKONOMSKI POTENCIAL IN GOSPODARSKA SPODBUDA....67

4.3.1 NEIZKORIŠČENE RAZVOJNE MOŽNOSTI....69

4.3.2 UVELJAVITEV NOVEGA SISTEMA JAVNEGA NAROČANJA STORITEV PROSTORSKEGA NAČRTOVANJA TER ARHITEKTURNIH IN INŽENIRSKIH STORITEV....71

4.3.3 PONOVNA UVELJAVITEV IN POSODOBITEV JAVNIH NATEČAJEV....73

4.3.4 SPREJETJE IN IZVAJANJE ZAKONA, KI BO UREJAL POGOJE IN NAČIN IZVAJANJA ARHITEKTURE IN INŽENIRSKE DEJAVNOSTI IN DEJAVNOSTI NA PODROČJU UREJANJA PROSTORA....75

4.3.5 PREPREČEVANJE DELA NA ČRNO IN NELOJALNE KONKURENCE....79

4.4 TRAJNOSTNI PRISTOP V PROSTORSKEM NAČRTOVANJU IN GRADITVI TER PRENOVI OBJEKTOV KOT DEL NACIONALNE STRATEGIJE....79

4.4.1 SPREJETJE ENOTNE METODOLOGIJE NAČRTOVANJA IN VREDNOTENJA TRAJNOSTNOSTI STAVB, KI JIH GRADI DRŽAVA....81

4.4.2 VARSTVO IN PRENOVA KAKOVOSTNE SODOBNE ARHITEKTURE, KRAJINSKE ARHITEKTURE IN KAKOVOSTNIH INŽENIRSKIH GRADENJ, KI ŠE NIMAJO STATUSA KULTURNE DEDIŠČINE....81

4.4.3 UVELJAVITEV SISTEMATIČNEGA PREPOZNAVANJA, VREDNOTENJA IN VAROVANJA KRAJIN....82

4.4.4 SISTEMSKA UREDITEV KREATIVNEGA VAROVANJA STAVBNE DEDIŠČINE....82

4.4.5 VZPOSTAVITEV AKTIVNE ZEMLJIŠKE, KOMUNALNE IN STANOVANJSKE POLITIKE....85

4.4.6 VZPOSTAVITEV EVIDENCE STAVBNIH ZEMLJIŠČ, VEČNAMENSKEGA KATASTRA IN SISTEMA ZEMLJIŠKE ADMINISTRACIJE....87

4.4.7 IZOBRAŽEVANJE, VZGOJA IN OZAVEŠČANJE JAVNOSTI....89

4.4.8 PRENOVA VSEBIN ŠTUDIJSKIH PROGRAMOV S PODROČJA UREJANJA PROSTORA IN GRADITVE OBJEKTOV....89

4.4.9 IZVAJANJE RAZISKAV IN APLIKATIVNIH RAZISKOVALNIH PROJEKTOV....91

4.5 UČINKOVITO VODENJE IN IZVAJANJE INVESTICIJ....91

4.5.1 POZNAVANJE INVESTICIJSKEGA PROCESA, SISTEMATIČNO DELO Z INVESTITORJI IN JAVNOSTMI....93

4.5.2 SPREJETJE ZAKONSKEGA PREDPISA O VODENJU INVESTICIJ, FINANCIRANIH IZ JAVNIH SREDSTEV....93

4.5.3 VZPOSTAVITEV SISTEMA SPREMLJANJA STANJA V PROSTORU....97

4.5.4 SPODBUJANJE KAKOVOSTI, REVITALIZACIJE IN VAROVANJA KULTURNE IDENTITETE PRI PRENOVI OBJEKTOV IN OBMOČIJ....99

5. ZAKLJUČEK....107

6. SEZNAM SLIKOVNEGA GRADIVA....109

1 UVOD

Ø1 BLED

1. UVOD

Slovenijo radi sebi in drugim predstavljamo kot oazo neokrnjene narave, zeleno srce oziroma vrt Evrope, toda ali je to res tako?

Podoba slovenskega prostora, njeni arhitektura in krajina so se v zadnjih desetletjih bistveno spremenile, vendar vseh sprememb ne zaznavamo kot dobrih ali primernih. Ob vse bolj značilni in povečani razpršeni gradnji opažamo, da so marsikatera nova naselja urbanistično slabo urejena, v njih pogrešamo oblikovane javne odprte površine, obstoječe stavbe so velikokrat neustrezno prezidane, polne prizidkov, oblikovno neprimerne in tehnično pomanjkljive. Preveč je stavb s kričečimi fasadami in takih, ki so v prostor neustrezno umeščene. Skrb vzbujajoč je vsesplošen pojav nelegalnih in neskladnih gradenj. Tudi veliki infrastrukturni objekti in opuščanje kmetijske rabe zemljišč spreminjajo podobo krajine tako, da izgublja svojo prepoznavnost.
Trend takega prostorskega razvoja in neustrezne gradnje je za Slovenjo izrazito neugoden, saj vodi v številne probleme, ki jih je težko ali zelo drago reševati. Premalo se zavedamo, da so posegi v prostor večinoma nepovratni, razvrednotenje naravnega in urbanega okolja pa je skorajda nepopravljivo.
Menimo, da je v Sloveniji napočil čas za nov in drugačen način urejanja in ravnanja s prostorom, zato se zavzemamo za spremembo ciljev, usmeritev in ukrepov glede urejanja prostora in graditve objektov, ki so v pristojnosti države in lokalnih skupnosti. S kakovostnim prostorskim načrtovanjem sta povezana gospodarska uspešnost in družbeni razvoj države, urejen prostor pa je tudi eden pomembnih dejavnikov nacionalne identitete.
Opisane razmere so tudi posledica nekonsistentne prostorske in gradbene zakonodaje, ki smo jo v preteklem obdobju nekritično in nenehno spreminjali. Veliko je primerov dvoumnih ali celo napačnih razlag omenjene in povezane zakonodaje, nelogičnih sodnih odločitev in neučinkovitosti inšpekcijskih služb. Zato sta potrebna razmislek in kritičen pogled nazaj, v čas, za katerega se zdi, da je bilo obdobje, v katerem je sistem urejanja prostora deloval mnogo bolje kot danes. Odgovornost za nastale razmere nosi tudi stroka. Očitno je, da je treba izboljšati lastno medsebojno razumevanje ter odpreti razpravo o odnosu med prostorskim načrtovanjem in projektiranjem, bistvu in načinu regulacije v prostorskih aktih, razumevanju konteksta prostora, poenotenju pojmov in standardov, dobri in slabi arhitekturi ter predvsem o iskanju skupnih rešitev. Na podlagi teh spoznanj in zavedanja o napačnih odločitvah lahko oblikujemo kakovostno preobrazbo sistemskih rešitev, ki bodo temeljile na soglasju vseh odgovornih pri urejanju prostora in graditvi objektov.

Namen gradiva je prispevati k razumevanju navedenih problemov, pokazati nujo temeljite analize obstoječega stanja ter ponuditi izhodišča za spremembe strateških dokumentov, pravnih predpisov in prakse. Na neustrezne razmere vztrajno in na različne načine in različne naslovnike opozarjamo že vrsto let, toda žal brez pravega preboja. Politika še naprej, tudi od sprejetja veljavnega zakona o prostorskem načrtovanju leta 2007 ne prisluhne strokovni javnosti kar nas skrbi in dela nemočne. Uspešno smo sicer preprečili nekaj škodljivih nesistemskih vdorov v predpise, denimo sporni 29. člen omenjenega zakona, ki naj bi občinam omogočal širitev območja stavbnih zemljišč brez spremembe prostorskega akta, toda razmere se ne izboljšujejo. Država ne spremlja stanja v prostoru in nima ustrezne strokovne službe na ravni države, ki bi učinkovito opravljala vlogo usklajevalca raznolikih interesov, odpravljala konflikte in pospeševala prostorski razvoj; nismo zmožni zajeziti nelegalne in neracionalne razpršeno gradnje; vlaganj v raziskave in razvoj stroke skoraj ni. Zato s širokim naborom usmeritev in predlogi ukrepov ponovno nagovarjamo vse relevantne institucije, strokovno in širšo javnost. Zapis naj spodbudi razmislek o oblikovanju novega družbenega dogovora o prostorski kulturi, kakovostni arhitekturi in gradnji, ki jih Slovenija za svoj nadaljnji skladni razvoj vsekakor potrebuje!

2 TEMELJNA IZHODIŠČA

2. TEMELJNA IZHODIŠČA

2.1 ODGOVORNO RAVNANJE S PROSTOROM JE IZJEMNO POMEMBNO ZA DRUŽBO

- Ker je prostor omejena dobrina.
- Ker sta grajen prostor in krajina, tako kot jezik in umetnost, izredno pomembna gradnika identitete družbe.
- Ker urejen grajen prostor in vitalna krajina omogočata kakovostno bivanje ter trajnosten in konkurenčen gospodarski razvoj družbe.

2.2 POTREBEN JE SPLOŠEN DRUŽBENI DOGOVOR O PROSTORSKI KULTURI IN KULTURI GRADITVE

- Ker je kakovost naravnega in grajenega okolja eno ključnih težišč javnega interesa;
- ker je treba urejati prostor in graditi celovito, razvojno in vzdržno;
- ker je treba na vseh področjih preprečiti nadaljnjo neodgovorno rabo prostora, ki povzroča dolgoročne posledice in tudi nepovratno škodo.

2.3 SLOVENIJA POTREBUJE DVIG KAKOVOSTI BIVANJA IN VZDRŽEN RAZVOJ

- Da bi zmanjšali ogroženost ljudi in premoženja zaradi naravnih nesreč in slabe kakovosti gradenj;
- da bi učinkoviteje ohranjali kmetijske površine in izboljšali raven samopreskrbe s hrano;
- da bi povečali nosilno zmožnosti ekosistemov ter izboljšali kakovost zraka, vode in tal;
- da bi lahko bolje izkoristili prednosti podeželja za razvoj in bivanje;
- da bi povečali tehnološke inovacije, povezane z gradnjo stavb, infrastrukture in učinkovito rabo energije;
- da bi zagotovili zdrava in funkcionalna bivalna okolja kot samoumevna;
- da bi se infrastrukturni objekti smiselno in racionalno umeščali v prostor ter pri tem upoštevali merila splošne koristi;
- da bi znižali stroške prevoza, vzdrževanja stavb, oskrbe z energijo in vodo ter ravnanja z odpadki ter tako znižali negativne vplive na okolje in izrabo naravnih virov;
- da bi spodbudili konkurenčnost gospodarstva;
- da bi s sistemskimi rešitvami pri urejanju prostora, graditvi objektov in sistemu javnega naročanja zmanjšali korupcijo in gospodarski kriminal ter zagotovili stabilne pogoje za poslovanje podjetij in zagon novih investicij;
- da bi z razvojno vizijo prostora omogočili razvojne preboje;
- da bi ohranili ali na novo vzpostavili kakovosti grajenega prostora in krajine kot nosilcev prostorske identitete lokalnih skupnosti, regij in države ter s tem krepili slovensko nacionalno zavest;
- da bi v urbanih okoljih uživali v privlačnih, uporabnih, varnih in čvrsto postavljenih:
  — mestih, naseljih, trgih, ulicah in javnih parkih,
  — infrastrukturnih objektih,
  — javnih zgradbah, hišah in stanovanjih,
  — proizvodnih in poslovnih prostorih.

3 OCENA STANJA

PORUŠENA RAZMERJA IN KRITIČNE RAZMERE V SLOVENSKEM PROSTORU

04

05

06

RAZVREDNOTENE KRAJINE KOT POSLEDICA NESTROKOVNIH POSEGOV V PROSTOR.

3. OCENA STANJA

3.1 OBDOBJE ZADNJIH DVAJSETIH LET

Razmere na področju urejanja prostora in graditve v Sloveniji so večinoma posledica sprememb v družbi. Vrsta sistemskih in zakonodajnih rešitev je v novi državi nastala na novo, nekatere pa niso sledile novim razmeram. Spremenil se je tudi vrednostni sistem, ki določa odnos širše in strokovne javnosti do različnih vprašanj urejanja prostora, varstva okolja in zemljiške politike. Ob tem žal blaginja, varnost in zdravje širše skupnosti niso bili v ospredju, pogosto so bili/so celo zanemarjeni.

Najbolj usoden je bil pojav razpada nekoč učinkovitega sistema urejanja prostora med posamezne sektorje, med katerimi se je namesto sodelovanja pojavilo tekmovanje. To se usodno izraža v presežku sektorskih predpisov, v katerih se interesi posameznega sektorja poskušajo postaviti nad interese drugih, vsi skupaj pa nad sistem urejanja prostora.

Kratkotrajen razcvet nepremičninskega trga in proces lastninjenja družbenih stanovanj sta povzročila, da je država na račun kratkotrajnih koristi izgubila vpliv in vlogo glavnega akterja na področju stanovanje politike pri razvoju poselitve. Obseg zazidljivih površin se je izrazito povečal, toda niti njihov namen niti raba nista skladna z dejanskimi zmožnostmi in razvojnimi potrebami. Občine so v želji po gospodarskem razvoju denimo v svojih prostorskih načrtih začrtale obsežne industrijske cone, ki so pogosto neustrezno komunalno opremljene in nimajo dovolj prostora za razvoj tistih dejavnosti, za katere obstaja interes investitorjev. V želji po povečanju števila občanov so občine ponekod predvidele tudi (pre)velike površine, predvidene za stanovanjsko gradnjo, mnoge brez primernih javnih površin in družbene infrastrukture.

Izgradnja avtocest in drugih velikih infrastrukturnih objektov (elektrarn, daljnovodov, plinovodov) je temeljito spremenila prostorska razmerja. Avtocestno omrežje je močno zgostilo poselitev in spodbudilo razvoj regionalnih središč, hkrati pa se slabše dostopni deli podeželja demografsko praznijo. Slovenski prostorski razvoj se je zadnja desetletja usmerjal v avtocestni in ne železniški promet, saj je imel prednost avtocestni križ in ne izgradnja modernih železniških povezav, poleg tega se je zanemarjal razvoj drugih cestnih povezav nižjih kategorij.

Država vseskozi – hote ali nehote – spodbuja stihijsko individualno stanovanjsko gradnjo, ki pomeni nekakšen socialni korektiv. Toda dejansko je to najbolj nerazumna oblika rabe prostora, ki jo je težko usmerjati, sankcionirati in učinkovito varovati javni interes. Pri gradnjah individualnih hiš sta desetletja prevladovala samograditeljstvo in siva ekonomija. Hkrati opažamo izgradnjo stanovanjskih sosesk in posledično stanovanj, ki so pomanjkljive kakovosti, za nameček pa jih zaradi napačne presoje potreb veliko ostaja tudi neizkoriščenih.

Zadnji dve desetletji pri urejanju prostora prevladujejo predvsem tržna načela. V ospredju je zasebna lastnina stavb in stanovanj, manj pomembna je skrb za javni prostor, skupno lastnino in socialne vidike bivanja. Zasebni interesi izrazito prevladujejo nad javnimi, kar se še zlasti izraža v razpršenem poselitvenem vzorcuin posledično neracionalnem razvoju gospodarske javne infrastrukture.

Slovenski državljani so do kakovostnega urejanja prostora, arhitekturne kulture in kakovosti grajenega okolja pogosto brezbrižni, premalo poučeni in premalo kritični. Po eni strani se to kaže pri gradnji enostanovanjskih stavb na podlagi arhitekturno in gradbeno zastarelih ter cenenih tipskih projektov. Ponavljajo se tipologije in gradbene izvedbe stavb, ki so daleč od sodobnih pristopov in regionalno značilnih tipologij. Zaradi neurejenega financiranja

07

08

09

RAZPRŠENA IN NEKAKOVOSTNA GRADNJA KOT ODRAZ POMANJKANJA INTERESA DRUŽBE ZA UREJANJE PROSTORA

mnoge stavbe več let ostajajo nedokončane. Po drugi strani pa srečujemo bahavo arhitekturo ter glede na obstoječe grajeno okolje mnogokrat vsiljivo in popolnoma neskladno gradnjo. Poseben problem je nezadržno pojavljanje neskladnih in nelegalnih gradenj. Za take razmere so odgovorni stroka, pa tudi državne institucije zaradi pomanjkljivih inšpekcijskih nadzorov in blagih sankcij, če graditelji ne upoštevajo izdanih dovoljenj in predpisov. Vse to povzroča arhitekturno razvrednotenje naselij in krajine ter vodi h klavrnemu stanju celovite prostorske podobe države.

Slovenska prostorska politika že nekaj desetletij nima resne in celovite analize obstoječega stanja, niti z vidika družbenih potreb niti razvojnih potencialov. To velja tako za individualno in družbeno organizirano (zadružno) stanovanjsko gradnjo kot tudi za proizvodne, infrastrukturne in storitvene dejavnosti. Državni organi s pomanjkljivim inšpekcijskim nadzorom dopuščajo gradnjo, ki je neskladna z izdanimi gradbenimi dovoljenji. Gradnje pogosto izvajajo slabo usposobljeni izvajalci, brez strokovnega nadzora in primernih garancij. Tako na primer za začetek uporabe enostanovanjskih stavb po zdaj veljavni gradbeni zakonodaji sploh ni treba pridobiti uporabnega dovoljenja. Tako ni zagotovil, da je objekt grajen skladno z gradbenim dovoljenjem, da izpolnjuje pogoje za varno in zdravo bivanje ter da je evidentiran. Prevladujoče zasebne investitorje je v zadnjem desetletju zanimalo predvsem čim večje število stanovanjskih enot na gradbeni parceli, saj je njihov temeljni cilj maksimiranje dobička, veliko manj pa jih zanima dobra in kakovostna gradnja, ki stanovanjem povečuje dodano vrednost, stanovalcem pa kakovost bivanja. Stroka tega sama ni mogla preprečiti.

Vzporedno z naštetimi problemi smo v Sloveniji razgradili nekoč zelo dobro delujoč sistem urejanja prostora, prostorskega načrtovanja in graditve objektov. Nenehne zakonske ter morda še bolj organizacijske spremembe in spremenjene pristojnosti so nas pripeljale v stanje kaosa. Nekoč jasno vlogo občin, katerih število se je več kot potrojilo, pri urejanju prostora smo v mnogih primerih zmanjšali in zbirokratizirali. Geodetsko službo smo centralizirali in jo odpeljali iz lokalnega okolja, pa čeprav je tam zelo dobro sobivala z deležniki urejanja prostora in zagotavljala potrebno podatkovno infrastrukturo. Nekatere ključne evidence prostorskih podatkov smo opustili, druge pa vsebinsko osiromašili, kar je danes nepremostljiva ovira za učinkovito urejanje prostora in izvajanje zemljiških ukrepov. Čeprav smo v evidence vlagali sredstva, pa nadgradnje evidenc niso povečale njihove uporabnosti pri urejanju prostora.

Vse zgoraj opisane anomalije se danes izkazujejo v konkretnih kazalnikih, ki jih je mogoče izraziti številčno in na njihovi podlagi izračunati stvarno izgubo, ki smo jo na podlagi napačnih odločitev pridelali v zadnjih dveh desetletjih. Opozarjamo na nekaj najbolj izstopajočih:

— ekonomska škoda pri oskrbi s pitno vodo, odvajanju in čiščenju odpadne vode: po eni strani kot posledica predimenzioniranosti omrežij glede na trenutne in prihodnje potrebe in s tem povezano zmanjševanje substance zaradi premalo obračunane amortizacije, po drugi strani pa težave z oskrbo, razdrobljenost in neekonomičnost širitve omrežij zaradi razpršene gradnje;
— zaraščanje kmetijskih zemljišč in izguba najboljših kmetijskih zemljišč zaradi neracionalne pozidave;
— velik obseg neizkoriščenih stavbnih zemljišč, predvsem znotraj naselij;
— staranje stanovanjskega fonda v zgrajenih soseskah in neizkoriščenost stanovanj;
— pomanjkanje in neurejenost javnih površin v naseljih;
— prevelik delež uporabe osebnih vozil in posledično ogromno povečanje površin za parkiranje in prevoznih stroškov;
— izredno velik obseg razpršene gradnje in neustrezna tipologija objektov.

10

11

12

ODSOTNOST SKUPNIH STROKOVNIH MERIL PRI UREJANJU IN GRADNJI BIVALNEGA OKOLJA.

Slovenija ima odlično prostorsko lego, mesta in naselja mejijo na še vedno neokrnjeno naravo in skladne kulturne krajine, imamo razmeroma dobro infrastrukturo in prometne povezave, ki omogočajo dostopnost in pestro preživljanje prostega časa. Kljub temu je bivanjska kultura v zadnjem desetletju močno nazadovala. Da bi presegli ta razkorak, so spremembe kulture bivanja in gradnje naš osrednji izziv ter poziv k drugačnemu družbenemu in prostorskemu razvoju.

3.2 VZROKI ZA KRITIČNE RAZMERE NA PODROČJU UREJANJA PROSTORA IN GRADITVE OBJEKTOV

RAZDROBLJENOST LOKALNE SAMOUPRAVE IN DECENTRALIZACIJA

Slovenski prostor se je z množico občin razdrobil na manjše administrativne enote. Večini od 212 občin primanjkuje sredstev in strokovnih kadrov za učinkovito izvajanje vseh pristojnosti, ki jih imajo. Področje urejanja prostora ni uveljavljeno na regionalni ravni, izdajanje gradbenih dovoljenj je v pristojnosti upravnih enot, torej države, le redki državni uradniki pa imajo ustrezno strokovno izobrazbo in izkušnje s področja graditve in urejanja prostora. Oboje povzroča razdrobljenost in neusklajenost odločanja. Tudi zaradi tega razloga so upravni postopki pogosto dolgotrajni, rešitve pa strokovno sporne in neracionalne.

SISTEMATIČNO POLITIČNO PODCENJEVANJE POMEMBNOSTI UREJANJA PROSTORA IN GRADITVE OBJEKTOV

Slovenska prostorska zakonodaja je nekonsistentna, zastarela, priprava vedno znova zamuja, polna je nesistematičnih popravkov in dopolnil. Na začetku samostojne države so se uporabljali spremenjeni in dopolnjeni prostorski načrti iz leta 1986 in nekateri veljajo še danes. Občine s pripravo novih prostorskih dokumentov zamujajo, po sprejetju Zakona o prostorskem načrtovanju (ZPNačrt) pa so se razmere še poslabšale. ZPNačrt nima vloge krovnega zakona, ki bi prostorskim načrtovalcem zagotovil pristojnosti in vlogo aktivnih usklajevalcev resorskih in regionalnih interesov. Prav tako se ni uveljavilo načelo projektnega vodenja v državnih službah in občinskih upravah. Spremembe zakonodaje, ki niso izhajale iz temeljite analize dosedanje prakse na področju urejanja prostora ter niso bile zastavljene celovito in sistemsko, so povzročile dolgotrajne postopke priprave prostorskih aktov. Zaradi ukinitve nekaterih dobro delujočih sistemskih rešitev, med drugim obveznosti urbanistične strokovne presoje posameznih posegov v prostor, so prostorski akti, predvsem občinski prostorski načrti, pogosto preobsežni, nejasni in preveč normirani. Dodatno zmešnjavo vnašajo še posamezni sektorski predpisi, ki omogočajo posebnosti glede možnosti gradnje določenih vrst objektov in drugih posegov v prostor ne glede na določila prostorskih aktov.

OPUSTITEV VODENJA EVIDENC, NUJNIH ZA UREJANJE PROSTORA, IN UMIK GEODETSKE SLUŽBE IZ LOKALNEGA OKOLJA

Značilnosti polpreteklega obdobja na področju urejanja prostora in graditve so bile nenehne organizacijske spremembe, ki so bile mnogokrat dolgoročno nedomišljene in so zato pustile tudi konkretne posledice. Taka vrzel je opustitev vodenja nekaterih evidenc (npr. evidence stavbnih zemljišč) oziroma pomembnih podatkov o prostoru (npr. podatki o gradbenih parcelah), kar nam danes onemogoča izvedbo pravilnih ukrepov zemljiške politike. Prav ukinitev gradbene parcele in njeno sistematično (ne)evidentiranje je pripeljalo do stanja, ko skoraj ni več mogoča sistemska vpeljava potrebnih ukrepov zemljiške politike. Dokaz zato lahko najdemo tudi v razveljavitvi Zakona o davku na nepremičnine. Vzroke najdemo tudi v nepremišljenih organizacijskih spremembah. Taka

13

14

15

MOTEČI KONTRASTI (SUB)URBANE GRADNJE, ODSEV IZGUBE MERIL IN OBČUTKA ZA SKLADNO OBLIKOVANJE BIVALNEGA PROSTORA.

je centralizacija geodetske službe, ki se je začela izvajati pred več kot 20 leti in je pustila veliko praznino na lokalni ravni. Čeprav je zakonodaja predvidevala možnost ustanavljanja lokalne geodetske službe, se v praksi to ni zgodilo, saj ji v zakonodaji niso naložene naloge vodenja lokalnih evidenc s področja urejanja prostora. Kot posledica izvedenih racionalizacij in premalo premišljene zakonodaje, ki ureja vodenje in vzdrževanje nepremičninskih in prostorskih zbirk podatkov, je danes zemljiški kataster osiromašen. Zato smo v položaju, ko nimamo ustreznih podatkov o stavbnih zemljiščih, kar onemogoča normalno izvajanje prostorskega načrtovanja in poseganja v prostor. Zemljiški kataster se tako oddaljuje od smernic Mednarodne zveze geodetov (FIG), ki predvidevajo razvoj zemljiškega katastra v večnamensko zbirko podatkov o zemljiščih.

VEČNE OBLJUBE O SKRAJŠANJU IN POENOSTAVITVI POSTOPKOV

Vse dosedanje vlade so obljubljale spremembe prostorske in sektorske zakonodaje in s tem skrajšanje in poenostavitev postopkov pri pridobivanju gradbenih dovoljenj. Toda kozmetični in nedomišljeni popravki zakonskih rešitev teh postopkov niso niti skrajšali niti poenostavili. Nasprotno, zamajali so nekdaj dokaj čvrst sistem urejanja prostora in dovoljevanja gradnje. Delne spremembe in popravki zakonodaje so nastajali brez ustrezne analize problemov in dosedanjih zakonskih rešitev, pa tudi mimo pobud in pripomb stroke. Nespametno se je opustilo lokacijsko dovoljenje, opuščala se je posamezna projektna dokumentacija (projekt za razpis) in tehnična dokumentacija (navodila za obratovanje in vzdrževanje), gradnja manj zahtevnih objektov se izvaja brez ustrezne dokumentacije (projekta za izvedbo), opustilo se je uporabno dovoljenje, obveznost revizij je ukinjena – vse na račun varnosti investitorjev in uporabnikov objektov. Sistem pridobivanja gradbenih dovoljenj smo pripeljali do stopnje, ki za investitorja pomeni veliko tveganje, tako z vidika časa in stroškov kot z vidika transparentnosti postopkov. Vedno nove zahteve nosilcev urejanja prostora in predvsem zahteve s področja varstva okolja pri izdaji mnenj in soglasij, pogoste zavrnitve vlog zaradi neskladnosti s prostorskimi akti, gradbenimi in okoljskimi predpisi, pa tudi številne pritožbe strank v postopku, so pridobivanje gradbenih dovoljenj pogosto podaljšale ad absurdom. Taki pristopi so preprečili marsikatero novo investicijo, s tem pa tudi širitev proizvodnih zmogljivosti in nova delovna mesta.

NESORAZMERNA PODREJENOST NAČRTOVANJA PROSTORA NAČELOM VARSTVA OKOLJA, OHRANJANJA NARAVE IN VARSTVA KULTURNE DEDIŠČINE

Različni vidiki varovanja okolja, narave in kulturne dediščine so pri oblikovanju prostorskih ureditev in pridobivanju gradbenih dovoljenj pogosto predmet številnih verifikacijskih postopkov in omejitev, ki zaradi odsotnosti jasnih skupnih razvojnih vizij, ciljev in prioritet bolj zavirajo kot usmerjajo dobre prostorske, arhitekturne in gradbene rešitve. Različne oblike presojanja vplivov na okolje so del prostorskega načrtovanja le navidezno. Namesto ugotavljanja stvarnih vplivov, iskanja dobrih rešitev in skupnega prevzemanja odgovornosti je pri odločitvah v ospredju avtonomija področnih aktov varstvenih resorjev, ki delujejo kot končne strokovne avtoritete in odtujeni centri moči. Prostorsko načrtovanje, arhitektura in inženirstvo izgubljajo temeljno poslanstvo – pravico in dolžnost usklajevanja interesov v prostoru, lokalne skupnosti pa pristojnost urejanja prostora.

16

17

18

POTENCIALI URBANIH PRAZNIN, RAZPETI MED MOŽNOSTJO KAKOVOSTNIH REURBANIZACIJ ALI PROSTORSKIH ŠPEKULACIJ.

PREVLADA ZASEBNIH INTERESOV NAD JAVNIMI PRI UREJANJU PROSTORA IN GRADITVI OBJEKTOV

Uporabniki prostor vse bolj dojemajo kot lastninsko pravico, kot kapital, in ne kot končno, omejeno dobrino, ki jo regulirajo interesi skupnosti. Ti vključujejo pomembna vprašanja, kot so preskrba s pitno vodo, zagotavljanje zdravega okolja in obdelovalne zemlje, kakovost in varnost bivanja, pa tudi varovanje in razvoj identitete prostora. Sprejemanje prostorske in povezane zakonodaje brez ustreznih analiz in po hitrem postopku, zmanjševanje varnosti in uporabnosti objektov v imenu odpravljanja administrativnih ovir so simptomi, ki dokazujejo, da je prevlada zasebnega nad javnim zajela vse ravni upravljanja države. Določeno samoomejevanje zasebnih interesov in odrekanje dobičkom na račun javnega je pogoj, da dosežemo temeljne usmeritve vzdržnega razvoja. K preglednosti postopkov urejanja prostora prav gotovo tudi ni pripomoglo ukinjanje nekaterih javnih služb (npr. gospodarjenje s stavbnimi zemljišči) in omejitev uporabe posameznih ekonomskih instrumentov zemljiške politike. Odgovorno ravnanje s prostorom je kapital, ki lahko izhaja le iz soodgovornega ravnanja, da bi lahko prihodnjim generacijam ohranili take ali še boljše pogoje in kakovost bivanja, kot jih imamo danes.

NEDOREČENA VLOGA JAVNOSTI PRI UREJANJU PROSTORA

Pri urejanju prostora je temeljnega pomena medsebojno zaupanje deležnikov. Pogosto različne javnosti zaradi premajhne obveščenosti in nezaupanja zavračajo strokovne argumente pri sprejemanju pomembnih prostorskih rešitev, velikokrat takih, ki so v javnem interesu. Ti negativni odzivi so pogosto posledica neobveščenosti, neznanja in nezaupanja in lahko povzročajo podaljševanje ali celo ustavitev postopkov, saj le redki predlogi civilnih iniciativ vsebujejo konstruktivne rešitve. Če želimo zagotoviti uravnoteženo upoštevanje javnih interesov, je treba v družbi urediti politične in pravne načine delovanja nevladnih organizacij ter zagotoviti ozaveščanje in učinkovitejše vključevanje javnosti v odločanje o prostorskem razvoju. Pomembno orodje obrambe javnega interesa pri urejanju prostora je prav oblikovanje mehanizmov in pravnih sredstev, s katerimi lahko javnost vpliva na končne odločitve pri prostorskem načrtovanju, še zlasti glede prostorskih izvedbenih pogojev za graditev.

PREMAJHNA STROKOVNA KOMPETENTNOST DELEŽNIKOV PRI UREJANJU PROSTORA IN GRADITVI OBJEKTOV

Večina deležnikov (politiki, upravna administracija, strokovnjaki, investitorji in uporabniki idr.) nima dovolj znanja, da bi lahko hitro in s pravočasnim razreševanjem konfliktnih interesov prišla do kakovostnih prostorskih, urbanističnih, arhitekturnih in gradbenih rešitev. Raziskovalnega dela na področju urejanja prostora in graditve objektov skoraj ni več, prav tako ni spodbujanja razvoja dobre prakse.

VLADA NIMA POSEBNE STROKOVNE SLUŽBE ZA PROSTORSKO, ARHITEKTURNO IN KRAJINSKO POLITIKO

Vse dosedanje vlade so probleme urejanja prostora in graditve obravnavale kot drugorazredno politično vprašanje. Zato na državni ravni ni strokovne institucije, ki bi izvajala sistematično analizo stanja na področju urejanja prostora, poseganja v prostor in graditve ter ta področja povezovala s področjem načrtovanja ekonomskega in družbenega razvoja. Prav tako ni koordinatorja (organizacijske enote, skupine), ki bi imel ustrezne pristojnosti za medresorsko povezovanje in usklajevanje odločitev glede urejanja prostora in graditve objektov.

19

20

21

ŠKODLJIVO RUŠENJE IN PROPADANJE ARHITEKTURNE DEDIŠČINE, SIMPTOM ŠIBKE ZAVESTI O KULTURNIH DIMENZIJAH GRAJENEGA OKOLJA.

Že več kot desetletje pristojna ministrstva na teh področjih niso spodbujala raziskovalnega dela in razvoja dobre prakse. Pristojnosti za posege v prostor so danes razdeljene med več ministrstev, ki delujejo popolnoma avtonomno in jih ne povezuje nobeno vladno krovno telo. Kot ugotavlja EFAP (Evropski forum za arhitekturne politike, poročilo za leto 2011), je Slovenija ena redkih držav, ki ni sprejela ne arhitekturne ne krajinske politike. Ni niti jasne strategije razvoja in investiranja v gradnjo javne infrastrukture. Pomanjkanje strategije in jasnih opredelitev prostorske politike je eden temeljnih razlogov za problematične razmere na področju urejanja prostora (zakonodaja, prostorske odločitve, nadzorni mehanizmi idr.), kar se vse bolj odraža v nezavidljivem stanju slovenskega prostora.

UREJANJE PROSTORA IN GRADITEV OBJEKTOV STA KORUPCIJSKO IZRAZITO IZPOSTAVLJENI PODROČJI

Sodobna finančna kriza je povezana s špekulacijami na nepremičninskem področju. To je svetovni in tudi naš fenomen. Zato je urejanje prostora izrazito vezano na različne interesne skupine, ki želijo vplivati najprej na sprejetje in pozneje na izvajanje prostorske zakonodaje, pa tudi na spremembe prostorskih aktov in izdajanje gradbenih dovoljenj. Tako so posamezne investicije pogosto uresničene na neprimernih lokacijah, s slabo opredeljenimi vsebinami in brez ustreznih strokovnih rešitev. Še zlasti močno se to kaže na lokalni ravni, kjer je veliko težje kot na državni ravni ločevati deležnike in njihovo medsebojno nasprotje interesov. Eden največjih spodbujevalcev korupcije so javna naročila, pri katerih se kot edino merilo izbire upošteva najnižja cena. S tem javni naročniki pri naročanju prostorske in projektne dokumentacije pošljejo potencialnim ponudnikom izrazito dvomljivo sporočilo. Posledično se sklepajo pogodbe z zelo kratkimi roki izvedbe in za zelo nizke cene storitev na področju načrtovanja, ki pogosto vodijo do slabe kakovosti rešitev. Merilo najnižje cene vpliva tudi na manj kakovostno izvedbo gradbenih del. Izvajalci pogosto dokazujejo, da morajo razširiti pogodbo z dodatnimi deli, zato zahtevajo anekse k pogodbam, kar podraži prvotno ceno oziroma investicijo, oteži nadzor in podaljšuje izvedbo investicije.

ARHITEKTURNA IN INŽENIRSKA DEJAVNOST STA V SLOVENIJI PODCENJENI

V Sloveniji so stroški načrtovanja v primerjavi s ceno zemljišč in gradnje ter s stroški financiranja zanemarljivi. Trditev, da je zaradi znižanja stroškov investicij treba poceniti načrtovanje, zato ne drži. Obstajajo statistični dokazi, da so pri ustrezno plačanem delu prostorskih načrtovalcev in projektantov skupni stroški investicij manjši in njihova kakovost večja. Čeprav arhitekturna in inženirska dejavnost lahko zelo pozitivno vplivata na gospodarstvo, pa sta v Sloveniji premalo povezani z gospodarskimi politikami in gospodarskim razvojem. Dobre arhitekturne in inženirske rešitve lahko veliko prispevajo k izboljševanju energetske bilance države, ki je vezana na projekt energetske prenove javnih in zasebnih stavb. Prostorska in arhitekturna stroka lahko veliko prispevata tudi k povečanju kakovosti bivanja prebivalcev in turistov ter k prostorski urejenosti države, ki je pomembna za privabljanje tujih investicij, povezanih z novogradnjami (turistična območja, gospodarske cone idr.). V obeh primerih je tovrstna dejavnost pomemben dejavnik spodbujanja gospodarske rasti in želenega razvojnega prestrukturiranja države. Hkrati to pomeni, da je treba arhitekturni in inženirski dejavnosti poleg povečane odgovornosti zagotoviti tudi ekonomske pogoje za njun razvoj.

22

23

24

25

ARHITEKTURA IN JAVNI INTERES NIMATA USTREZNE VLOGE

Arhitektura in krajina sta temeljna pričevalca zgodovine, kulture in življenja vsakega naroda ter sta pomembni nosilki nacionalne prepoznavnosti. Predstavljata fizični okvir, znotraj katerega se odvija večina človekovih aktivnosti. Arhitektura kot uporabna znanost načrtovanja in hkrati kot umetnost oblikovanja naselij in vseh vrst objektov povezuje različna področja. Pomembno določa tudi kulturo našega bivanja, saj z načrtovanjem javnih, pol javnih in zasebnih prostorov posega v življenje vsakogar od nas. Zato je arhitekturna dejavnost povezana z javnim in tudi zasebnimi interesi, sooblikuje podobo javnih prostorov, krajine in tudi naše zasebne bivanjske razmere. To svojevrstno javno-zasebno partnerstvo je posebno poslanstvo arhitekturne dejavnosti, ki pa jo naša zakonodaja in javno razumevanje obravnavata zelo pomanjkljivo. To lahko opazimo že na ravni izvršne oblasti – Vlade RS, ki denimo arhitekturno dejavnost v okviru resorja za kulturo obravnava kot dejavnost gospodarskega značaja, v okviru resorja za prostor pa kot izrazito inženirsko področje, čeprav je pomemben dejavnik ustvarjanja in ohranjanja kulturne identitete naroda.

NEGATIVNA JAVNA PODOBA PROSTORSKEGA NAČRTOVANJA TER ARHITEKTURNE IN INŽENIRSKE DEJAVNOSTI

Po eni strani ljudje v vsakdanjem življenju dojemajo postopke prostorskega načrtovanja in pridobivanje dovoljenj za posege v prostor kot administrativno navlako, ki jim povzroča stroške in ogroža časovno učinkovito izpeljavo investicij. Po drugi strani pa se arhitekturno znanje in teme o kakovostnem urejanju prostora in graditvi umikajo iz javnega diskurza in sistema vrednot. To je pripeljalo do izrazitega neupoštevanja prostorske, arhitekturne in inženirske stroke ter do njihove negativne podobe v javnosti.

Hkrati se poslabšujejo tudi drugi normativni pogoji za neodvisno in strokovno opravljanje prostorsko-načrtovalskih, arhitekturnih in inženirskih storitev. Vzroke je mogoče najti na obeh straneh. Država ni poskrbela za uveljavljanje sistema vrednot, v katerem bi imeli prostor, grajeno okolje in krajina ustrezen položaj, ter ni uvedla normativnih pogojev, ki bi urejali in regulirali poklicno dejavnost na tem področju. Arhitekt, krajinski arhitekt, prostorski načrtovalec in inženir imajo zaradi svoje strokovne in etične odgovornosti za racionalno, kakovostno in varno načrtovanje prostorskega razvoja in graditev, ki so bistveni elementi javnega interesa, posebno javno odgovornost, zato so to regulirane poklicne dejavnosti. Zaradi tega je treba izboljšati regulacijo poklicne dejavnosti, saj bo le tako mogoče doseči višjo raven strokovne usposobljenosti, uvedbo obveznega stalnega dopolnilnega izobraževanja, dosledno upoštevanje kodeksov, dosledno upoštevanje avtorskih pravic ter odpravo slabe prakse in nelojalne konkurence.

4 CILJI , USMERITVE IN PREDLOGI UKREPOV

4. CILJI, USMERITVE IN PREDLOGI

CILJI	USMERITEV IN PREDLOGI UKREPOV
1. IZBOLJŠANJE DRUŽBENE ZAVESTI O POMENU PROSTORA	Uveljavitev koncepta »Kultura prostora in graditve zdaj!«. Sprejetje in izvajanje posodobljene prostorske, arhitekturne in krajinske politike države.
2. UČINKOVITEJŠI POSTOPKI V PROSTORSKEM NAČRTOVANJU IN PRI GRADITVI OBJEKTOV	Ustanovitev medresorske koordinacijske službe za prostor in graditev objektov pri Vladi RS. Izdelava celovite analize sistema urejanja prostora in graditve objektov ter zagotovitev vrednotenja razvojnih programov in politik na ravni države. Ureditev zakonodajnega okvira urejanja prostora in graditve objektov ter zagotovitev njegovega učinkovitega izvajanja. Združevanje na regionalni ravni in povezovanje občinskih strokovnih služb. Prenova sistema prostorskega načrtovanja – Prostor za ZGOdbo. Prenova sistema načrtovanja, gradnje in prenove vseh vrst objektov–ZGOdba. Uveljavitev strateške presoje vplivov na okolje kot optimizacijskega opravila v postopkih načrtovanja. Uveljavitev načrtovanja, upravljanja in varovanja krajine kot dela celovitega prostorskega
3. ARHITEKTURA IN TRAJNOSTNA GRADNJA KOT EKONOMSKI POTENCIAL IN GOSPODARSKA SPODBUDA	Neizkoriščene razvojne možnosti: skoraj ničenergijske stavbe, energetska in celovita obnova stavb, gospodarske in druge razvojne cone, revitalizacija oziroma sanacija degradiranih območij in prometna infrastruktura. Uveljavitev novega sistema javnega naročanja storitev prostorskega načrtovanja ter arhitekturnih in inženirskih storitev. Ponovna uveljavitev in posodobitev javnih natečajev. Sprejetje in izvajanje zakona, ki bo urejal pogoje in način izvajanja arhitekturne in inženirske dejavnosti in dejavnosti na področju urejanja prostora Preprečevanje dela na črno in nelojalne konkurence
4. TRAJNOSTNI PRISTOP V PROSTORSKEM NAČRTOVANJU IN GRADNJI TER PRENOVI OBJEKTOV KOT DEL NACIONALNE STRATEGIJE	Sprejetje enotne metodologije načrtovanja in vrednotenja trajnostnosti stavb, ki jih gradi država. Varstvo in prenova kakovostne sodobne arhitekture, krajinske arhitekture in kakovostnih inženirskih gradenj, ki še nimajo statusa kulturne dediščine. Uveljavitev sistematičnega prepoznavanja, vrednotenja in varovanja krajin. Sistemska ureditev kreativnega varovanja stavbne dediščine. Vzpostavitev aktivne zemljiške, komunalne in stanovanjske politike. Vzpostavitev evidence stavbnih zemljišč. Izobraževanje, vzgoja in ozaveščanje javnosti. Prenova vsebin študijskih programov na področju arhitekture, krajinske arhitekture, urbanizma in inženirstva. Izvajanje raziskav in aplikativnih raziskovalnih projektov.
5. UČINKOVITO VODENJE IN IZVAJANJE INVESTICIJ	Izboljšanje poznavanja investicijskega procesa, sistematično delo z investitorji in javnostmi. Sprejetje zakonskega predpisa o vodenju investicij, financiranih iz javnih sredstev. Vzpostavitev sistema spremljanja stanja v prostoru. Spodbujanje kakovosti, revitalizacije in varovanja kulturne identitete pri prenovi objektov in območij.

4.1 IZBOLJŠANJE DRUŽBENE ZAVESTI O POMENU PROSTORA

Sooblikovati moramo našo skupno zavest, da so kakovostno urejen prostor, krajina, arhitektura in kakovostna gradnja hkrati naša skupna in osebna skrb, javna in zasebna dobrina, dolžnost in odgovornost.

Arhitekturo, grajeno okolje in kulturno krajino vedno določata prostor in čas. Kulturna krajina je odraz človekovega delovanja, bivanja in pridelovanja hrane ter je v veliki meri prilagojena naravnim razmeram in procesom. Arhitektura, pogosto zelo pomemben del kulturne dediščine, je temelj družbene zgodovine. Toda dobro urejen prostor in kakovostna arhitektura ne nastajata po naključju. Kakovost arhitekture je vedno odvisna od delovanja vseh deležnikov – najprej od investitorjev in naročnikov, potem od prostorskih načrtovalcev in arhitektov, ki umeščajo v prostor in načrtujejo novogradnjo ali prenovo, v nadaljevanju od izvajalcev in industrije gradbenih proizvodov, na koncu pa tudi od vseh, ki bodo grajeno arhitekturo in prostorske ureditve uporabljali in doživljali.

Osnovni pogoj za preprečitev nadaljnjih razvrednotenj in izboljšanje kakovosti grajenega okolja in krajine je dvig družbene zavesti o njunem pomenu za vzdržen razvoj družbe in prostora. Trenutne razmere v naši družbi in tudi stanje v prostoru dokazujejo, da so grajeno okolje in krajina, prostor in arhitektura odločno prenizko na lestvici sistema vrednot, kar je povezano z zelo slabim položajem prostorskonačrtovalske, krajinskoarhitekturne, arhitekturne in inženirske dejavnosti, ki so v preteklih dveh desetletjih izgubile velik del nekdanjih pristojnosti in tudi ugleda.

Zato je treba sooblikovati skupno zavest, da so kakovostno urejen prostor, krajina, arhitektura in kakovostna gradnja hkrati naša skupna in osebna skrb, javna in zasebna dobrina, dolžnost in odgovornost ter da je treba izboljšati razmere za strokovno in odgovorno opravljanje teh dejavnosti. Prenehati je treba uporabljati izrabljene floskule o odpravi administrativnih ovir, saj te praviloma ne dosežejo napovedanega učinka. Posledice takih ad hoc odločitev povzročajo razgradnjo sistema urejanja prostora in negativne ekonomske posledice, kot so dvig stroškov varstva okolja, preskrbe z vodo, odvajanja in čiščenja odpadnih voda zaradi razpršene gradnje, dvig stroškov prometnega urejanja, zmanjšanje turistične privlačnosti, zmanjševanje proizvodne sposobnosti kmetijskih zemljišč in posredni stroški zaradi odsotnosti načela najboljše rabe zemljišč.

28 VEČNAMENSKI OBJEKT RINKA, SOLČAVA

4.1.1 UVELJAVITEV KONCEPTA »KULTURA PROSTORA IN GRADITVE ZDAJ!«

Koncept »Kultura prostora in graditve zdaj!« povezuje politike, investitorje, načrtovalce in uporabnike v usklajenih prizadevanjih za kakovostno urejen prostor ter dobre arhitekturne in inženirske rešitve.

Koncept »Kultura prostora in graditve zdaj!« povezuje politike, investitorje, načrtovalce in uporabnike v usklajenih prizadevanjih za kakovostno urejen prostor ter dobre arhitekturne in inženirske rešitve. Bistvo koncepta je dialog vseh deležnikov, ki edino skupaj lahko vplivajo na učinkovitejše in kakovostnejše urejanje prostora. Osnovni cilj tega pristopa ni popularizirati arhitekturo, inženirstvo in prostorsko načrtovanje, temveč razširjati zavedanje o potrebi po urejenem prostoru, varni in kakovostni gradnji in prenovi objektov, prostorski kulturi in arhitekturi.

Koncept se zgleduje po uspešnih tujih praksah. V nemškem prostoru uporabljajo »Baukultur«, v anglosaksonskem svetu govorijo o »Building Culture«. V obeh primerih želijo s tem pojmom poimenovati vse vidike grajenega okolja, ki tvorijo prostorski, infrastrukturni, socialni in ekonomski kontekst mest, podeželja in krajin. Zato pojem »prostorske kulture« v slovenskem pomenu povezuje arhitekturo, gradbeništvo, urbanistično in regionalno planiranje, varstvo okolja, ohranjanje dediščine, prenovo in konservatorstvo, krajinsko arhitekturo ter tudi oblikovanje interjerjev, industrijsko in grafično oblikovanje.
Prizadevanja prostorskega načrtovanja, arhitekture in inženirstva so osredotočena na zagotavljanje večje kakovosti bivanja na vseh ravneh: od zagotavljanja funkcionalnih stanovanjskih tlorisov, prek varne gradnje ob upoštevanju vseh bistvenih zahtev in učinkovite rabe energije v stavbah do prijetnih in funkcionalnih zelenih površin v njihovi okolici, zdravih okolij ter dobre dostopnosti do različnih storitev in infrastrukturnih omrežij in njihove optimalne ekonomike. Ta prizadevanja obsegajo tudi vse vidike varstva okolja, ki morajo biti vpeti v urejanje prostora.

4.1.2 SPREJETJE IN IZVAJANJE POSODOBLJENE PROSTORSKE, ARHITEKTURNE IN KRAJINSKE POLITIKE DRŽAVE

Slovenija nujno potrebuje sprejetje in izvajanje pravno zavezujoče posodobljene prostorske, arhitekturne in krajinske politike države.

Slovenija je ena redkih držav v EU, ki kljub mednarodnim zavezam še ni sprejela celovite arhitekturne in krajinske politike. Vlada RS je v letu 2004 sprejela Strategijo prostorskega razvoja RS, na začetku prevzemanja evropske zakonodaje pa Politiko urejanja prostora Republike Slovenije (2001), ki pa je slabo poznana in se v praksi žal komajda izvaja. Slovenija je bila ena od prvih evropskih držav, ki je ratificirala Evropsko konvencijo o krajini (2003), v naslednjih letih pa je pojem krajine skorajda izbrisala iz prostorske zakonodaje.

Slovenija nujno potrebuje sprejetje in izvajanje enovite arhitekturne, krajinske in prostorske politike ali pa ločenih, a medsebojnih usklajenih politik. Za izboljšanje kakovosti grajenega in naravnega okolja je treba najprej določiti skupne razvojne cilje na področjih urejanja prostora ter gradnje in prenove objektov. Državni zbor RS bi moral sprejeti pravno zavezujoč dokument, ki bi opredeljeval politiko celovitega prostorskega razvoja in varstva okolja ter obvezoval sektorje, da bi ob upoštevanju te politike celovito načrtovali in uveljavljali ukrepe na posameznem področju in posredno vse deležnike zavezali tudi k njihovi učinkoviti uporabi v praksi.

29 HIŠA JP, LJUBLJANA

CILJI IN VODILA PROSTORSKE POLITIKE

Posodobiti in izvajati je treba prostorsko politiko države, ki bo smiselno povezala vse politike, vključene v urejanje prostora.

Politika urejanja prostora Republike Slovenije (2001) je bila sprejeta kot temeljno vodilo za dolgoročno, stalno in usklajeno usmerjanje prostorskega razvoja. Z njo so bile oblikovane pravne usmeritve za reformo urejanja prostora in za nov prostorski plan države, ki naj bi končno zamenjal sistemsko in vsebinsko zastareli dolgoročni plan iz sredine osemdesetih let. Usmeritve v celoti žal niso bile uresničene. Več kot deset let star dokument nujno potrebuje posodobitev in zakonsko zagotovitev operativnega izvajanja.

Za politiko urejanja prostora je še zlasti pomembna jasna politična odločitev o prioritetah in izvajanju. V tem procesu je ključna opravilna sposobnost državnih organov na vseh upravnih ravneh (država, regije, lokalne skupnosti). Zato je treba posodobiti in izvajati prostorsko politiko države, ki bo smiselno povezala vse politike, ki se vključujejo v urejanje prostora – arhitekturno, krajinsko, zemljiško, komunalno, stanovanjsko, okoljsko, kmetijsko politiko, – ter jih nadgradila v povezan sistem ciljev in ukrepov za njihovo uresničevanje.

Politika urejanja prostora temelji na prednostnem uveljavljanju javnega interesa pri urejanju prostora ter upošteva mednarodna načela prostorskega, gospodarskega in družbenega razvoja. Politični program EU 2020 temelji na načelih družbene, gospodarske in prostorske kohezije, ki poudarja vlogo vizij oziroma strategij razvoja EU in posamičnih držav ter tudi posamičnih regij in mest. To pomeni, da je treba pri urejanju oziroma upravljanju prostora upoštevati lokalne, regionalne, državne in mednarodne dejavnike.

CILJI PROSTORSKE POLITIKE SO:

— razumevanje prostora kot strateške primerjalne prednosti države (razvoj prometne infrastrukture, prometnih vozlišč, poselitvenih območij, prostorskih možnosti za razvoj gospodarstva, vključno s turizmom);
— spodbujanje policentričnega razvoja regij, rasti regionalnih središč in čezmejnega in medregionalnega sodelovanja na ravni EU (sistema evroregij);
— povečanje prostorsko lokacijske učinkovitosti in okoljske privlačnosti za nove naložbe v vseh slovenskih regijah;
— zagotavljanje načel in izvajanje učinkovitih ukrepov za uveljavljanje vzdržnega razvoja;
— sanacija razvrednotenega in onesnaženega okolja ter zagotavljanje trajnostnih rešitev pri vseh posegih v prostor;
— učinkovito upravljanje prostora ter skladen razvoj omrežja mest in drugih naselij s preprečevanjem stihijske in razpršene gradnje;
— uravnavanje prostorskega razvoja z ustrezno zemljiško in komunalno politiko ter s prednostno prenovo urbanih območij.

30 STANOVANJSKA SOSESKA BRDO, LJUBLJANA

CILJI IN VODILA ARHITEKTURNE POLITIKE SLOVENIJE

Slovenija mora sprejeti arhitekturno politiko, ki bo sestavni del evropske regionalne in kohezijske politike ter bo hkrati vključevala vse vidike razvojnih politik države. Vsebovati mora usmeritve za uveljavitev trajnostnega razvoja v grajenem okolju, povečanje kakovosti grajenega okolja in ozaveščenosti o njegovem pomenu.

Svet EU je leta 2001 sprejel Resolucijo o arhitekturni kakovosti v urbanem in ruralnem okolju in leta 2008 še Zaključke – sklepe Sveta o arhitekturi v okviru Trajnostnega razvoja. V državah članicah EU že nekaj let potekajo prizadevanja v zvezi z ureditvijo in razvojem arhitekturne dejavnosti, ki velja za eno temeljnih opredelitev javnega interesa v družbi. Arhitektura je v teh prizadevanjih opredeljena kot intelektualna, kulturna, umetnostna in strokovna dejavnost, produkt pa je strokovna storitev s kulturno in uporabno vsebino. Resolucija EU ugotavlja in priznava, da je arhitektura temeljna značilnost zgodovine, kulture in sistema življenja vsake dežele. Arhitektura je sredstvo umetniškega izraza v vsakodnevnem življenju državljanov in pomeni dediščino za prihodnost. Kakovost arhitekture je soustvarjalni del ruralnega in tudi urbanega okolja. Zato morata biti kulturna dimenzija in kakovost fizične obravnave prostora sestavni del evropske regionalne in kohezijske politike.

Slovenija mora glede na evropske smernice sprejeti arhitekturno politiko, ki bo vključevala vse vidike razvojnih politik države. Vsebovati mora usmeritve za uveljavitev trajnostnega razvoja v grajenem okolju, za povečanje kakovosti grajenega okolja in ozaveščenosti o njegovem pomenu. Dobra arhitekturna politika je odprta za povratne informacije. Sprejema zunanji pogled na grajeno okolje in stroko, analizira obstoječe stanje, spodbuja razpravo in upošteva kritična mnenja.

Za koordinirano izvajanje arhitekturne politike so zadolženi vsi akterji pri gospodarjenju s prostorom: javne uprave na vseh političnih ravneh, visokošolske in znanstvene ustanove, stroka, nevladne organizacije, mediji in posamezniki. Določene elemente za oblikovanje koordinirane arhitekturne politike lahko najdemo v že veljavnih resolucijah, strategijah, nacionalnih programih, zakonih in predpisih, vendar potrebujemo ločen postopek določanja in sprejetja krovnega dokumenta v Državnem zboru RS.

CILJI ARHITEKTURNE POLITIKE SO:

— dvig družbene in individualne zavesti in odgovornosti za kakovost grajenega in naravnega okolja;
— kakovostni javni posegi v prostor, ki pomenijo vzor dobre prakse tudi zasebnim investitorjem;
— trajno varovanje kulturne in naravne dediščine, ki temelji na odgovorni uporabi in enakopravnosti historičnega in sodobnega urbanega tkiva;
— kakovostno prostorsko načrtovanje ter arhitekturne in inženirske rešitve, ki povečujejo kulturo grajenega in naravnega prostora, trajnostni razvoj in blaginjo ljudi;
— uvedba obveznih arhitekturnih in urbanističnih natečajev za vse pomembne investicije, ki zagotavljajo visokokakovostne rešitve, kreativnost in inovacije;
— permanentno izobraževanje strokovnjakov in širše javnosti, ki omogoča strokovnejše in konsenzualne odločitve glede zagotavljanja kakovosti grajenega okolja in naravnega prostora;
— utrditev spoznanja, da je kakovost arhitekture in inženirstva, grajenega in naravnega okolja velik potencial za prepoznavnost države ter rast in razvoj gospodarstva, še zlasti turizma.

Določila arhitekture politike se lahko nadgradijo–operacionalizirajo v Zakonu o arhitekturi. Zakon bi izhajal iz predpostavke arhitekture kot izraza kulture. Ustvarjalnost v arhitekturi, kakovost arhitekturnih rešitev objektov in ureditev, njihova skladna vključitev v okolje, spoštovanje naravnega in grajenega okolja ter kulturne in naravne dediščine so ključni del dolgoročnega javnega interesa. Pooblaščeni organi pri izdaji dovoljenj za gradnjo objektov in njihovo umeščanje v prostor so odgovorni za spoštovanje tega interesa. Predmet javnega interesa je torej arhitekturno-urbanistična rešitev, ki obsega celotno zunanjo podobo objekta in okolice, vključno z izborom osnovnih materialov zunanjega ovoja in njihovih barv, ter tudi obveznosti lastnikov in upravnikov objektov pri vzdrževanju in naknadnih posegih na objektih, da bi preprečil nadaljnji stihijski razvoj podobe naselij.

31 KOŠČEVA UČNA POT IN OPAZOVALNICA PTIC NA LJUBLJANSKEM BARJU

CILJI IN VODILA KRAJINSKE POLITIKE SLOVENIJE

Evropska konvencija o krajini Slovenijo kot pogodbenico zavezuje k oblikovanju in izvajanju krajinske politike, s katero se vsa dosedanja prizadevanja in znanja združijo v enovit,medresorsko usklajen in operativen dokument, ki bo strateško in sistematično urejal vprašanja varstva, načrtovanja in upravljanja krajine.

Evropska konvencija o krajini Slovenijo kot pogodbenico zavezuje, da »bo oblikovala in izvajala krajinsko politiko, katere cilji so varstvo, upravljanje in načrtovanje krajin na podlagi sprejemanja posebnih ukrepov«. Izraz krajinska politika v skladu z Evropsko konvencijo o krajini pomeni »izražanje splošnih načel, strategij in smernic pristojnih organov z javnimi pooblastili, na podlagi katerih se lahko sprejemajo posebni ukrepi za varstvo, upravljanje in načrtovanje krajin«. Ob ratifikaciji Evropske konvencije o krajini je bila Slovenija glede postopkov in vsebine obravnav krajine med najnaprednejšimi državami, danes pa v primerjavah z drugimi že močno zaostaja. To je predvsem posledica nerazumevanja pomena krajine za razvoj in prepoznavnost države na vseh ravneh odločanja, pa tudi rezultat razpršenosti krajinske problematike na različne resorje in na splošno popolnoma pomanjkljivih in neustreznih zakonskih določil.

Izboljšanje trenutnih razmer bi bilo najbolje urediti s pravno zavezujočim dokumentom, ki bi obvezoval slovensko politiko kot celoto, državni zbor, vlado, resorne službe, lokalne skupnosti in stroko, da udejanjajo načela Evropske konvencije o krajini. Za uvedbo tako zastavljene krajinske politike Slovenije je treba oblikovati pravni okvir, organizacijske in finančne ukrepe in sistem za vzpostavljanje dobre prakse ter spremljanje izvajanja politike. Vsa dosedanja prizadevanja in znanja je treba združiti v enovit, medresorsko usklajen in operativen dokument, ki bo strateško in sistematično urejal vprašanja varstva, načrtovanja in upravljanja krajine.

CILJI KRAJINSKE POLITIKE SO:

— določitev postopkov za vključevanje strokovne in širše javnosti pri določanju temeljnih usmeritev in izvajanja ukrepov krajinske politike;
— ozaveščanje javnosti o vlogi in pomenu krajine za gospodarski razvoj države, za kakovost bivanja in prepoznavnost vseh delov države;
— spodbujanje varstva, načrtovanja in kakovostnega upravljanja krajin;
— določitev sistemskih okvirov za zagotavljanje obsega, strukture in učinkovitega upravljanja zavarovanih območij;
— zaščita občutljivih naravnih območij ter skrb za ohranitev biotske raznovrstnosti in krajinske pestrosti;
— sanacija razvrednotenih krajin, oblikovanje zdravega in varnega bivalnega okolja;
— načrtovanje in izvajanje zelenih sistemov v naseljih in zelenih obročev okoli urbanih območij;
ohranjanje značilnosti kmetijskih krajin in podeželskih poselitvenih značilnosti;
— ohranjanje in razvoj krajinske dediščine kot posebne kulturne in prostorskevrednote;
— zagotavljanje možnosti za večjo gospodarsko učinkovitost krajinskega prostora in za uveljavljanje prepoznavnih krajin kot pomembnih nosilk prepoznavnosti države.

32 PUHOV MOST NA PTUJU

4.2 UČINKOVITEJŠI POSTOPKI V PROSTORSKEM NAČRTOVANJU IN PRI GRADITVI OBJEKTOV

Skrajšanje postopkov je mogoče doseči s spremembo miselnosti o poseganju v prostor, z odgovornejšim in ciljno naravnanim delom vseh udeleženih, vključno z boljšim medsektorskim sodelovanjem, pri čemer bi bilo treba izhajati iz jasno začrtanih strategij in prioritet na področju prostorskega, družbenega in gospodarskega razvoja.

Praksa kaže, da hitre in delne rešitve pri ukrepih za spodbujanje gospodarstva praviloma znižujejo prostorske standarde, kar se žal omogoča tudi z neustreznimi zakonskimi rešitvami. V zadnjem desetletju so si sledile številne spremembe zakonodaje, ki žal niso temeljile na analizah stanja v prostoru, graditvi objektov, veljavnih predpisov in dejanskih težav v praksi, pač pa so prinašale vedno nove spremembe sistemskih rešitev v smeri hitrejših in enostavnejših postopkov priprave prostorskih aktov in pridobivanja dovoljenj. Posledice nepretehtanih zakonskih sprememb so šle v nasprotno smer, saj so se so postopki še podaljšali, še bolj zaskrbljujoče pa je, da so se razmere v prostoru še poslabšale. Še zlasti slabo so zakonsko opredeljeni občinski prostorski načrti, ki so planski in obenem izvedbeni akti ter morajo v enem samem dokumentu združevati določila, ki so bila nekdaj določena v dolgo- in srednjeročnih planih in v prostorskih izvedbenih načrtih. Pogosto so obremenjeni z obširno tekstualno dokumentacijo in podrobnimi izvedbenimi, urbanističnimi zahtevami, ki skušajo nadomestiti ukinjeno lokacijsko dokumentacijo.

V javnosti odmevajo izjave, kot so »na gradbeno dovoljenje sem čakal deset let«. Nanašajo se na situacije, do katerih sploh ne bi smelo prihajati, saj pogosto izhajajo iz želje graditi na zemljiščih, ki niso zazidljiva, niso primerna za gradnjo, niso komunalno opremljena, ali pa gre za željo po graditvi objekta, ki ga prostorski akti na tistem mestu ne dopuščajo. Postopki na področju prostorskega načrtovanja in pridobivanja dovoljenj so izjemno zapleteni in predolgi. Njihovo skrajšanje je mogoče doseči s spremembo miselnosti poseganja v prostor, z odgovornejšim in ciljno naravnanim delom vseh udeleženih, vključno z boljšim medsektorskim sodelovanjem, pri čemer bi bilo treba izhajati iz jasno začrtanih strategij in prioritet na področju prostorskega, družbenega in gospodarskega razvoja, smiselnega varstva okolja in trajnostne gradnje, ter s pravočasno vključitvijo in delovanjem strokovno in številčno okrepljenih inšpekcijskih služb.

Jasno začrtane strategije morajo izhajati iz opredeljenih ciljev, politike in prioritet. Zakonodajni okviri in podporni projekti za uresničevanje družbenega dogovora o prostorski kulturi in kulturi graditve so potrebni in tudi nujni.

33 VIADUKT ČRNI KAL

4.2.1 USTANOVITEV MEDRESORSKE KOORDINACIJSKE SLUŽBE ZA PROSTOR IN GRADITEV OBJEKTOV PRI VLADI RS

Udeležence urejanja prostora in graditve objektov je treba bolje povezati ter jih usmeriti v medsebojno usklajeno delovanje in ustvarjanje sinergij. Predlagamo ustanovitev medresorske koordinacijske službe za prostor, graditev in prenovo objektov.

Urejanje prostora in graditev objektov sta izjemno kompleksni področji, na katerih se prepletajo gospodarstvo, javne finance, varstvo okolja, ohranjanje narave in kulturne dediščine, javna uprava, kultura, izobraževanje, prostorsko načrtovanje, infrastrukturno opremljanje in gradnja objektov. Vsi udeleženci urejanja prostora in graditve objektov, ki danes ločeno in vsak s svojimi parcialnimi interesi posegajo v prostor, so dejansko odvisni drug od drugega. Zato jih je treba bolje povezati in jih usmeriti v medsebojno usklajeno delovanje in v ustvarjanje sinergij.

Predlagamo ustanovitev medresorske koordinacijske službe za prostor in graditev objektov. Naloge medresorske koordinacijske službe bi bile:

— stalno spremljanje in analiziranje stanja na področju urejanja prostora in graditve objektov;
— prepoznavanje problemov in sprememb v prostoru ter vzrokov zanje;
— iskanje skupnih rešitev, usklajevanje oziroma neke vrste mediacija,
— kadar se posamezni resorji nikakor ne morejo dogovoriti med seboj;
— oblikovanje sistemskih rešitev na področju urejanja prostora in graditve
— objektov, vključno z integracijo okoljevarstvenih zahtev v področje urejanja prostora;
— oblikovanju sistemskih rešitev za preprečevanje in sankcioniranje nelegalnih gradenj;
— opredeljevanje prioritetnih področij raziskovalnega dela, razvoja dobrih praks in razvoja stroke;
— iskanje rešitev za ozaveščanje javnosti o pomenu kakovostnega urejanja prostora in graditve objektov ter za boljše vključevanje javnosti v odločanje o zadevah na področju urejanja prostora.

Posebno pozornost bi morala ta služba nameniti:

— ohranjanju in razvoju kulturne identitete grajenega okolja in krajinskih kakovosti,
— vključevanju vsebin varstva okolja v prostorsko načrtovanje in graditev objektov,
— vnosu znanja in sodobnih inženirskih praks v prostor in objekte, aktivnemu izvajanju ciljev in direktiv EU o trajnostni gradnji,
— aktivnemu izvajanju dolgoročne strategije javnih investicij v Sloveniji,
— sanacijam razvrednotenih območij.

To bo mogoče doseči z ustreznim vrednotenjem prostora, s koordiniranim usmerjanjem prostorskega razvoja ter resornih programov in ukrepov, predvsem pa z ustreznejšim postavljanjem ciljev, ki morajo temeljiti na državnih in mednarodnih izhodiščih, strategijah in prioritetah.

4.2.2 IZDELAVA CELOVITE ANALIZE SISTEMA UREJANJA PROSTORA IN GRADITVE OBJEKTOV TER ZAGOTOVITEV VREDNOTENJA RAZVOJNIH PROGRAMOV IN POLITIK NA RAVNI DRŽAVE

Izdelava multidisciplinarne analize sistema urejanja prostora in graditve objektov na ravni države naj prepreči prakso uvajanja nepreverjenih sistemskih in zakonskih rešitev.

Izdelava multidisciplinarne analize sistema urejanja prostora in graditve objektov ter ovrednotenje razvojnih programov in politik na vseh področjih, relevantnih za urejanje prostora in graditev, je nujen korak, ki naj prepreči prakso uvajanja nepreverjenih sistemskih in zakonskih rešitev. Pričakujemo, da bodo v bližnji prihodnosti določeni statistični in drugi kazalniki spremljanja stanja v prostoru, učinkov veljavnih politik in politik v pripravi na prostor. Pričakujemo tudi, da bo omogočen javni dostop do zbranih statističnih in drugih kazalnikov ter da bo uveden sistem periodičnega javnega poročanja o vrednotenju učinkov politik in o stanju v prostoru.

4.2.3 UREDITEV ZAKONODAJNEGA OKVIRA UREJANJA PROSTORA IN GRADITVE OBJEKTOV TER ZAGOTOVITEV NJEGOVEGA UČINKOVITEGA IZVAJANJA

Potrebna sta uskladitev predpisov in učinkovitejše odločanje. Javno upravo, nosilce urejanja prostora in soglasodajalce je treba spodbuditi k aktivnemu reševanju problemov. Spremembe zakonodaje mora spremljati temeljita kadrovska prenova uprave, tako da bo zagotovljena bistveno višja stopnja strokovnosti.

Obstoječi predpisi na področju urejanja prostora in graditve objektov ter povezani resorni predpisi so medsebojno slabo usklajeni, polni dvoumnosti in balasta, zato so odločitve v postopkih urejanja prostora in graditve pogosto zamudne in arbitrarne. Potrebna sta uskladitev predpisov in učinkovitejše odločanje. Odstraniti je treba interne predpise in navodila, ki ovirajo postopke. Prečistiti je treba predpise, ki določajo vsebino projektne dokumentacije, da bo brez podvajanj in nepotrebnih podatkov. Tako ne bo okrnjena vsebina projektne dokumentacije, pač pa bodo izključene le nelogičnosti in nepotrebni podatki.
Javno upravo, nosilce urejanja prostora in soglasodajalce je treba spodbuditi k aktivnemu reševanju problemov, kar pomeni, da jih je treba usmeriti k iskanju usklajenih in učinkovitih rešitev. Tak pristop zahteva njihovo:

1. večjo strokovno usposobljenost;
2. aktivno in ciljno naravnanost (skupni cilji so kakovostno urejanje prostora, uresničevanje javnega interesa ter učinkovit družbeni in gospodarski razvoj);
3. učinkovito reševanje vlog za dodelitev dovoljenj;
4. zavzeto razreševanje konfliktnih razmer in projektni pristop.

Pri reševanju protislovnih interesov, neusklajenosti predpisov in nesoglasij med posameznimi sektorji in soglasodajalci bi morali sodelovati vsi udeleženci istočasno, za skupno mizo, z ustreznimi pooblastili za morebitno takojšnje ukrepanje oziroma sprejemanje odločitev. Urejanje prostora in reševanje konfliktnih razmer preprosto zahteva projektni pristop in mediacijo. V primeru nasprotujočih si zahtev, ki onemogočajo uspešen zaključek, je treba določiti pravila odločanja, na podlagi katerih sta mogoča razsodba in zaključek postopka.
Nekaj primerov pomanjkljivosti predpisov in predlogov za njihove spremembe:

— V Zakon o graditvi objektov je treba ponovno uvesti gradbeno parcelo in določiti način njenega evidentiranja.
— Zakon o graditvi objektov je treba dopolniti z določili o obveznostih lastnikov in upravnikov objektov pri vzdrževanju in naknadnih posegih na objektih glede ohranjanja zunanje podobe objektov, da bi tako preprečili stihijski razvoj naselij in dodatno degradacijo prostora.
— Zakonodajo, ki ureja upravne postopke za pridobitev gradbenih dovoljenj, gradnjo in evidentiranje objektov, je treba dopolniti tako, da bo zagotovljena vloga arhitekturne in urbanistične stroke pri preverjanju ustreznosti umeščanja objektov v prostor ter tudi za skladnost gradnje s prostorskimi akti, varovanja in razvoja kulturne identitete prostora in stavb.

— Gradbeno zakonodajo je treba dopolniti tako, da bo pred začetkom gradnje zagotovljena vloga arhitekturne in inženirske stroke pri preverjanju mehanske odpornosti in stabilnosti, požarne varnosti ter energetske učinkovitosti objektov, ekonomskih vidikov gradnje, varstvu okolja, varnosti zdravja in življenj ljudi, varstvu premoženja.
— Prevetriti je treba povezano sektorsko zakonodajo ter opredeliti in odpraviti preveč liberalna določila o možnosti vzdrževanja in gradnje brez ustreznih dovoljenj (infrastrukturni objekti ...) Treba je preprečevati določbe sektorskih zakonov, ki posegajo v prostorsko načrtovanje (npr. dovoljujejo postavljanje enostavnih in nezahtevnih objektov).
— Zaradi potrebe investitorja in uporabnikov objektov (varnost, uporabnost, stroški) je treba uvesti obvezno pridobitev uporabnega dovoljenja za vse vrste objektov ter pridobitev gradbenega dovoljenja za prenovo le, če ima objekt uporabno dovoljenje.
— Zagotoviti je treba prenos izdajanja gradbenih in uporabnih dovoljenj z upravnih enot na občine, saj bodo le tako te lahko dejansko gospodarji svojega prostora.
— Zakonodajo, ki ureja postopke dovoljevanja posegov v prostor, je treba uskladiti oziroma integrirati z zakonodajo, ki ureja prostorsko načrtovanje in varstvo okolja.
— Zakonodajo, ki ureja nacionalni program stanovanjske gradnje, bi bilo treba spremeniti z vidika kakovostnih oblik stanovanjske gradnje in naselij ter vzdržnega razvoja. To še zlasti velja za zgoščene gradnje nižjih gabaritov, ki so še posebej primerni za različna okolja v Sloveniji.

Navedene spremembe mora spremljati temeljita kadrovska prenova uradov za izdajanje gradbenih dovoljenj, tako da bo zagotovljena bistveno višja stopnja strokovnosti. Danes gradbena dovoljenja praviloma izdajajo kadri, ki nimajo ustrezne arhitekturne, urbanistične, gradbene ali prostorskonačrtovalske izobrazbe. V državah EU z urejeno in stabilno zakonodajo so na teh mestih odločanja praviloma izkušeni strokovnjaki z ustrezno tehnično izobrazbo arhitekturne in/ali gradbene stroke, ki sodelujejo s pravniki in drugimi delavci, ki vodijo administrativne postopke.

4.2.4 ZDRUŽEVANJE NA REGIONALNI RAVNI IN POVEZOVANJE OBČINSKIH STROKOVNIH SLUŽB

Regionalni koncept in lokalna samouprava na področju urejanja prostora zahtevata povezovanje občinskih strokovnih služb in okrepitev strokovnosti. Treba je zagotoviti zaposlitev strokovne osebe s položajem občinskega urbanista, ki bi svetovala pravnim in fizičnim osebam o postopkovnih in vsebinskih vprašanjih na področju prostorskega načrtovanja in graditve objektov, ter ustanovitev lokalne geodetske službe.

Slovenija nima jasno opredeljene regionalne upravne strukture in regionalne politike. Ključni dokumenti s področja regionalnega razvoja so temeljna strategija EU 2020, operativni Državni razvojni program (DRP 2014–2020), Državni regionalni razvojni program (RRP 2014–2020), Programi državnih razvojnih prioritet (DRPI) in regionalni razvojni programi 2014–2020 za 12 statističnih oziroma razvojnih regij. Deloma so to tudi občinski prostorski planski akti 11 mestnih občin.

Na podlagi vseh teh dokumentov mora Vlada RS skupaj z regionalnimi razvojnimi agencijami in občinami pripraviti razvojne projekte, v katerih je treba upoštevati splošna evropska načela (npr. pametne specializacije) in posebna načela izvedljivosti, ki omogočajo uporabo različnih finančnih virov (EU, država, občine, zasebni investitorji idr.). Vlada RS mora izbrati manjše število večjih projektov, ki v popolnosti izhajajo iz usmeritev Evrope 2020 ter načel gospodarske, družbene in prostorske kohezije. Tudi tako bo lahko ustvarila gospodarske, družbene in prostorske razmere za nova delovna mesta. Pogoje zanje mora zagotoviti v gospodarskih conah in tehnoloških parkih, v malih in srednje velikih podjetjih ter ustvarjati dobre razmere za pretok znanja s fakultet in inštitutov v gospodarstvo in nazaj.

Evropske in državne usmeritve so torej izrazito regionalno usmerjene in postajajo ključna dimenzija gospodarskega razvoja. Regionalni koncept in lokalna samouprava na področju urejanja prostora zahtevata ustrezno reorganizacijo in povezovanje občinskih strokovnih služb. Ključno vlogo pri urejanju prostora, varstvu okolja in usmerjanju graditve bi morali prevzeti regionalni centri, ki bi združevali občine

in prevzemali del njihovih nalog. Politična in upravna ureditev ne ustreza temu namenu, saj Slovenija nima ustanovljenih pokrajin, ima pa statistične in neformalne razvojne regije, v okviru katerih poteka pridobivanje evropskih sredstev. Regionalno združevanje je lahko vezano na statistične razvojne regije oziroma na povezovanje mestnih in primestnih občin. Imamo 11 mestnih občin, ki bi lahko ustanovile skupne občinske uprave za urejanje prostora, graditev in varstvo okolja (primer dobre prakse je Mestna občina Ptuj). Prav tako bi lahko imeli določeno združevanje na regionalni ravni (primer Danske). Tak pristop omogoča večjo kompetentnost in kakovost pri urejanju in gospodarjenju s prostorom, zato bi ga bilo treba ustrezno spodbuditi.

V vseh občinah oziroma pri skupnih občinskih upravah bi morali zaposliti ali kako drugače pogodbeno angažirati strokovnjake s položajem (nazivom) občinskega urbanista, ki bi svetovali pravnim in fizičnim osebam glede postopkovnih in vsebinskih vprašanj na področju prostorskega načrtovanja in graditve objektov. Tako bi prosilci dovoljenj in projektanti še pred začetkom izdelave idejnih zasnov in vlog za gradbena dovoljenja lahko pridobili ustrezne usmeritve glede prostorskih pogojev in drugih zahtev. S tem bi hkrati povečali znanje in zavest javnosti o vprašanjih urejanja prostora ter bistveno prispevali k (ponovni) uveljavitvi javnega interesa in sistema vrednot na področju urejanja prostora pri strokovni in širši javnosti. Občinski urbanisti bi na podlagi poznavanja prostora, prostorskih aktov in soočanja s konkretnimi investicijskimi pobudami lahko prevzeli velik del odgovornosti za skrajševanje postopkov pri pridobivanju dovoljenj in za kakovostno gradnjo.

Za vse občine oziroma za več občin skupaj je treba zagotoviti tudi izvajanje določil predpisov s področja geodetske dejavnosti o vzpostavitvi lokalne geodetske službe. Lokalna geodetska služba mora biti sposobna občinam zagotoviti vso potrebno operativno, strokovno in informacijsko podporo na področju zajema, vodenja in uporabe podatkov o nepremičninah in prostoru. Zato mora prevzeti nalogo zbiranja in vodenja podatkov, pomembnih za področje upravljanja zemljišč, urejanja prostora in graditve objektov na lokalni ravni, ter zajem in izboljšavo podatkov, pomembnih za občine, izvajanje zemljiških operacij, povezovanja in usklajevanja z državno geodetsko upravo in drugimi občinami ter vodenje sistema zemljiške administracije na lokalni ravni.

4.2.5 PRENOVA SISTEMA PROSTORSKEGA NAČRTOVANJA– PROSTOR ZA ZGO-DBO

Potrebujemo prenovo koncepta in sistema prostorskega načrtovanja in varstva okolja. Izhajati morata iz temeljite analize slabosti obstoječih predpisov, hkrati pa morata uveljaviti nov stabilen zakonski okvir, pri čemer bi bilo treba vse postopke in procese pri urejanju prostora obravnavati v enem krovnem zakonu. Prostorskemu načrtovanju je treba dodeliti nadsektorski značaj in uvesti regionalno raven za področje urejanja prostora.

Preseči je treba omejenost današnjega prostorskega načrtovanja, ki je vse bolj poenostavljeno na obravnavo individualnih pobud, praviloma za spremembo namembnosti kmetijskih v stavbna zemljišča, pri čemer je odločanje o sprejemljivosti teh sprememb dejansko v rokah resornih ministrstev, ki na prostor gledajo vsak s svoje strani. Treba je prenoviti koncept in sistem prostorskega načrtovanja in varstva okolja. Izhajati morata iz temeljite analize slabosti obstoječih predpisov, hkrati pa morata uveljaviti nov, stabilen zakonski okvir, pri čemer bi bilo treba vse postopke in procese pri urejanju prostora obravnavati v enem krovnem zakonu. Prostorskemu načrtovanju je treba dodeliti nadsektorski značaj. Poleg tega je treba uvesti regionalno raven prostorskega načrtovanja. Regionalni in lokalni upravni organi in strokovne službe morajo pri odločanju o prostorskem razvoju dobiti pristojnosti z diskrecijskimi pravicami za interpretacijo prostorskih aktov ter za odločanje o posameznih razvojnih pobudah, ki bodo omogočale hitrejše in strokovno bolj utemeljene odločitve. Tako bi prostorskim aktom podelili večjo pravno veljavo, urbanistom in izdajateljem dovoljenj pa jasno določene pristojnosti in odgovornosti.

Prostorski razvoj je treba načrtovati na podlagi strokovno utemeljenih in celovitih usmeritev, ki bodo izhajale z ustreznih strokovnih podlag. Bolje je treba urediti odnos med državnimi in občinskimi prostorskimi načrti (OPN) ter spremeniti stopnjo podrobnosti OPN, ki naj dobi

vlogo planskega, ne pa tudi izvedbenega prostorskega akta. Morali bi vzpostaviti načrtovanje na ravni regij NUTS3 (klasifikacija statističnih teritorialnih enot v EU) za ureditve, ki niso občinske, in uvesti prostorske strokovne službe na ravni regij ali zaposliti prostorske načrtovalce na regionalnih agencijah. Z uveljavitvijo regionalnih strokovnih služb za prostorsko načrtovanje bi lahko bistveno razbremenili občinske strokovne službe.

Bolje je treba urediti odnos med državnimi in občinskimi prostorskimi načrti (OPN) ter spremeniti stopnjo podrobnosti OPN, ki naj dobi vlogo planskega, ne pa tudi izvedbenega prostorskega akta. Za območja naselij bi bilo treba povečati vlogo urbanističnega načrta in ga opredeliti kot prostorski akt, za območja zunaj naselij pa bi bilo treba uvesti krajinski načrt kot prostorski akt.

Ključne naloge prostorskega planskega akta so opredelitev naselja in njegovega območja, širitve pozidave ter pogojev za urejanje prostora v naseljih in zunaj njih (vključno z rezervacijo prostora za planirano gospodarsko javno infrastrukturo). Pri tem je pomembno, da se širitev naselja dopusti šele po pozidavi določenega deleža stavbnih zemljišč v posameznem naselju, kar bi bilo treba bolje definirati in spodbuditi. Tako se bosta spodbudili prenova obstoječe grajene strukture in racionalna raba prostora. Zato je treba vzpostaviti sistemsko regulacijo parcelacij stavbnih zemljišč in jo hkrati omejiti na stavbna zemljišča, ki so določena v prostorskem aktu ali upravni odločbi. V ta namen je nujna ustrezna kakovost geodetskih podatkov. Ponovno je treba uvesti pojem gradbene parcele, razmejiti ukrepe na stavbnih in kmetijskih zemljiščih ter spremeniti način porazdelitve stroškov opremljanja zemljišč. Potrebujemo jasne instrumente aktivne in pasivne zemljiške in stanovanjske politike, ki bodo omogočili nadgradnjo sedanjega sistema obdavčenja nepremičnin in povečevanja vrednosti zemljišč.

Za območja naselij bi bilo treba povečati vlogo urbanističnega načrta, za območja zunaj naselij pa uvesti krajinski načrt in oba načrta opredeliti kot prostorska akta. Pridobivanje dovoljenj za graditev v naseljih bi moralo temeljiti na sistemu projektne dokumentacije, ki jo opredeljuje ZGOdba, pri čemer bi bilo treba zagotoviti obvezno urbanistično obravnavo v fazi PGD. Optimizirati bi bilo treba vse postopke presojanja vplivov na okolje ter jih popolnoma integrirati v postopke prostorskega načrtovanja in dovoljevanja.

Na državni ravni bi bilo treba opredeliti temeljna pravila urejanja prostora, s čimer bi lahko razbremenili velik del OPN in uveljavili enoten vrednostni sistem na območju celotne države, k čemur bi lahko prispevala tudi uvedba regionalnih prostorskih planov.

Vsebina OPN bi morala biti bistveno bolj enostavna, racionalna in pregledna, temeljiti bi morala na kakovostnih strokovnih podlagah. V postopkih priprave in sprejemanja OPN bi bilo treba preseči dosedanje omejeno sektorsko načrtovanje:

— s sistemom usklajevanja in formalizacije pravnih režimov posameznih resorjev v postopku priprave prostorskega akta;
— z vzpostavitvijo medresorske komisije za ugotavljanje sprejemljivosti prostorskih aktov;
— z obvezno pripravo strokovnih podlag ter vsebinsko in tehnično urejenih podatkovnih baz posameznih resorjev.

Na vseh ravneh izdelave, priprave in sprejemanja prostorskih aktov in strokovnih podlag potrebujemo strokovno, interdisciplinarno in čim bolj pregledno delovanje. Zato morajo imeti pripravljavci, izdelovalci in tudi javni uporabniki prostorske dokumentacije (občine, regije, upravne enote) ustrezna strokovna znanja in usposobljenost.

Celotna sprememba sistema urejanja prostora zahteva tekoče spremljanje stanja v prostoru, ki temelji na:
— natančnih evidencah,
— učinkovitem izdajanju dovoljenj za gradnjo,
— izvajanju nadzora nad stanjem v prostoru in
— javnem poročanju o stanju in razvojnih spremembah.

Pri tem je eden najpomembnejših ukrepov enostavnejše, hitrejše in učinkovitejše preprečevanje in sankcioniranje nedovoljenih in

neskladnih posegov v prostor. Zato priprava in uveljavitev prenove sistema prostorskega načrtovanja zahtevata interventne ukrepe za izboljšanje razmer na tem področju.

Sedanji prostorski planski akti imajo običajno velik obseg, tudi po nekaj sto strani, hkrati pa dopuščajo različna tolmačenja. Zato bi bilo treba s spremembo prostorske zakonodaje predvideti veliko večji pomen nazornim grafično opredeljenim določilom, ki smo jih že imeli v nekdanjih zazidalnih načrtih (ZN) in jih uporabljajo v večini držav EU (npr. Bauleitpläne v Nemčiji).

Prenovo sistema prostorskega načrtovanja mora spremljati nujna sprememba miselnosti in konceptov poseganja v prostor. Težiti je treba k sistemu, ki se bo od individualnih pobud preusmeril na celovito prostorsko načrtovanje in prednostno upoštevanje potreb, ki so v javnem ali skupnem interesu.

Prenovo sistema prostorskega načrtovanja mora spremljati nujna sprememba miselnosti in konceptov poseganja v prostor. Težiti je treba k sistemu, ki se bo od individualnih pobud preusmeril na celovito prostorsko načrtovanje, v katerem so pobude le eden od vhodnih podatkov in v katerem bodo imele večji pomen tiste, ki so v javnem ali skupnem interesu (npr. zadruge). Od parcialne obravnave pobud je treba preiti k celostnemu upravljanju pobud. Današnja praksa se razvija v smer obravnavanja vsake posamezne pobude, s čimer prihaja do izgube celovitega pogleda, ki bi moral biti imperativ kakovostnega prostorskega načrtovanja. V postopku priprave OPN je treba sistemsko določiti pomen in način upravljanja pobud, ki morajo biti obravnavane le kot informacija pripravljavcu o interesih in težnjah v prostoru.

Ključno je, da se namesto pojma pobude, vezane na fizično zemljišče nekega lastnika, uveljavi podajanje razvojnih potreb, ki se bodo realizirale v prostoru skladno z vizijo in prostorskim planom občine, regije. V luči uresničevanja ciljev prostorskega razvoja bi morale lokalne oblasti podane potrebe bodisi usmerjati v zanje ustrezna območja, bodisi jih vključevati na seznam programov, za katera se bodo območja šele iskala ob pripravi novih planskih aktov, na podlagi vrednotenja prostora in jasno določene smeri prostorskega razvoja.

4.2.6 PRENOVA SISTEMA NAČRTOVANJA, GRADNJE INPRENOVE VSEH VRST OBJEKTOV – ZGO-DBA

Cilji prenove sistema načrtovanja, gradnje in prenove objektov so pridobiti gradbeno dovoljenje v čim zgodnejši fazi projektiranja, zmanjšanje tveganja investicije, uvedba uporabnega dovoljenja kot dokazila o varnosti, funkcionalnosti in zanesljivosti objektov, njegovi skladnosti s prostorskimi akti in gradbenim dovoljenjem ter jasnejša razmejitev in povečanje odgovornosti udeležencev pri graditvi.

Novi predlog sistema pridobivanja dovoljenj za gradnjo temelji na celoviti rešitvi, ki vključuje vse udeležence in ukrepe v vseh fazah postopka: od zasnove objekta, dovoljevanja, nadaljnjega načrtovanja do nadzora in potrjevanja pravilnosti gradnje. Predlog je v stroki poznan pod imenom ZGOdba in je bil širši javnosti predstavljen s strani partnerstva Odgovorno do Prostora!, ki združuje vse pomembne akterje na področju graditve in urejanja prostora.

ZGOdba je premišljen koncept, ki je direktno uporaben za implementacijo na enostavnejših objektih, za kompleksnejše, zahtevne gradnje pa ga je mogoče modificirati oziroma dopolniti z dokumentacijo, ki bo zadostila zahtevnemu postopku okoljevarstvenih presoj.

Cilji prenove so:

— pridobitev gradbenega dovoljenja v čim zgodnejši fazi projektiranja;
— zmanjšanje tveganja investicije in prerazporeditev finančnih bremen investitorja;
— uvedba uporabnega dovoljenja za vse vrste objektov kot dokazila o ustrezni evidentiranosti, varnosti, funkcionalnosti in zanesljivosti objektov ter njegovi skladnosti s prostorskimi akti in gradbenim dovoljenjem, s čimer se med drugim olajša inšpekcijski nadzor in preprečuje pojav nelegalnih gradenj;
— jasnejša razmejitev in povečanje odgovornosti udeležencev pri graditvi.

39 VRTEC POLJČANE

ZGOdba jasno postavlja zahteve po odgovornosti vseh udeležencev v postopku projektiranja in graditve ter zagotavlja varovanje javnega interesa pri gradnji in prenovi objektov. Njeni bistveni elementi so:

Gradbeno dovoljenje se pridobi s projektom in vlogo za pridobitev gradbenega dovoljenja, ki vsebuje vodilno mapo s prikazom lokacijskih podatkov (gabaritov in odmikov objekta ter priključkov na infrastrukturo). Projekt za gradbeno dovoljenje dejansko izkazuje legalnost gradnje, dokazuje skladnost s prostorskimi akti in izpolnjevanje zahtev soglasodajalcev. Projekt temelji na izdelavi idejne zasnove, ki določa namembnost objekta, maksimalne kapacitete (površina, prostornina stavbe), ne vsebuje pa detajlnih načrtov objekta ali stavbe.

Komisija za izdajo potrdila o pričetku gradnje na samem gradbišču preverja potrebne listine ter potrjuje, da so za začetek del na gradbišču pridobljeni vsi ustrezni dokumenti in izdelan projekt za izvedbo. V komisiji so upravni organ oziroma pooblaščenec države, odgovorni vodja projekta, drugi odgovorni projektanti, nadzorniki gradnje in odgovorni izvajalec.

Glavni projekt sestavljajo medsebojno usklajeni načrti,elaborati, študije in izkazi, da je objekt mehansko in stabilnostno odporen, požarno in zdravstveno varen, ustrezno zaščiten proti toploti/hladu, hrupu, vlagi, poplavnim vodam, da je skladen s spomeniškovarstvenimi in drugimi pogoji, ki jih lahko imajo posebno varovana ali ogrožena območja.

Nadzor nad gradnjo izvajajo izdelovalci načrtov ali po pooblastilu tudi druge osebe v njihovem imenu. Projektanti s tem prevzamejo posebno odgovornost za objekt, in ne samo za projekt.

Dokazilo o evidentiranosti in zanesljivosti objekta je končni akt, ki potrjuje zaključek gradnje in nastopa namesto dosedanjega uporabnega dovoljenja.

4.2.7 UVELJAVITEV STRATEŠKE PRESOJE VPLIVOV NA OKOLJE KOT OPTIMIZACIJSKEGA OPRAVILA V POSTOPKIH NAČRTOVANJA

Postopek celovite presoje vplivov na okolje (CPVO) je treba kot samostojni postopek ukiniti ter ga v celoti integrirati v postopek priprave prostorskih aktov in ga uporabljati kot optimizacijsko orodje. Uveljaviti bi bilo treba resnično strateško raven ocenjevanja, presoje pa smiselno vpeti v sistem obravnave vplivov na družbo, gospodarstvo in okolje oziroma prostor.

Če želimo izboljšati dosedanjo prakso strateškega ocenjevanja vplivov na okolje, je treba spremeniti pravni okvir (zakon o varstvu okolja, podzakonske akte) in ocenjevanje preoblikovati iz verifikacijskega v optimizacijski proces. To pomeni, da je treba samostojni postopek celovite presoje vplivov na okolje (CPVO) ukiniti in ga v celoti integrirati v postopek priprave prostorskih aktov. Študija variant bi se na ta način, podobno kot denimo predinvesticijska zasnova (PIZ), štela za okoljsko poročilo. S tem bi pomembno racionalizirali gradiva in postopke. Odločitev o sprejemljivosti vplivov planov na okolje naj se z okoljskega in drugih varstvenih ministrstev prenese na neodvisen strokovni svet. Uveljaviti bi bilo treba resnično strateško raven ocenjevanja (presojati politike, programe, alternative na hierarhično višjih načrtovalskih ravneh) ter presoje smiselno vpeti v sistem obravnave vplivov na družbo, gospodarstvo in okolje oziroma prostor. Izboljšanje bo mogoče dodatno podpreti s projektnim pristopom, spodbujanjem prenosa znanj iz dobrih praks ter izobraževanjem izdelovalcev okoljskih poročil in drugih udeležencev, ki sodelujejo pri ocenjevanju vplivov na okolje.

4.2.8 UVELJAVITEV NAČRTOVANJA, UPRAVLJANJA IN VAROVANJA KRAJINE KOT DELA CELOVITEGA PROSTORSKEGA NAČRTOVANJA

Treba je pristopiti k vključevanju pojma krajine v načrtovanje prostorskega razvoja in k zagotavljanju ustreznejše obravnave krajine v posameznih resornih predpisih.

Nujno potrebujemo sistematično opredeljene instrumente za načrtovanje, upravljanje in varovanje krajine, ki je prostor rabe naravnih virov, bivanja in hkrati pomembna nosilka prepoznavnosti. Načrtovanje obsega

40 ŠTUDENTSKA STANOVANJA V PARIZU

pripravo in sprejemanje prostorskih planskih in izvedbenih aktov, ki določajo namensko rabo prostora, način rabe prostora ter izvajanje dejavnosti in posegov v krajini. Upravljanje krajine je izvajanje upravljavskih načrtov, razvojnih programov in projektov, vključuje pa tudi finančne ukrepe in zemljiško politiko. Varstvo krajine temelji na aktih o zavarovanju posameznih območij in na določilih prostorskih aktov.

V skladu s 5. členom Evropske konvencije o krajini je »vključitev krajine v politiko regionalnega in urbanističnega načrtovanja ter v kulturno, okoljevarstveno, kmetijsko, socialno in gospodarsko politiko in tudi v vse druge politike, ki lahko neposredno ali posredno vplivajo na krajino« ena splošnih usmeritev konvencije. Slovenija še ni v celoti izpolnila te zaveze, zato je treba pristopiti k vključevanju pojma krajine v prostorsko načrtovanje in k zagotavljanju ustreznejše obravnave krajine v posameznih resornih predpisih.

Če želimo izboljšati dosedanje obravnavanje krajine, je treba s posebnimi ukrepi zagotoviti:

— ustrezno ustavno/zakonsko priznanje krajine kot prostora rabe naravnih virov, zagotavljanja bivanjskih kakovosti in prepoznavnosti;
— obvezno opredelitev ciljev/kakovosti za posamezne krajine;
— obravnavo krajine kot sistema, vzporedno in povezano s sistemom poselitve in infrastrukture;
— obvezno izdelavo krajinskega načrta za pomembnejša ali razvojno specifična krajinska območja (kot vzporednico urbanističnemu načrtu) ali kot obvezno strokovno podlago za obravnavo krajin v prostorskih aktih, za zavarovana območja pa tudi kot upravljavski načrt;
— regulacijo s krajino povezanih vsebin v prostorskih aktih;
— opredelitev in postavitev nosilca urejanja prostora, ki bo pristojen za razvoj in ohranjanje kakovosti krajine ter njeno upravljanje;
— pripravo smernic za področje krajine ter smernic za ugotavljanje ustreznosti okoljskih poročil za celovito presojo vplivov na okolje in sprejemljivosti planiranih prostorskih sprememb z vidika vplivov na krajino.

Ob doslednem zagovarjanju celovitega prostorskega načrtovanja bi bil lahko zakon o varstvu, upravljanju in načrtovanju krajine, kakršnega na primer pozna Katalonija, rezervni načrt, ki je lahko nekakšna protiutež ali pa vzporednica sedanji ureditvi na področju prostorskega načrtovanja. To pa velja le, če bi se zakonodaja na področju urejanja prostora usmerila izključno v urejanje naselij.

4.3 ARHITEKTURA IN TRAJNOSTNA GRADNJA KOT EKONOMSKI POTENCIAL IN GOSPODARSKA SPODBUDA

Prostorsko načrtovanje, arhitektura in gradnja pomagajo ohranjati pomembne poklice in zaposlitve, omogočajo delo številnim delavcem v gradbeništvu, industriji in obrtnih storitvah. Mednarodna uveljavljenost slovenske arhitekture pomaga graditi pozitivno podobo Slovenije kot sodobne, razvite družbe, pomaga pa tudi pri pridobivanju tujih investicij in investitorjev.

Pogosto naletimo na razširjeno družbeno stališče, da so prostorsko načrtovanje, arhitektura in projektiranje strošek, celo nepotreben strošek. Tako stališče temelji na nedorečeni pravni ureditvi, slabih praksah, pa tudi na predsodkih in neznanju ter nezavedanju pomena kakovostno urejenega prostora, arhitekture in trajnostne gradnje in tega, kako lahko ti prispevajo h gospodarskemu in družbenemu razvoju. Prostorsko načrtovanje, arhitektura in gradnja soustvarjajo način življenja ljudi, prispevajo h kulturni identiteti, spodbujajo turizem ter hkrati pomagajo ohranjati pomembne poklice in zaposlitve, omogočajo delo visoko izobraženim strokovnjakom in tudi številnim delavcem v gradbeništvu, industriji in obrtnih storitvah.

Arhitektura in gradnja objektov nesporno ustvarjata razvojni potencial, ki ima znotraj gradbeništva enega največjih multiplikativnih učinkov na rast BDP, ki velja za osrednjo merilo gospodarskega razvoja. Arhitektura lahko s premišljeno uporabo tradicionalnih in sodobnih gradbenih tehnik ter materialov pomaga ustvarjati uravnoteženo in vzdržno rast, ki povečuje blaginjo ljudi ter izboljšuje njihovo zdravje in dobro počutje. Vsako kakovostno arhitekturno delo vsebuje tudi razvojno-raziskovalno dimenzijo in je pogosto inovacija.

Kakovostna arhitektura je hkrati pomemben tvorec varovanja kulturne dediščine in posebnosti določenega urbanega ali naravnega okolja. Investicije, zlasti v javne stavbe, lahko bistveno izboljšajo način življenja lokalnega prebivalstva. Hkrati pa lahko, če so kakovostno zasnovane in izvedene, postanejo pomembna turistična privlačnost in kulturno središče širšega družbenega pomena.

Mednarodna uveljavljenost slovenske arhitekture pomaga graditi pozitivno podobo Slovenije kot sodobne, razvite družbe, pomaga pa tudi pri pridobivanju tujih investicij in investitorjev. S promocijo slovenske arhitekture v tujini lahko pripomoremo ne samo k izvozu slovenskega arhitekturnega in inženirskega znanja, temveč tudi k izvozu izdelkov slovenske industrije in storitev.

4.3.1 NEIZKORIŠČENE RAZVOJNE MOŽNOSTI

Napredek na energetskem področju gradnje stavb je v zadnjih letih ogromen in danes tudi pri nas že stojijo stavbe, ki vso potrebno energijo proizvedejo skoraj v celoti same.

SKORAJ NIČENERGIJSKE STAVBE

Napredek na energetskem področju gradnje stavb je v zadnjih letih ogromen in danes tudi pri nas že stojijo stavbe, ki vso potrebno energijo proizvedejo skoraj v celoti same. To velja za enodružinske in tudi za večje stanovanjske ali poslovne zgradbe. Toda skoraj ničenergijske ali ničenergijske stavbe zaradi svojih tehničnih in tehnoloških rešitev zahtevajo aktiven arhitekturni in inženirski pristop, če želimo hkrati izpolniti prostorska, urbanistična, estetska, okoljska, varnostna in družbeno-sociološka ter finančna merila. Načrtovanje skoraj ničenergijskih stavb je razvojna novost in priložnost, ki jo morajo slovenski arhitekti, inženirji in izvajalci dobro izkoristiti.

ENERGETSKA IN CELOVITA OBNOVA STAVB

Slovenija ima ogromen stavbni fond, ki ga je treba že v bližnji prihodnosti – tudi zaradi zahtev EU – energetsko izboljšati in približati merilom skoraj ničenergijskih stavb. V zaključni fazi priprave je dokument z naslovom Dolgoročna strategija energetske prenove stavb v RS, s katerim država zamuja več let. Energetska obnova stavb spada med najpomembnejše razvojne projekte Vlade RS. Za energetsko obnovo stavb so na voljo subvencije in ugodni krediti Eko sklada.
Razprava o trenutnem pristopu k energetski prenovi stavb je pokazala, da je ta premalo ciljen, ter vodila do zaključka, da bi moral biti cilj celovita prenova stavb. Pripeljala je tudi do zavedanja, da bi bilo treba opredeliti pristop k obnovi z vpeljavo predhodne ocene oziroma strokovnega mnenja o primernosti objekta za energetsko prenovo in ob tem opredeliti merila za ocenjevanje (ne)primernosti stavbe, postaviti enovita merila za ocenjevanje energijske učinkovitosti stavb – novih, prenovljenih, obstoječih, postaviti cilje glede energijske učinkovitosti stavb po kategorijah (namembnosti uporabe) in mestu postavitve ter postaviti zahteve za spremljanje in preverjanje zastavljenega pri gradnji in prenovi.

GOSPODARSKE IN DRUGE RAZVOJNE CONE

Med perspektivne državne projekte lahko uvrstimo industrijske oziroma poslovne cone, tehnološke parke in logistične centre, pri čemer mora imeti prenova prednost pred gradnjo novih con.

Prav tako lahko med perspektivne državne projekte uvrstimo industrijske oziroma poslovne cone, tehnološke parke in logistične centre. Vlada bi zato morala skupaj z regionalnimi razvojnimi agencijami, občinami in podjetniškimi nosilci v vseh svojih strateških dokumentih in izvedbenih aktih (DRP, RRP, DRPI) opredeliti pogoje in projektne skupine za izvedbo razvojnih con, parkov in centrov. Če želi RS pridobiti ustrezna evropska sredstva v novi finančni perspektivi (2014–2020), mora zagotoviti: (1) pripravo prostorske in projektne dokumentacije, (2) sofinanciranje komunalne opreme, (3) nakup zemljišč, sofinanciranje izgradnje objektov in naprav v javni lasti, (4) sofinanciranje in izvedbo instrumentov zemljiške politike, kot so pridobivanje zemljišč v javno last, komasacijo zemljišč in komunalno opremo zemljišč.

42 MAISTROV PARK, LJUBNO OB SAVINJI

REVITALIZACIJA OZIROMA SANACIJA DEGRADIRANIH OBMOČIJ

Opuščena industrijska, rudarska in energetska območja so velika priložnost za umestitev novih vsebin, tudi novih proizvodnih, okoljskih in energetskih dejavnosti. Njihova revitalizacija pa ne bo mogoča brez proaktivne vloge javnega sektorja, predvsem občin.

V Sloveniji imamo veliko opuščenih industrijskih, rudarskih in energetskih območij. Propad nekoč uspešnih panog je povzročil veliko opustošenje na ekonomsko-socialnem področju naše družbe, opuščene gospodarske cone pa so hkrati velika priložnost za umestitev novih vsebin, tudi novih proizvodnih, okoljskih in energetskih dejavnosti. Revitalizacija, prenova degradiranih območij mora imeti prednost pred odpiranjem novih razvojnih območij. Pri tem so največja težava zapletena stvarnopravna razmerja na nepremičninah, ki so posledica neustreznih politik lastninjena in vodenja stečajev podjetij, saj so ti povzročili razdrobljenost funkcionalnih zemljišč in onemogočili razvoj nadomestnih dejavnosti. Revitalizacija degradiranh območij zahteva bolj proaktivno vlogo javnega sektorja, ki mora imeti na voljo instrumente, s katerimi bo lahko uveljavil javni interes. Z uvedbo ustreznih upravnih in ekonomskih instrumentov ter vlaganjem tudi javnih sredstev v konsolidacijo teh območij (ob sodelovanju bank, ki so največji lastniki in upniki) se bodo odprle nepričakovane razvojne priložnosti ter sprostil prostor za oblikovanje urbanistično, tehnološko in okoljsko boljših gospodarskih in drugih razvojnih con.

PROMETNA INFRASTRUKTURA IN TRAJNOSTNA MOBILNOST

Nujna je izgradnja učinkovitega javnega transporta.

Nujni so izgradnja novih in vzdrževanje dotrajanih prometnic ter razvoj učinkovitega javnega transporta in drugih vsebin, ki jih bodo določile celostne trajnostne strategije. Razmeroma redka in razpršena poseljenost zahteva dobre infrastrukturne povezave in dnevne migracije. Tako znotraj mnogih urbanih središč gost avtomobilski promet povzroča prometne zastoje in precejšnje onesnaženje zraka. Trajnostni vidik ima pri izgradnji infrastrukture lahko multiplikativen učinek na celotno gospodarstvo, zato ga je treba dosledno upoštevati pri vseh novogradnjah. V tem kontekstu je treba razmišljati o dolgoročnih rezervacijah koridorjev za najpomembnejše državne infrastrukturne objekte. Prostorskonačrtovalska stroka lahko v sodelovanju s sodobnimi inženirskimi znanji prav tako pomembno prispeva k spodbujanju infrastrukturnih investicij, ki se prav tako lahko sofinancirajo iz evropskih skladov, kot so:

— začetek projektov trajnostne prometne infrastrukture na novih TEN's koridorjih: mediteranski koridor in koridor Baltik–Jadran, s posebnim poudarkom na povezovanju jedrnih mest (CORECities) in regionalnih centrov statističnih oziroma razvojnih regij in podregij;
— projekti za posebne objekte in naprave prometno-logistične infrastrukture (Luka Koper, prometno-logistični terminali, Letališče Jožeta Pučnika Ljubljana), ki so ključni za razvoj v evropski finančni perspektivi 2014–2020.

4.3.2 UVELJAVITEV NOVEGA SISTEMA JAVNEGA NAROČANJA STORITEV PROSTORSKEGA NAČRTOVANJA TER ARHITEKTURNIH IN INŽENIRSKIH STORITEV

Odpraviti je treba merilo najnižje cene kot edino merilo za izbor izvajalcev pri javnem naročanju storitev prostorskega načrtovanja ter arhitekturnih in inženirskih storitev, ki je v slovenski prostorski, arhitekturni in inženirski praksi povzročilo nepopravljivo škodo ter botrovalo nekakovostnim prostorskim, arhitekturnim in inženirskim rešitvam.

Javno naročanje storitev prostorskega načrtovanja, arhitekturnih in inženirskih storitev na podlagi – skoraj izključno – merila najnižje cene je v slovenski prostorski, arhitekturni in inženirski praksi povzročilo nepopravljivo škodo, saj je v veliki meri botrovalo nekakovostnim prostorskim, arhitekturnim in inženirskim rešitvam ter storitvam. Posledica negativne selekcije med ponudniki so pogosto rešitve, ki ne dosegajo strokovnih standardov, ter objekti, zasnovani pod ravnjo kakovosti, ki jo omogoča tehnološki napredek in zmore slovenska stroka, njihovi stroški v celotni življenjski dobi objekta (investicija, obratovanje, vzdrževanje, odstranitev) pa so višji, kot bi lahko bili.

43 OSNOVNA ŠOLA ALOJZIJA ŠUŠTARJA IN VRTEC DOBREGA PASTIRJA, LJUBLJANA

K temu je močno pripomoglo tudi dejstvo, da v Sloveniji preprosto nimamo javno priznanih normativov za prostorskonačrtovalske, arhitekturne in inženirske storitve, ki bi zagotavljali kakovost storitev za ustrezno ceno, kar bi moral biti tudi temeljni smisel javnega naročanja.

Reference morajo postati merilo (zdaj so izločilni pogoj) za izbor izvajalca. Danes se najpogosteje upošteva le njihov obstoj, ne pa tudi dejanska kakovost, pri čemer ni zanemarljivo, da jih naročniki največkrat sploh ne preverjajo. Zato se odločitev za najcenejšega ponudnika velikokrat izkaže za negospodarno, izdelana dokumentacija pa ni vedno kakovostna, kar dokazuje tudi dejansko stanje v slovenskem prostoru.

Veliko naročnikov projektne dokumentacije že v fazi zbiranja ponudb zahteva tudi idejno rešitev z zanemarljivim plačilom ali celo brez njega, pri čemer tudi ni vedno zagotovljeno, da imajo pri tem vsi ponudniki enakopravne pogoje, enako zaščito interesov in nepristransko obravnavo. Da bo država lahko naročila in dobila kakovostne objekte na ravni trenutnega stanja tehnike z optimiziranimi stroški v celotni življenjski dobi, javni naročniki potrebujejo:

— navodilo, da naj storitve prostorskega načrtovanja in arhitekturne ter inženirske storitve naročajo ob upoštevanju kakovosti in stroškov/cene;
— minimalni nabor obveznih meril za vrednotenje kakovosti (strokovnosti gospodarskih subjektov in ključnega kadra);
— normative za storitve projektiranja in nadzora, enotno metodo za izračun stroškov v celotni življenjski dobi objekta ter enotne standardizirane popise del in materiala, da bodo ponudniki enakopravni in ponudbe medsebojno primerljive;
— parametre za določitev vrednosti prostorskonačrtovalskih, arhitekturnih in inženirskih storitev, na podlagi katerih bodo lahko določili ocenjeno vrednost storitve ter izvedli preverjanje in izločanje ponudb z neobičajno nizko ceno;
— smernice za izvedbo preverjanja neobičajno nizkih cen.

Država potrebuje parametre za določitev vrednosti prostorskonačrtovalskih, arhitekturnih in inženirskih storitev, ker mora vedeti, kolikšna je realna cena posameznih storitev, in ker je nesprejemljivo, da je ocenjena vrednost enake ali primerljive storitve pri dveh ali več javnih naročnikih različna. Te parametre bi lahko uporabljala tudi sodišča v sodnih postopkih.

Obstoječo zakonodajo o gradnji in vzdrževanju objektov v javno-zasebnem partnerstvu je treba dopolniti s posebnimi določbami o varovanju javnega interesa, ki bodo investitorje zavezovale k izvajanju naročil v skladu s predpisi o javnem naročanju in k razpisovanju javnih natečajev za urbanistične in arhitekturne rešitve ter javnih natečajev za načrte za gradnjo in prenovo stavb kot najprimernejše oblike javnega naročanja arhitekturnih storitev.

4.3.3 PONOVNA UVELJAVITEV IN POSODOBITEV JAVNIH NATEČAJEV

Prakso javnih natečajev je treba ohraniti in nadgraditi. Pri njihovem snovanju, razpisu in izvedbi je izredno pomembno, da so nediskriminatorni in usmerjeni v zagotavljanje kakovosti arhitekturnih rešitev.

Slovenija ima zgledno tradicijo arhitekturnih natečajev; samo med letoma 1998 in 2010 je ZAPS organizirala 109 javnih natečajev, od teh jih je bilo delno ali v celoti realiziranih več kot 30. V zadnjem obdobju – namesto da bi okrepili poslanstvo in operativno izvedbo natečajev – poteka sistematsko razgrajevanje predpisov, ki zagotavljajo njihovo naročanje in vodenje. S spremembami ZGO 1B v letu 2007 je pohabljen 43. člen, ki je določal primere, v katerih je javni natečaj obvezen. Isti člen je dodatno skrčen v ZGO 1Diz leta 2012 ter tudi Pravilnik za izvedbo natečajev.

Mehanizme, ki so zagotavljali pregledno in tekoče delovanje natečajev, je treba ponovno uveljaviti v zakonodaji. Jasno je treba določiti merila, kdaj je javni natečaj obvezen (javni značaj oziroma pomembnost objekta, pomembnost lokacije, velikost objekta, vrednost investicije in vrednost storitve), pri čemer mora javni naročnik (država in lokalne skupnosti), ki razpolaga z javnim denarjem in vpliva na javni prostor, tudi pri drugih investitorjih postati zgled za kakovostno naročanje arhitekturnih storitev.

V preteklosti so se natečaji uveljavili pri pomembnejših posegih v prostor ter so omogočali izbiro smotrne in najkakovostnejše arhitekturne, krajinskoarhitekturne in urbanistične rešitve, ki je bila izbrana med številnimi natečajnimi predlogi. Izdelava natečajnih rešitev je prispevala k nadgrajevanju strokovnih znanj številnih udeležencev natečaja in razvoju stroke, sama izvedba natečajev pa je za večino naročnikov pomenila zelo dobro izkušnjo.

Nasprotniki javnih natečajev očitajo, da zahtevajo preveč časa in da gre za nepotrebno razsipanje denarja. Toda to za večino natečajev ne velja. Ravno nasprotno, za ceno enega samega idejnega projekta dobi naročnik vrsto alternativ, med katerimi lahko izbere res vsestransko najboljšo rešitev, hkrati pa projekt že pred gradnjo dobi pozornost strokovne in širše javnosti, ki se lahko z njim dobro seznani. Izvedba javnega natečaja je smiselna predvsem za pomembnejše javne investicije, je pa tudi najbolj demokratična oblika izbora najprimernejše rešitve. Premišljeno izbran projekt je začetek dobrega vodenja investicije; ta se začne že z dobro natečajno nalogo, pri kateri mora investitor premisliti in jasno opredeliti svoje zahteve, saj se le tako lahko izogne poznejšim spreminjanjem projekta med gradnjo. Dober projektant, ki je izbran na podlagi strokovno najprimernejše rešitve, pa lahko naročniku prinesene poleg cenejše in premišljene rešitve tudi objekt, ki se bo s pridom uporabljal vrsto let.

Prakso javnih natečajev je treba ohraniti in nadgraditi, kot je zapisano v opisih primerov dobre prakse v publikaciji Arhitekturni natečaji ZAPS 1998–2010 (ZAPS 2010). Pri njihovem snovanju, razpisu in izvedbi je izredno pomembno, da so nediskriminatorni ter usmerjeni v zagotavljanje kakovosti arhitekturnih, krajinskoarhitekturnih in urbanističnih rešitev. Uvesti je treba tudi spodbude in bonuse za investicije, pri katerih je izbor arhitekturne rešitve predviden z javnim natečajem (npr. povračilo dela stroškov za izvedbo javnega natečaja iz posebnega sklada za razvoj grajenega prostora).

Zakonodaja bi morala natančneje opredeliti, kaj so pogoji natečaja, kako in kdaj ga izpeljati, kdo je odgovoren, kje in v katerih primerih so mogoče pritožbe. Za manjše vrednosti storitev je treba temeljni postopek javnega natečaja optimizirati in poenostaviti, pri večjih vrednostih in zahtevnejših projektih pa je treba dobiti natančnejše in preglednejše sistemske rešitve, kakršne ponuja denimo nemška praksa, ki natečajnike usmerja v kakovostno delo in iskanje najboljše rešitve tudi z vnaprej določeno ceno investicije.

4.3.4 SPREJETJE IN IZVAJANJE ZAKONA, KI BO UREJAL POGOJE IN NAČIN IZVAJANJA ARHITEKTURE IN INŽENIRSKE DEJAVNOSTI IN DEJAVNOSTI NA PODROČJU UREJANJA PROSTORA

Zakon, ki bo urejal arhitekturno in inženirsko dejavnost ter področje urejanja prostora in graditve objektov, potrebujemo zaradi varovanja javnega interesa.

Pomemben del družbenega dogovora o ravnanju s prostorom, gradnji in prenovi objektov bo povrnitev zaupanja v stroko, ki je v zadnjih dveh desetletjih izgubila velik del nekdanjih pristojnosti in ugleda. Prostorsko načrtovalska, arhitekturna in inženirska dejavnost so dejavnosti, ki spadajo v skupino »svobodnih poklicev«, pri izvajanju katerih je močno izražen javni interes. Po eni strani je potrebna zaščita potrošnikov (naročnikov in tudi prihodnjih uporabnikov) pred nekakovostnimi storitvami, po drugi strani pa tudi zaupanje naročnika v strokovnost, kompetentnost in neodvisnost izvajalca storitve. Ta nosi osebno odgovornost (strokovno in etično) za storitev in stvaritev, hkrati pa varuje tudi javni interes. Skratka, sočasno deluje v interesu naročnika in javnem interesu

Zato je treba sprejeti zakon, ki bi urejal pogoje in način izvajanja dejavnosti na področju urejanja prostora in graditve objektov, kar bi bilo skladno s predpisi in prakso EU, kjer že nekaj let na podlagi Resolucije Sveta Evrope o arhitekturni kakovosti v urbanem in ruralnem okolju (2001/C 73/04) in Zaključkov – sklepov Sveta o arhitekturi v okviru trajnostnega razvoja (2008) potekajo prizadevanja v zvezi s konsolidacijo in razvojem arhitekturne dejavnosti po državah članicah kot »dejavnosti v javnem interesu«. V številnih državah EU je izvajanje teh dejavnosti regulirano, res pa je, da na različne načine; tako je denimo v arhitekturi in inženirstvu več kot polovičen delež lastništva podjetja v rokah pooblaščenih arhitektov in inženirjev, poslovodni organ je pooblaščeni arhitekt ali inženir, v primeru dokazane disciplinske kršitve obvelja večletna prepoved opravljanja poklica in ustanavljanja novega podjetja ipd.

45 SPREHAJALIŠČE OB LJUBLJANICI IN UREDITEV BREGA

Glede na ta dejstva v Sloveniji potrebujemo zakon, ki bo urejal prostorskonačrtovalsko, arhitekturno in inženirsko dejavnost, in sicer prav zaradi varovanja javnega interesa. Lahko se pripravi enoten zakon, ki bo upošteval posebnosti navedenih dejavnosti ali več ločenih, a med seboj skladnih zakonov. Zakon mora opredeliti naloge, odgovornosti in pristojnosti pooblaščenega prostorskega načrtovalca, arhitekta in inženirja v skladu z njihovo tradicionalno vlogo v evropskem prostoru. Treba je zagotoviti njihovo ustrezno vlogo v fazi načrtovanja, gradnje in po njej. Odgovornost in pooblastila arhitekta je treba razširiti na celoten proces projektiranja in gradnje od investicijske pobude do predaje objekta, pa tudi pri njegovem vzdrževanju. Enako velja tudi za inženirje. Ključno je tudi priznanje posebnega poklica prostorskega načrtovalca, ki bi ga izvajali strokovnjaki z različno izobrazbo, a s širokim spektrom znanj s področja urejanja prostora.

V zadnjih desetletjih je arhitekturna in prostorsko načrtovalska stroka že večkrat zahtevala večjo avtonomijo svojega delovanja. Toda zaradi ekonomske šibkosti in premajhnega družbenega vpliva je žal tudi dopustila, da kot pomemben skrbnik javnega interesa pogosto postaja le orodje v rokah nepremičninskih špekulantov, zasebnih investitorjev in drugih interesnih lobijev. Rezultat tega je erozija civilnodružbene odgovornosti, znanj ter števila arhitektov in prostorskih načrtovalcev. Toda država se premalo zaveda, da vse večja kompleksnost današnje družbe in prostorskih problemov zahteva pospešeno nadgrajevanje in združevanje strokovnih znanj, nekakšno kolektivno inteligenco in občutljivost za družbeno odgovorno ravnanje in varovanje skupnih (javnih) interesov.

Zato morajo prostorski načrtovalci, arhitekti in inženirji v družbi zavzeti vlogo pragmatičnih intelektualcev. Njihove poklice je treba postaviti v drugačen referenčni okvir. Arhitekti danes ne morejo biti več le strokovnjaki, ki stvarem dajejo dobro in želeno obliko, ampak bi morali biti strokovnjaki s širokim kompetencami in znanji s področij tehnike in umetnosti, pa tudi ekonomije in družboslovja. Domet prostorskih načrtovalcev bi bilo treba opredeliti s širino strokovnih znanj, s sposobnostjo razumevanja kompleksnosti prostorske problematike in vodenja interdisciplinarnih delovnih skupin ter s sposobnostmi za usklajevanje med številnimi deležniki, ki imajo praviloma nasprotujoče si interese. Poklic inženirja je treba še bolj ustvarjalno povezati z arhitektom in prostorskim načrtovalcem, s katerima sodeluje kot bistveni člen, ki zagotavlja tehnično ustreznost, varnost in stabilnost načrtovanih rešitev in objektov ter tako prispeva k ustvarjanju sinergij.

Zakon bi moral natančno določiti in regulirati pogoje, kako pridobiti in ohraniti poklicno kvalifikacijo.

Direktiva Evropskega parlamenta in Sveta 2005/36/ES z dne 7. septembra 2005 o priznavanju poklicnih kvalifikacij namenja poklicu arhitekt poseben položaj poklica v javnem interesu z natanko določenimi izobraževalnimi programi in pogoji za vstop in opravljanje dejavnosti. Tako je arhitekt v podobnem položaju, kot so na primer zdravniki, medicinske sestre, babice, veterinarji in farmacevti. Ker je njegovo delovanje v javnem interesu, mu mora zakonodaja zagotoviti ustrezno poslovno okolje za neodvisno opravljanje poklica.

Zakon o dejavnosti bi moral torej natančno določiti in regulirati pogoje, kako pridobiti in ohraniti pooblastilo arhitekta, krajinskega arhitekta in prostorskega načrtovalca. Uporaba naziva pooblaščeni arhitekt, krajinski arhitekt ali prostorski načrtovalec bi torej morala biti povezana le z registriranim opravljanjem teh dejavnosti. Ta je pomembna zaradi zagotavljanja kakovosti storitev ter varovanja javnega interesa in hkrati investitorjev, pa tudi vseh drugih uporabnikov. Regulacija posebej določa pogoje dostopa do pooblastila in načine opravljanja poklica, zavarovanje poklicne odgovornosti, prav tako določa dodatno strokovno izobraževanje, omogoča pa tudi enoten register referenc, skupno informacijo o pridobljenih dodatnih znanjih in morebitnih izrečenih disciplinskih ukrepih.

K tem načelom (varovanje javnega interesa, zaščita potrošnika, neodvisnost in odgovornost) je treba zavezati tudi poslovne subjekte, ki opravljajo dejavnost na trgu, tako da so pooblaščeni (registrirani) strokovnjaki z njimi neločljivo povezani in odgovorni za njihovo delovanje. S tem bi lahko zagotovili, da imajo podjetja določeno strokovnost in neodvisnost ter da imajo glede na obseg in zahtevnost nalog sklenjeno ustrezno visoko projektantsko zavarovanje. ZAPS kot krovna organizacija, ki skrbi za kakovost poklicnega pooblaščanja, bi morala imeti določen nadzor nad njihovim delom.

4.3.5 PREPREČEVANJE DELA NA ČRNO IN NELOJALNE KONKURENCE

Delo na črno in nelojalno konkurenco je treba preprečevati tudi v arhitekturni in inženirski dejavnosti.

Preprečevanje dela na črno ter nelojalne konkurence in neetičnega delovanja se v arhitekturni in inženirski dejavnosti kaže kot poseben problem, ki mu je treba posvetiti veliko pozornost. Temu pritrjujejo tudi nekatere analize in ankete, ki zaznavajo to problematiko že v fazi načrtovanja in projektiranja (posojanje žigov) ter tudi v fazi izvedbe (graditve), kjer se ta problematika izkaže še v večjem obsegu. Treba je zagotoviti sistemske rešitve za lažje prepoznavanje in sankcioniranje takega delovanja; ob tem je treba poudariti, da bo uvedba koncepta ZGOdba lahko pomenila pomemben premik.

4.4 TRAJNOSTNI PRISTOP V PROSTORSKEM NAČRTOVANJU IN GRADITVI TER PRENOVI OBJEKTOV KOT DEL NACIONALNE STRATEGIJE

Trajnostni pristop v prostorskem načrtovanju in graditvi izhaja iz temeljne predpostavke vzdržnega razvoja – zadovoljevanju sedanjih človekovih potreb na način, da se s tem ne ogrožajo možnosti prihodnjih rodov. Trajnostni pristop v prostorskem načrtovanju in graditvi zahteva samoomejevanje in izbiranje tistih alternativ, ki so najbolj smiselne za ohranjanje okolja, naravnih in drugih virov ter hkrati za zadovoljevanje potreb.

Med temeljne cilje trajnostnega pristopa pri prostorskem načrtovanju in graditvi objektov spada tudi varovanje javnega interesa. Poraba javnih sredstev mora postati dober zgled trajnostne nacionalne strategije, način vodenja postopkov za potrebe javnih investicij pa vzor pri spodbujanju kakovostnih in premišljenih posegov v prostor. Objekti in ureditve, ki so predmet javnih investicij, morajo potrjevati svojo dolgoročno upravičenost, doseganje optimalnega razmerja med ceno in kakovostjo gradnje, kakovostjo oblikovanja, uporabnostjo, stroški uporabe in vzdrževanja. Tudi pri načrtovanju in gradnji infrastrukturnih objektov sta praviloma lahko arhitekturno in krajinsko-arhitekturno oblikovanje obvezen del projektne dokumentacije, saj lahko prineseta veliko dodano vrednost.

Trajnostni pristop v prostorskem načrtovanju in gradnji objektov izhaja tudi iz upoštevanja meddržavnih zavez in izvajanja direktiv. Energetska učinkovitost, ekološka sprejemljivost, bistvene zahteve objekta (varnost, mehanska odpornost, požarna varnost, energetska učinkovitost, hrup), zdravo bivalno okolje, varovanje virov surovin in ekonomska učinkovitost skozi vsa obdobja stavbe so le nekatera od področij, ki določajo trajnostni pristop v prostorskem načrtovanju in gradnji ter prenovi objektov. Vsebuje jih tudi Kohezijska politika EU 2014–2020, ki predvideva dva prednostna cilja: naložbe za rast in delovna mesta ter evropsko teritorialno povezovanje.

Tudi prostorsko načrtovanje, arhitektura in inženirstvo se morajo v družbi uveljaviti kot stroke, ki svoje rešitve razvijajo skladno z načeli vzdržnega razvoja in socialnega podjetništva ter delujejo v smeri zaščite javnih interesov. Arhitekti morajo svoje arhitekturne rešitve oblikovati z vidika vzdržnega razvoja, odgovornosti do drugih deležnikov in kulturnih vrednot. Arhitekturno delo ustvarja za investitorja simbolni kapital in dodano vrednost. Zato je denar, ki ga naložijo v projektiranje in vodenje projekta, naložba, ki se lahko povrne tudi v zelo kratkem času. Dobro vodeni, načrtovani in nadzirani projekti so praviloma cenejši ter imajo nižje vzdrževalne stroške.

4.4.1 SPREJETJE ENOTNE METODOLOGIJE NAČRTOVANJA IN VREDNOTENJA TRAJNOSTNOSTI STAVB, KI JIH GRADI DRŽAVA

Uveljaviti je treba smernice za trajnostno gradnjo. Trajnostno grajeni objekti so kakovostnejši, z vidika stroškov uporabe so precej cenejši od že zgrajenih, uporabnikom pa ponujajo boljše bivalno okolje z manj negativnih vplivov na okolje.

Trajnostni pristop v prostorskem načrtovanju ter pri gradnji in prenovi objektov je nujen zaradi sprejetih politik EU ter pomeni izjemno razvojno priložnost za rast slovenskega gospodarstva. Razvijanje strokovnih kompetenc in pridobivanje referenc sta osnovna pogoja za ohranjanje konkurenčnosti na lokalnem in globalnem trgu. Trajnostno grajeni objekti imajo večjo kakovost gradnje, z vidika stroškov uporabe so precej cenejši od že zgrajenih, uporabnikom pa ponujajo boljše bivalno okolje, z manj negativnih vplivov na okolje. Transparenten prikaz trajnostnih lastnosti stavb je ključen dokaz kakovosti projektiranja in izvedbe. Gradnja po uveljavljenih mednarodnih standardih pomeni za vse sodelujoče tudi izjemno učinkovite reference, ki so še zlasti pomembne pri pridobivanju novih projektov in trgov.

Vendar pa Slovenija nima veljavnih smernic niti ustreznega sistema certificiranja za trajnostno gradnjo in obnovo objektov, kot je to praksa v razvitejših državah EU. Predvidevamo, da je to večinoma posledica majhnosti trga, ki je gospodarsko, politično in tudi normativno zelo tesno vpet v okolje EU. Zato bi bilo smiselno prevzeti in delno prilagoditi enega izmed uveljavljenih sistemov, ki delujejo na ravni EU oziroma njenih članic. To bi bila logična in razmeroma preprosta rešitev, s katero bi lahko hitro nadoknadili zamujeno. Zato bi bilo denimo smiselno prevzeti nemške zvezne smernice za trajnostno gradnjo (Leitfaden für Nachhaltiges Bauen, BMWBS), pri tem pa upoštevati izkušnje slovenskih strokovnjakov. Tako bi bila implementacija v naš prostor ne le hitra, ampak bi bilo hkrati poskrbljeno za sprotno posodabljanje sistema in razvoj sistemskih variant za nove tipologije stavb.

Trajnostno načrtovanje in vrednotenje trajnostnosti stavb skladno s sistemom vrednotenja zahteva pripravo, sprejetje in uveljavitev enotne metodologije načrtovanja trajnostnih stavb in vrednotenja njihove stopnje trajnostnosti,določitev stopnje trajnostnosti stavb, ki jih naroča/gradi država, ter pomeni:

— poenostavitev priprave projektne naloge v fazi naročanja, ko naročnik s pomočjo želenega končnega rezultata, to je določitve stopnje trajnostnosti stavb, določi cilj projekta;
— z veljavno metodologijo dobijo sodelujoči v projektu jasna in nedvoumna navodila ter cilje, ki jih morajo ob dokončanju doseči/izpolniti;
— možnost sprotnega spremljanja izpolnjevanja ciljev v vseh fazah načrtovanja in gradnje zagotavlja naročniku največjo možno preglednost nad potekom del;
— možnost sprotnih izboljšav in povečanja končne kakovosti objekta;
— na vidnem mestu pritrjen certifikat poudarja trajnostni vidik stavbe in je hkrati pomembno orodje naročnika pri promociji trajnostne gradnje;
— javni naročniki z znakom kakovosti na objektih pridobijo dokaz, da so odgovorno ravnali z javnimi sredstvi;
— družba pridobi objekte, ki prihodnjim generacijam ne bodo v breme (trajnostni kapital).

4.4.2 VARSTVO IN PRENOVA KAKOVOSTNE SODOBNE ARHITEKTURE, KRAJINSKE ARHITEKTURE IN KAKOVOSTNIH INŽENIRSKIH GRADENJ, KI ŠE NIMAJO STATUSA KULTURNE DEDIŠČINE

Potrebujemo nov sistem učinkovitega varstva in prenove kakovostne sodobne arhitekture, krajinske arhitekture in kakovostnih inženirskih gradenj.

Za učinkovito varstvo in prenovo kakovostne sodobne arhitekture, krajinske arhitekture in kakovostnih inženirskih gradenj, ki imajo potencial, da v prihodnosti postanejo del naše kulturne dediščine, potrebujemo nov sistem njenega sedanjega varstva. Ta mora preprečiti njihovo spreminjanje in uničevanje. Zato bi bilo treba z ustreznimi zakonskimi rešitvami opredeliti merila za ocenjevanje in ustrezno strokovno komisijo na državni ravni, ki bo sproti potrjevala seznam takih objektov. Tako bi vzpostavili ustrezne evidence avtorske arhitekture, ki bi se glede na izbrana merila (nagrajeni natečaji, nacionalne nagrade, drugi poudarki kakovostne arhitekture) sproti dopolnjevale.

48 POKOPALIŠČE SREBRENIČE, NOVO MESTO

Sčasoma bi tako lahko vzpostavili režime in postopke dobre prakse pri vzdrževanju, rekonstrukcijah, dopustnih zunanjih in notranjih spremembah objektov, s katerimi bi omogočili zaščito sodobne stavbne dediščine pred nepotrebnimi spremembami in razvrednotenji. Hkrati bi začel nastajati pregleden nabor kakovostne arhitekture, krajinske arhitekture in primerov inženirske gradnje, njihova promocija pa bi lahko bistveno prispevala k ozaveščanju in izobraževanju širše javnosti.

4.4.3 UVELJAVITEV SISTEMATIČNEGA PREPOZNAVANJA, VREDNOTENJA IN VAROVANJA KRAJIN

Regionalno razdelitev krajinskih tipov Slovenije izpred 20 let bi bilo treba posodobiti in nadgraditi, posebno pozornost pa nameniti smernicam. Izjemne krajine Slovenije je treba varovati z zakonom. Obravnavi krajine je treba nameniti večjo pozornost tudi v vseh prostorskih dokumentih.

Slovenija je bila z Regionalno razdelitvijo krajinskih tipov Slovenije ena prvih evropskih držav, ki je prepoznala in ovrednotila svoje krajine (I. Marušič et al., 1998). To regionalizacijo Slovenije bi morali glede na usmeritve EU smiselno posodobiti in nadgraditi, posebno pozornost pa nameniti smernicam. Te morajo vključevati sistemske ukrepe in mehanizme za izvajanje plansko zastavljenih ciljev in usmeritev, ki zadevajo upravljanje in varstvo krajin. Pri prenovi regionalizacije in krajinske tipologije je potreben kritičen odnos do sprememb v prostoru, ki so se zgodile v zadnjem času, posebno pozornost pa je treba nameniti analizi vzrokov zanje ter odpravi številnih in obsežnih negativnih posledic.

Izjemne krajine Slovenije, ki so strokovno opredeljene že skoraj 20 let, bi bilo treba varovati z zakonom in določiti merila za njihovo opredelitev, na lokalni ravni pa predpisati obveznost njihovega določanja in varovanja oziroma vzdrževanja. Vključene bi morale biti v občinske prostorske načrte, kar je trenutno praksa v le nekaj slovenskih občinah. Najučinkoviteje bi jih bilo mogoče zavarovati s predpisi s področja kulturne dediščine in vzdrževati na podlagi upravljavskih načrtov.

Obravnavi krajine je treba nameniti večjo pozornost v prostorski zakonodaji in ustrezno mesto tudi v vseh prostorskih dokumentih. Temeljno izhodišče predlaganih sprememb v prostoru bi morala biti vsakokratna analiza in vrednotenje krajin v okviru reševanja posameznih prostorskonačrtovalskih problemov, pri prostorskem umeščanju različnih dejavnosti od strateških do izvedbenih aktov in od strateškega do podrobnega presojanja vplivov na okolje. Le tako bo mogoče zagotoviti ohranitev kakovostnih krajin in sanacije razvrednotenih krajinskih območij, kar bo pomembno prispevalo k ohranitvi in nadgraditvi prostorske prepoznavnosti Slovenije in njenih konkurenčnih prednosti.

4.4.4 SISTEMSKA UREDITEV KREATIVNEGA VAROVANJA STAVBNE DEDIŠČINE

Tradicionalni pristop k varstvu kulturne dediščine je treba nadgraditi s sodobno, strokovno interdisciplinarno in komplementarno obravnavo dediščine, ki upošteva razvojne in trajnostne dejavnike varstva. Uveljaviti je treba kreativno varovanje stavbne dediščine.

Na področju varstva kulturne dediščine potrebujemo nove, boljše rešitve. Tradicionalni pristop temelji predvsem na estetski in fizični zaščiti posameznih objektov, nadgraditi pa bi ga bilo treba s sodobno, strokovno interdisciplinarno in komplementarno obravnavo dediščine, ki upošteva razvojne in trajnostne dejavnike varstva. Govor je o kreativnem varovanju stavbne dediščine, ki vključuje:

— merila za zagotavljanje kakovosti pri vzdrževanju in prenovi stavbnega fonda ter okoliškega prostora;
— sistemsko podporo za zagotavljanje in vključevanje ustreznih vsebin oživitve in upravljanja z njimi (spodbude, vključevanje pozitivnih praks).

Sodobno varstvo dediščine je družbena in strokovna naloga, ki pri evidentiranju, raziskovanju, načrtovanju in iskanju najustreznejših rešitev širi krog sodelujočih. Pri tem povezuje stroko, upravo, lokalne skupnosti, lastnike in civilno družbo.

Učinkovito kreativno varovanje stavbne dediščine zahteva sistematično izobraževanje in usposabljanje strokovnjakov (ekspertna znanja in veščine, posebna pooblastila), ki delujejo na varstvenih, upravnih, upravljavskih, izvajalskih in načrtovalskih področjih. Prav tako pa je treba sistematično izobraževati tudi druge deležnike, od lastnikov do drugih ciljnih skupin, povezanih s prenovo in zaščito, upravljanjem in vodenjem dejavnosti v okviru revitalizacije kulturne (stavbne) dediščine.

4.4.5 VZPOSTAVITEV AKTIVNE ZEMLJIŠKE, KOMUNALNE IN STANOVANJSKE POLITIKE

Prostorska politika potrebuje vrsto sistemskih podpornih politik, mehanizmov in ukrepov, ki omogočajo učinkovito upravljanje prostora na državni, regionalni in lokalni ravni. Razvojne težnje in potenciale je treba ustrezno vrednotiti ter ukrepati na podlagi ugotovljenih dejstev. Izjemno pomemben je finančni del ukrepov prostorske politike, ki ga je treba povezati v sistem, s katerim bosta omogočena finančno spodbujanje in kaznovanje potrebnih investicij.

Prostorska politika potrebuje vrsto sistemskih podpornih politik, mehanizmov in ukrepov, ki omogočajo učinkovito upravljanje prostora na državni, regionalni in lokalni ravni. Uspešno izvajanje prostorske politike potrebuje ustrezen pravni okvir, učinkovite podporne politike in finančne vire, predvsem pa koordinirano delovanje med obstoječimi institucijami na vladni (ministrstva) in državni ravni (npr. Sklad kmetijskih zemljišč, Stanovanjski sklad, Družba za upravljanje terjatev bank). V ta okvir spadajo tudi nove organizacijske oblike na lokalni ravni z ustanavljanjem občinskih ali regionalnih zemljiških skladov (npr. ponovna oživitev občinskih skladov stavbnih zemljišč) za zagotavljanje virov, ki so usmerjeni v prostorski razvoj, še zlasti na degradiranih območjih.

Razvojne težnje in potenciale je treba ustrezno vrednotiti in ukrepati na podlagi ugotovljenih dejstev. Razmerje med ponudbo zemljišč in povpraševanjem (potrebami) je mogoče strateško usmerjati z ustreznim prostorskim načrtovanjem na regionalni ravni, izvedbeno pa načrtovati in regulirati z občinskimi prostorskimi načrti. V ta namen je treba prostorske težnje stalno spremljati in jih primerjati s prostorskimi zmožnostmi (bilance stavbnih zemljišč). Bilance morajo poleg količin stavbnih zemljišč prikazovati tudi potencial zemljišč za razvoj investicij prek že izvedenih in še potrebnih vlaganj za realizacijo investicijskih namer.

Izjemno pomemben je finančni del ukrepov prostorske politike. Učinkovitost je mogoče zagotavljati le, če ukrepi izpolnjujejo vse tri ključne vidike vzdržnega prostorskega razvoja: družbene, prostorsko-okoljske in ekonomske. Ukrepi prostorske politike morajo biti zasnovani tako, da zagotavljajo ekonomsko opravičljivost izgradnje in predvsem dolgoročno ekonomsko vzdržnost prostorskih ureditev. Država potrebuje nov sistemski okvir financiranja politike prostora. Sedanji finančni mehanizmi (davek na nepremičnine, katastrski dohodek, komunalni prispevek, davek na promet z nepremičninami, finančne spodbude za investicije, koncesijske dajatve, priključnine idr.) delujejo vsak zase in so bolj predmet fiskalne kot prostorske politike. Zato jih je treba povezati v sistem, ki bo omogočal finančno spodbujanje in kaznovanje glede na prostorske kazalnike potrebnih investicij. Finančni ukrepi bi morali zagotoviti, da bi bila prenova (investicije »brownfield«) cenejša od novogradnje (investicije »greenfield«).

V fiskalno (davčno) zakonodajo naj se vgradijo instrumenti za stimulacijo razvojnih potreb in destimulacijo spreminjanja namembnosti zemljišč, kar naj bo v pristojnosti občin, vendar v okviru pravil, ki bodo stimulirala uravnotežen razvoj na regionalni ravni. Nov sistem obdavčitve nepremičnin naj bo tudi ukrep prostorske politike.

Potrebna je analiza učinkovitosti zemljiških ukrepov, uvedenih pred dobrim desetletjem z Zakonom o urejanju prostora (prepoved parcelacije, komasacija stavbnih zemljišč, razlastitev ipd.), in njihova nadgradnja. Potrebna je nadgradnja sistema financiranja komunalnega opremljanja in večja preglednost sistema odmere komunalnega prispevka.

Ne samo prostorska politika, celo prostorski akti kot izvedbeni instrumenti so brez učinkovitih fiskalnih, komunalnih in zemljiških ukrepov, ki omogočajo uresničevati strateške usmeritve in vzdržen prostorski razvoj kot javno dobrino, le mrtva črka na papirju.

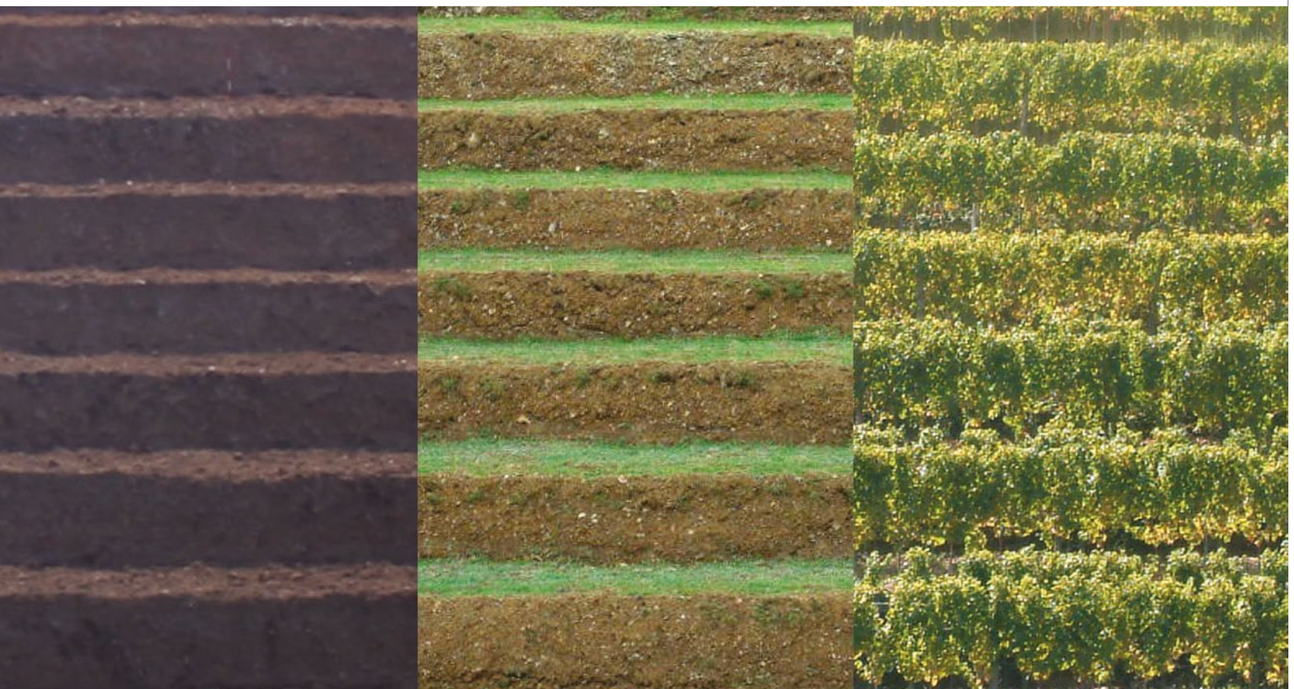

4.4.6 VZPOSTAVITEV EVIDENCE STAVBNIH ZEMLJIŠČ, VEČNAMENSKEGA KATASTRA IN SISTEMA ZEMLJIŠKE ADMINISTRACIJE

Trg nepremičnin lahko deluje učinkovito le ob pogoju uravnotežene ponudbe in povpraševanja, ki jo je mogoče zagotavljati s stalnim spremljanjem in ukrepanjem. Ustrezna ponudba opremljenih stavbnih zemljišč na primernih lokacijah je eden ključnih pogojev za uravnotežen prostorski razvoj Slovenije.

Uvesti je treba kazalnike za spremljanje stanja prostora, ki omogočajo spremljanje stanja na trgu nepremičnin, da bi lahko pravočasno ukrepali z zagotavljanjem zadostne ponudbe opremljenih gradbenih zemljišč na ustreznih lokacijah. Treba bi bilo izvajati spremljanje pozidanosti stavbnih zemljišč (členitev med zazidanimi in nezazidanimi stavbnimi zemljišči) in območij prenove zaradi določitve prostorskih kapacitet za razvoj investicij. Uvesti je treba model vrednotenja stavbnih zemljišč na podlagi razvojne stopnje, ki naj izraža javna in zasebna vlaganja v razvoj teh zemljišč ter njihovo opremljenost z ustreznimi izvedbenimi prostorskimi akti, komunalno opremo, soglasji in dovoljenji.

Brez ustreznih podatkov o stavbnih zemljiščih žal ni učinkovite zemljiške politike na področju stavbnih zemljišč. Zato je treba čim prej začeti sistematično zbirati podatke o zazidanih in nezazidanih stavbnih zemljiščih ter dejanski rabi urbanih zemljišč. V praksi se vsakodnevno kaže potreba po teh podatkih na lokalni ravni, predvsem za potrebe učinkovitega gospodarjenja s prostorom. Pomanjkanje teh je v letu 2014, med drugim botrovalo tudi presoji Ustavnega sodišča RS v zvezi z Zakonom o davku na nepremičnine.

Rešitev se kaže v vzpostavitvi in vzdrževanju Evidence stavbnih zemljišč, ki bi morala postati ena prvih prioritet resornega ministrstva na področju dokončne vzpostavitve prostorskega informacijskega sistema. Evidenca stavbnih zemljišč se mora voditi v zemljiškem katastru in mora vsebovati podatke o zazidanih stavbnih zemljiščih (funkcionalna območja že zgrajenih objektov in gradbene parcele obstoječih in na novonačrtovanih objektov) in nezazidanih stavbnih zemljiščih, razvrščenih v različne razvojne stopnje, glede na stopnjo komunalne opremljenosti oziroma glede na zmožnost pridobitve gradbenega dovoljenja.

Evidenca stavbnih zemljišč bo med drugim omogočala:

— pregledno ponudbo zalog stavbnih zemljišč za razvoj investicij glede na razvojno stopnjo in spodbujanje trga zemljišč;
— pripravo ukrepov zemljiške politike na podlagi ustreznih podatkov stanja prostora (usmerjanje investicij na zemljišča v višjih razvojnih stopnjah);
— usklajeno delovanje z drugimi resorji (npr. kmetijstvom) pri določanju ukrepov prostorske/kmetijske politike (vprašljivo dodeljevanje kmetijskih subvencij na stavbnih zemljiščih v višjih razvojnih stopnjah);
— lažje povezovanje ukrepov zemljiške politike z davčnimi in finančnimi mehanizmi (primerne podatkovne osnove);
— boljše, pravičnejše in argumentirano določanje finančnih obremenitev in dobrobiti lastnikom zemljišč;
— lažjo pripravo programov opremljanja zemljišč na podlagi pravilnih podatkov stanja v prostoru;
— pravično razporeditev (na temelju stroškov in koristi) obremenitev z naslova komunalnega opremljanja med lastnike nepremičnin.

Poleg vključitve podatkov o stavbnih zemljiščih je treba zemljiški kataster nadgraditi v večnamenski kataster, kot je določen v smernicah Mednarodne zveze geodetov (FIG), imenovanih Kataster 2014. V teh smernicah je zapisano, da naj kataster vključuje tudi podatke o javnopravnih omejitvah in režimih. Tak kataster mora postati jedro učinkovitega upravljanja zemljišč (angl. fit-for-purpose land administration). Cilj, ki si ga mora Slovenija postaviti na področju razvoja katastrskega sistema, mora biti vzpostaviti zemljiško administracijo, ki bo učinkovito služila vsem namenom in potrebam, ki jih imajo državljani in organizacije na področju gospodarjenja z zemljišči in urejanja prostora. Skozi tak sistem bo tudi mogoče učinkovito uskla-jevati interese v prostoru in urejati razmerja med prostorskimi akti ter varovanji in omejitvami po posebnih predpisih.

51 PRENOVA MINORITSKE CERKVE ZA POTREBE VEČNAMENSKE DVORANE, MARIBOR

4.4.7 IZOBRAŽEVANJE, VZGOJA IN OZAVEŠČANJE JAVNOSTI

Znanja o urejanju prostora, grajenem okolju, krajini, kakovostnem oblikovanju, arhitekturi, krajinski arhitekturi in inženirstvu je treba umestiti v izhodiščne izobraževalne programe.

Zavest o kakovostno urejenem prostoru in človeku prijaznem grajenem okolju je del družbene kulture in javne odgovornosti številnih deležnikov – to je od družine do šole, od lokalnih skupnosti do države, od investitorjev do neposrednih uporabnikov. Zato je pomembno, kako umestimo vključevanje znanj o grajenem okolju, krajini, kakovostnem oblikovanju, arhitekturi, krajinski arhitekturi in inženirstvu v izhodiščne izobraževalne programe vrtcev in šol. Mladi so državljani prihodnosti, zato je pomembno, da se otroci od malega zavedajo svojih pravic in dolžnosti pri poseganju v prostor in varstvu okolja. Ljudje morajo na vseh ravneh pridobiti znanja in osvojiti orodja za razumevanje posledic poseganja v prostor in vplivov grajenega okolja in krajine na vsakdanje življenje.
Temeljni namen dokumenta »Kultura prostora in graditve zdaj!«je prav vzpostavitev zavesti in prizadevanj za boljše razumevanje prostora in njegovo trajnostno rabo. Programi izobraževanj, vzgoje in ozaveščanja prebivalstva morajo postati del kontinuiranega delovanja. Pomembno je, da pozitivno vlogo pri ozaveščanju najširše javnosti prevzamejo tudi mediji, poleg tega je treba razvijati vse oblike vseživljenjskega izobraževanja s posebnimi programi in projekti.

4.4.8 PRENOVA VSEBIN ŠTUDIJSKIH PROGRAMOV S PODROČJA UREJANJA PROSTORA IN GRADITVE OBJEKTOV

V študijske programe na področju arhitekture, krajinske arhitekture, urbanizma, regionalnega planiranja in prostorskega načrtovanja ter inženirskih znanj s področja graditve objektov bi bilo treba uvesti vsebine, ki študente privajajo na interdisciplinarno sodelovanje, na medsebojno dopolnjevanje, razumevanje in spoštovanje znanj drugih strok.

Bolonjske študijske programe s področja arhitekture, krajinske arhitekture, regionalnega planiranja (smer drugostopenjskega študija geografije), urbanizma in prostorskega načrtovanja ter inženirskih znanj s področja graditve objektov bi bilo treba prevetriti. Kompetence diplomantov za posamezna strokovna področja naj bi dosegale želene specializacije, a hkrati tudi potrebno širino, ki jo zahteva urejanje prostora. Intenzivneje bi bilo treba spodbujati horizontalno povezovanje vsebin različnih študijskih programov na vseh ravneh študija. V vseh navedenih študijskih programih na univerzitetni ravni bi bilo treba okrepiti oblike študija, ki študente privajajo na interdisciplinarno sodelovanje, na medsebojno dopolnjevanje, razumevanje in spoštovanje znanj drugih strok. Samo tako bo mogoče zagotavljati poznejše sinergije v praksi, ki vodijo do boljšega in učinkovitejšega urejanja prostora in graditve.

Pregled in analiza obstoječih formalnih študijskih programov načrtovalskih strok sta pokazala, da imajo zadostne kompetence za opravljanje samostojnega poklica pooblaščeni arhitekt, krajinski arhitekt, prostorski načrtovalec in inženir lahko le diplomanti druge bolonjske stopnje, kar je treba ustrezno zakonodajno urediti.

Treba je opraviti analizo znanj diplomantov, ki v zadnjem obdobju zapuščajo fakultete in različne strokovne šole.

Pomembno spregledano vprašanje je sistem pridobivanja delovnih izkušenj za samostojno opravljanje dejavnosti. Kandidati za pooblaščene inženirje in arhitekte ter prostorske načrtovalce naj pridobivajo obvezne delovne izkušnje v prostorskonačrtovalskih in projektivnih birojih pod mentorstvom pooblaščenih arhitektov, krajinskih arhitektov, prostorskih načrtovalcev in inženirjev ter nadzorom pristojnih poklicnih zbornic. Potrebna bi bila vzpostavitev nacionalnega sklada za subvencioniranje kandidatov in/ali uvedbo davčnih olajšav.

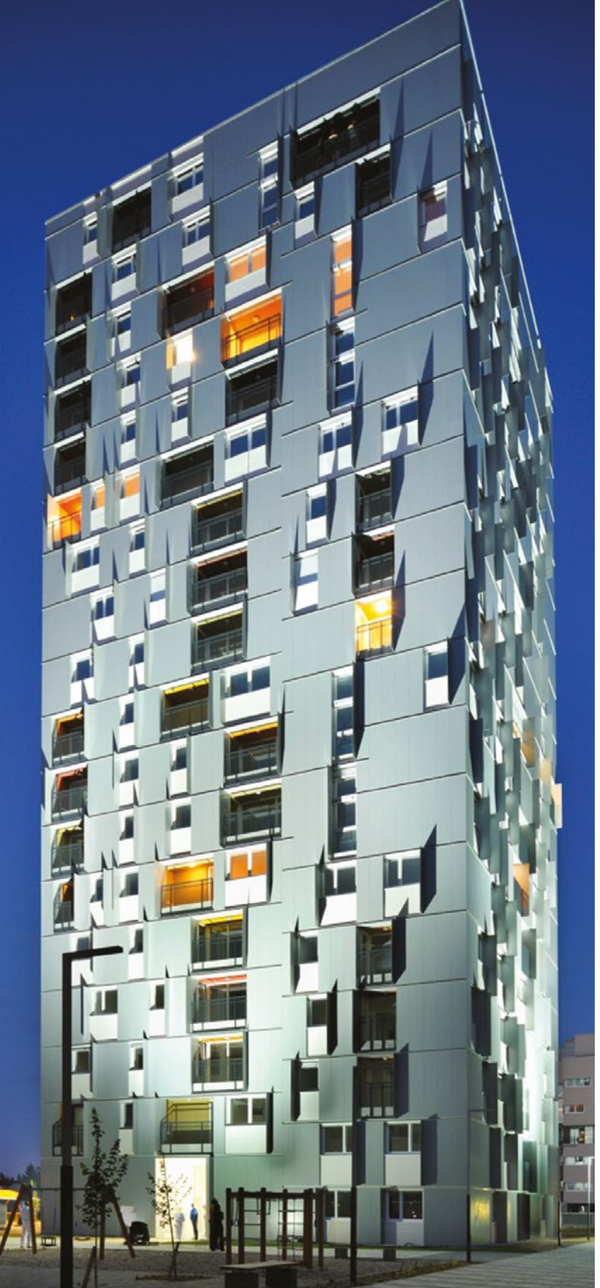

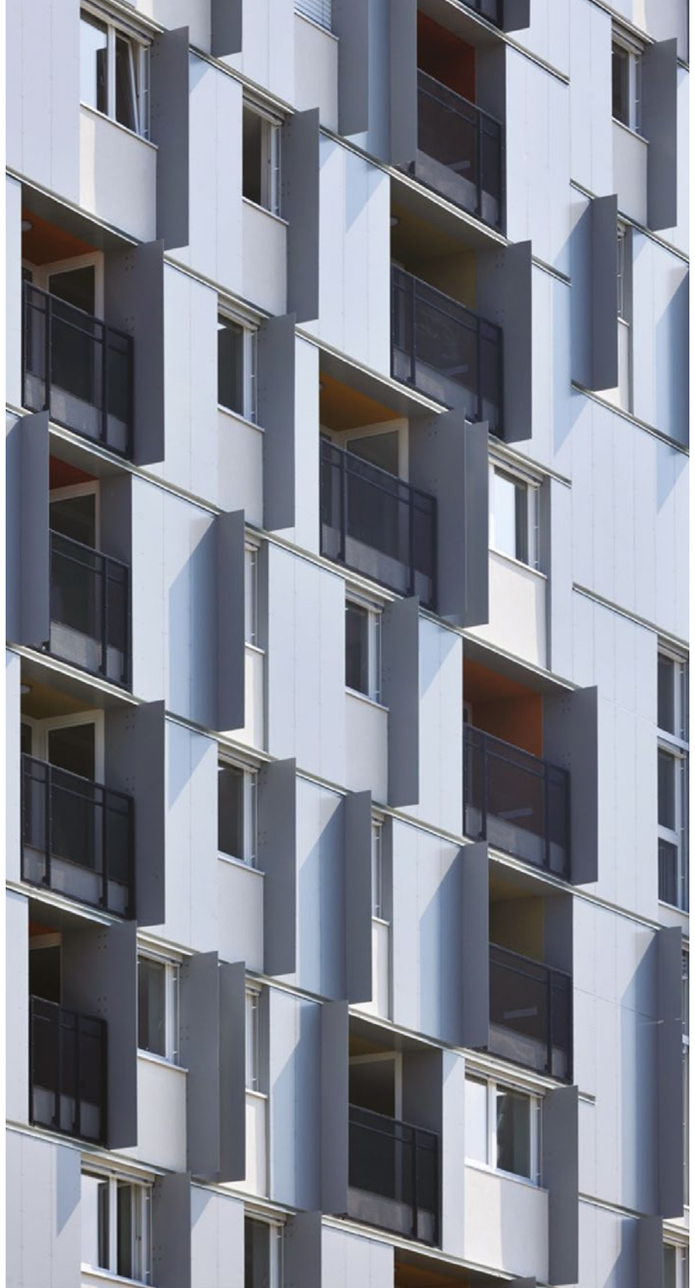

52 STOLPNICA BETNAVSKI PARK, MARIBOR

4.4.9 IZVAJANJE RAZISKAV IN APLIKATIVNIH RAZISKOVALNIH PROJEKTOV

Oživiti bi bilo treba raziskovalno in razvojno delo, ki je temelj napredka tudi na področju inženirskih dosežkov, kulture prostora, arhitekture, krajinske arhitekture, urbanizma in prostorskega načrtovanja.

Oživiti bi bilo treba raziskovalno in razvojno delo, ki je temelj napredka tudi na področju inženirskih dosežkov, kulture prostora, arhitekture, krajinske arhitekture, urbanizma in prostorskega načrtovanja.

Strokovni zbornici morata v sodelovanju s pristojnimi ministrstvi in raziskovalnimi ustanovami postati sonosilki sistematične priprave priročnikov za prostorsko načrtovanje, urbanizem in arhitekturno ter krajinskoarhitekturno projektiranje in za razvoj inženirskih znanj v okviru graditve. V njih bi bili opredeljeni standardi za doseganje minimalnega kakovostnega praga izdelave prostorskih aktov in projektne dokumentacije. Pomembnejša mora postati tudi nenehna skrb za povečanje nabora domače in tuje strokovne literature.

Ministrstvi, pristojni za gospodarstvo ter okolje in prostor, morata omogočiti arhitekturnim, urbanističnim in inženirskim birojem sodelovanje v raziskovalnih programih s področja tehnoloških in drugih inovacij ter njihovega prenosa v prakso. Ministrstvo, pristojno za znanost, bi moralo oblikovati potrebne instrumente za sofinanciranje projektnih in urbanističnih natečajev kot oblike eksperimentalnega raziskovanja z neposrednimi aplikativnimi učinki za prakso.

4.5 UČINKOVITO VODENJE IN IZVAJANJE INVESTICIJ

Uvesti je treba normative za storitve projektiranja in nadzora, enotne standardizirane popise in tehnične pogoje. Sistemsko je treba spodbujati dobre prakse ter s spremembo davčne zakonodaje, izobraževanjem in ozaveščanjem investitorjev o prednostih kakovostnega grajenega okolja spreobrniti dosedanjo kulturo samograditeljstva.

Gradbeništvo ima med gospodarskimi dejavnostmi enega največjih multiplikatorjev, ki v industriji in storitvenih dejavnostih povečuje dodatno povpraševanje in pomembno prispeva k spremembam BDP. V času prosperitete gradbeništvo povečuje gospodarsko rast, v recesiji ga več kot sorazmerno krči. Po podatkih GZS bi s prenovljeno zakonodajo, z ustreznejšo organiziranostjo in z boljšo usposobljenostjo lahko letno privarčevali 10 odstotkov vrednosti javnih investicij (265 mio EUR v letu 2013). Na tem mestu je treba poudariti, da sta predpogoja za pozitivne učinke gradbeništva prav ustrezno načrtovanje in umeščanje novih stavb in gradbenoinženirskih objektov v prostor. Če ni tako, se pozitivni učinki izničijo in dobijo celo negativen predznak.

Če želimo, da bodo gradbena, inženirska in arhitekturna dejavnost ekonomsko in razvojno učinkovite, je treba spremeniti negativno prakso, ko se naročila dobiva prek neprimerno nizkih cen, prek lobiranja ali »pod mizo«. Zato je treba izkoreniniti stranske pojave, kot so slaba kakovost, dodatna dela, iskanje lastnih koristi v škodo javnega interesa, sramotno nizko nagrajevanje ter tudi neplačevanje sodelavcev in podobno. Prve tri lahko izločimo z uvedbo normativov za storitve projektiranja in nadzora ter enotnih standardiziranih popisov del in materiala ter splošnih in posebnih tehničnih pogojev gradnje, s čimer bo hkrati odpravljena nelojalna konkurenca med ponudniki in zmanjšana možnost korupcije. Sistemsko je treba spodbujati dobre prakse vseh udeležencev v procesu, zlasti z dobro pripravljenimi in vodenimi investicijami, s kakovostno projektno dokumentacijo in kakovostno izvedenimi objekti ter zagotoviti pogoje za delo mladim strokovnjakom.

53 GARDEN VILLAGE BLED

Spremembe davčne zakonodaje, dodatno izobraževanje in ozaveščanje investitorjev o prednostih kakovostnega grajenega okolja morajo spreobrniti dosedanjo kulturo samograditeljstva. Investitorje in državljane je treba prepričati, da je z večjim deležem strokovnega znanja v okviru priprave gradbene dokumentacije mogoče doseči precej večjo kakovost gradnje in znižati stroške v življenjski dobi objekta.

4.5.1 POZNAVANJE INVESTICIJSKEGA PROCESA, SISTEMATIČNO DELO Z INVESTITORJI IN JAVNOSTMI

Na ravni države, regij in občin je treba vzpostaviti sistematično sodelovanje med zastopniki javnega interesa in investitorji. To bi moralo biti organizirano po načelih projektnega vodenja, svetovanja in aktivnega vključevanja deležnikov pri iskanju najboljših možnih rešitev.

Še večje težave kot neustrezna zakonodaja povzroča splošno slabo poznavanje prostorske problematike. Investitorji in politiki storijo večino napak pri nekritičnem prenašanju strateških usmeritev prostorskega razvoja in varstva okolja na izvedbeno raven, ko zaradi delnih in kratkoročnih interesov prevladajo slabe prostorske rešitve in ad hoc reševanje lokalnih razvojnih problemov. Projektanti premalo sledijo osnovnemu poslanstvu arhitekturnega in inženirskega delovanja, ki naj bi pri umestitvah v prostor in graditvi objektov dalo odgovore na izhodiščna vprašanja vsake investicije: kaj, koliko, kako in ali sploh graditi.

Skupne posledice vseh teh pomanjkljivosti so lahko za prostor uničujoče. Če želimo spremeniti to prakso, je treba na ravni države, regij in občin vzpostaviti sistematično sodelovanje med zastopniki javnega interesa in investitorji. To bi moralo biti organizirano po načelih projektnega vodenja, svetovanja in aktivnega vključevanja deležnikov pri iskanju najboljših možnih rešitev. To velja za vse ravni, od priprav in načrtovanja, do pomoči v primeru zapletov, v zgodnjih kritičnih fazah pa bi bilo treba po posebnih protokolih zlasti vključevati širšo javnost v formalnih in tudi neformalnih postopkih.

Projektiranje je pomembna gospodarska dejavnost, ki s kakovostjo prostorskih aktov in projektne dokumentacije za gradnjo objektov pomembno vpliva na družbeno ekonomijo in stanje prostora. Stroške investicije, uporabe in vzdrževanja lahko s kakovostnim projektom za gradnjo ali prenovo objekta precej zmanjšamo. Podobno velja za vsa področja prostorskega načrtovanja. S temi dejstvi je treba seznanjati širšo javnost in investitorje ter tako zagotavljati boljša izhodišča za medsebojno razumevanje.

4.5.2 SPREJETJE ZAKONSKEGA PREDPISA O VODENJU INVESTICIJ, FINANCIRANIH IZ JAVNIH SREDSTEV

Investicije naj vodijo le ustrezno strokovno usposobljeni posamezniki, ki za svoja ravnanja tudi odgovarjajo. Sprejmejo naj se zakonsko zavezujoča pravila za naročanje arhitekturnih in inženirskih storitev, s katerimi se bo poenotila zdaj raznovrstna praksa javnih naročnikov.

Obseg javnih naročil je v letu 2013 znašal 3,9 mrd EUR ali 36,5 % državnega proračuna. Največji delež predstavljajo gradnje, na katere odpade 68 % zneska, tj. 2,652 mrd EUR. 42 % naročil opravijo lokalne skupnosti, 25 % državna uprava, 18 % druge osebe javnega prava in 12 % javni zavodi.

Poznamo številne primere slabo vodenih investicij javnih stavb. Analiza slabih praks je pokazala več bistvenih pomanjkljivosti, ki bi jih bilo treba z vidika kakovostnejše in cenejše gradnje javnih objektov ter racionalne uporabe javnih sredstev čim hitreje odpraviti. Pomanjkljivosti so predvsem:

— preslaba priprava in neodgovorno vodenje investicij s strani naročnikov, ki upravljajo javna sredstva, pogosto zaradi neusposobljenosti ali preslabe strokovne usposobljenosti kadra, ki vodi investicijo in za svoje napake do zdaj ni nikoli in z ničemer odgovarjal;

— pogosto je sistematično zanemarjanje in podcenjevanje zgodnjih faz investicijskega procesa (projektna naloga, študija izvedljivosti, preučevanje variant, raziskave, projektiranje). Te navadno predstavljajo

54 LJUBLJANSKI SEVERNI MESTNI PARK

nekaj odstotkov investicijske vrednosti, hkrati pa imajo lahko največji vpliv na uspešnost investicije;
— projektanti in investitorji ne upoštevajo vseh vidikov trajnostne gradnje in zelenega naročanja, učinkovite rabe energije in obnovljivih virov energije, kar vodi do nepotrebno visokih stroškov uporabe in vzdrževanja ter bistveno manj udobnega bivanja v tako zgrajenih objektih;
— razpisna dokumentacija je pogosto slabo pripravljena, tako s tehničnega kot pravnega vidika. To pomeni neenakopravnost ponudnikov in težave med izvajanjem pogodbe, navadno vodi v izgradnjo nepopolnega in nekakovostnega objekta ter podraži gradnjo;
— investitorji pogosto spreminjajo projektno nalogo in projektno dokumentacijo v času gradnje, kar povzroča manj kakovostne in nefunkcionalne rešitve, zaplete z dovoljenji ter podaljšuje in draži gradnjo;
— najnižja cena je v večini primerov edino merilo pri izbiri izvajalca intelektualnih storitev (svetovanje, projektiranje, revidiranje, nadzor) in gradnje. Tehtnih razlogov za tako prevladujočo slabo prakso na tem področju ni. Veljavni zakon o javnih naročilih namreč omogoča naročanje po merilih, ki upoštevajo kakovost ponudnikov. Vendar izbor izvajalca le po merilu najnižje cene od naročnika ne zahteva nobenih posebnih naporov v smislu strokovnosti in je najlažje izvedljiv. V praksi tak izbor pogosto vodi do naklepnih dodatnih zahtevkov in pogodbenih aneksov. Ni zanemariti tudi tega, da tak izbor ponudnikom sporoča, da za naročnika kakovost storitve ni pomembna. Posledično so izdelani projekti vsebinsko pomanjkljivi in strokovno slabi, saj morajo ponudniki nižjo ceno uravnotežiti na svoji strani – v skrajni sili ne le z manjšo kakovostjo storitve, ampak tudi v obliki provizij dobaviteljev materiala in opreme;
— končni cilj nadzora je zagotoviti kakovostno, funkcionalno in trajno gradnjo, v okviru predvidenih rokov in zagotovljenih finančnih sredstev. Vendar pa so izvajalci nadzora med gradnjo pogosto strokovno nezadostno usposobljeni. Pomanjkljiv nadzor, skupaj s preverjanjem kakovosti gradbenih proizvodov in kakovostjo same gradnje, pomeni pomembno tveganje in omejitev za dobro in učinkovito gradnjo.

Izjema od opisane slabe prakse so arhitekturni natečaji za izbiro najustreznejših rešitev, ki se izvajajo kot del postopka javnega naročanja na podlagi ZJN in Pravilnika o natečajih. Izbira med ponudniki poteka na podlagi kakovostnih meril in praviloma daje zadovoljive rezultate.

Vendar je delež natečajev v skupni masi javnih naročil arhitekturnih storitev zelo majhen, saj prevladuje naročanje za najnižjo ceno. Naročniki se izogibajo natečajem, tudi tako da prenizko ocenijo predvideno vrednost storitve ali jo razbijejo na manjše investicijske sklope. Pri izogibanju so jim v veliko pomoč spremembe ZGO in Pravilnika o natečajih, ki so z odpravo določenih členov ohromile izvajanje natečajev.

Vzroki za slabo prakso so predvsem v:

— neznanju in nezadostni strokovni usposobljenosti oseb, ki vodijo investicije. Teh namreč pogosto ne vodijo za to šolani in usposobljeni arhitekti in inženirji, temveč družboslovci (pravniki, ekonomisti, organizatorji dela idr.), ki pa si za pomoč ne najamejo svetovalnih inženirjev. Stanje je nekoliko boljše pri javnih naročnikih v državni upravi;
— vodenju investicij ter naročanju storitev in del s premajhno skrbnostjo, po linji najmanjšega odpora in v nikakršni odgovornosti za svoja ravnanja;
— odsotnosti enotnih metod, normativov in standardov;
— neizmenjavi in neupoštevanju dobrih praks.

Kaj lahko stori država? V prvi vrsti naj poskrbi, da bodo investicije lahko vodili le ustrezno strokovno usposobljeni posamezniki, ki za svoja ravnanja tudi odgovarjajo. To so lahko le pooblaščeni arhitekti in inženirji, torej strokovnjaki iste stroke kot ponudniki/izvajalci, z enakovrednimi kompetencami. Le ti namreč lahko razumejo, kaj naročajo, se zavedajo posledic slabo pripravljene in izvedene investicije ter predstavljajo kompetentnega sogovornika strokovnjakom na strani izbranega ponudnika. Njihova osebna licenca jih zavezuje k strokovno in etično odgovornemu delu, kršitev tega pa lahko vodi tudi do odvzema licence.

Nadalje naj država sprejme zakonsko zavezujoča pravila za naročanje arhitekturnih in inženirskih storitev, s katerimi bo poenotila zdaj raznovrstno prakso javnih naročnikov. Ta naj določajo:
— obveznost imenovanja odgovorne osebe za vodenje investicije, ki mora izpolnjevati pogoje za pooblaščenega arhitekta ali pooblaščenega inženirja;
— načrtovanje in naročanje investicij z uporabo enotne metodologije načrtovanja in vrednotenja trajnostnosti stavb;

55 LJUBLJANSKI GRAD

— priporočeno uporabo pristopa z izračunom stroškov v celotni življenjski dobi objekta in pri tem izvedbo izračuna stroškov s predpisano enotno metodo izračuna;
— izdelavo projektne naloge, v kateri se natančno in nedvoumno opredeli predmet javnega naročila arhitekturnih in inženirskih storitev;
— uporabo normativov za projektantske storitve in storitev nadzora;
— uporabo standardiziranih popisov gradbenih, obrtniških in instalacijskih del;
— objavo ocenjene vrednosti naročila ob objavi javnega naročila, določeno ob uporabi enotnih parametrov za določitev ocenjene vrednosti arhitekturnih in inženirskih storitev;
— izbiro ponudnika ob uporabi merila kakovosti in cene/stroškov, pri čemer naj se določi minimalni delež vrednosti kakovosti v višini 70 % (po vzoru svetovne banke);
— pri vrednotenju ponudbe uporabo minimalnega nabora obveznih meril za vrednotenje kakovosti arhitekturnih in inženirskih storitev (usposobljenosti gospodarskih subjektov in strokovnosti njihovega ključnega kadra).

Po vzoru urejenih držav naj se sprejmejo enotne metode, normativi in standardi, s katerimi se poenotijo ravnanja, minimizirajo tveganja in zmanjša možnost korupcije.

Tako naj država sprejme:

— enotno metodologijo načrtovanja in vrednotenja trajnostnosti stavb (glejte poglavje 4.4.1);
— enotno metodo izračuna stroškov v celotni življenjski dobi objekta;
— smernico za izdelavo projektne naloge;
— normative za projektantske storitve in storitve nadzora;
— standardizirane popise gradbenih, obrtniških in instalacijskih del;
— parametre za določitev ocenjene vrednosti arhitekturnih in inženirskih storitev;
— minimalni nabor obveznih meril za vrednotenje kakovosti arhitekturnih in inženirskih storitev;
— smernice za izvedbo preverjanja nenavadno nizkih cen.

Odsotnost normativov o vsebini in parametrov o vrednosti storitev ustvarja zmedo v celotnem sistemu vodenja investicij. Javni naročniki največkrat nimajo zadostnega vedenja o normativih in znanja za izdelavo ocenjene vrednosti storitev, ki jih naročajo. Poleg tega sta kakovost in cena arhitekturne oziroma inženirske storitve medsebojno tesno povezana. Zato brez normativov in parametrov ni mogoče ustrezno pripraviti niti investicijske dokumentacije niti razpisa za javno naročilo. Državi priporočamo, da za lastne potrebe sprejme normative in tudi parametre za izdelavo ocenjenih vrednosti storitev, saj mora vedeti, kaj naroča in koliko to dejansko stane, ter biti sposobna preveriti, ali je naročeno res dobila. Ob tem je treba dodati, da parametri za izdelavo ocenjene vrednosti storitev niso v nasprotju z evropskimi direktivami, kot je prevladujoče mnenje v državni upravi, ampak so dovoljeni, če jih sprejme država, vlada ali ministrstvo. Leta 2013 jih je na primer sprejela Italija.

4.5.3 VZPOSTAVITEV SISTEMA SPREMLJANJA STANJA V PROSTORU

Za celovito poznavanje prostora in učinkovitost sistema prostorskega načrtovanja je pomembno poznati stanje in trende v prostoru ter učinke oziroma posledice izvajanja razvojnih in prostorskih aktov.

Za celovito poznavanje prostora in učinkovitost sistema prostorskega načrtovanja je pomembno poznati stanje in trende v prostoru ter učinke oziroma posledice izvajanja razvojnih in prostorskih aktov. Pomembna sta predvsem ugotavljanje sprememb skozi čas in njihovo vrednotenje.

Spremljanje stanja v prostoru v Sloveniji ni sistemsko urejeno. V zadnjem desetletju so se sicer intenzivno razvijale prostorske zbirke podatkov, ki pa še niso bile ustrezno uporabljene v urejenem sistemu spremljanja stanja v prostoru. Mnogi postopki evidentiranja nepremičnin niso usklajeni s pravnimi režimi ali prostorskimi načrti. Dovoljujejo se parcelacije, ki niso skladne s prostorskimi akti, pa tudi komunalno opremljanje nelegalnih gradenj. Gradbene parcele se še vedno ne evidentirajo. Državni prostorski-informacijski sistem še vedno ne deluje.

56 WELLNES ORHIDELA, PODČETRTEK

Kot glavne cilje spremljanja stanja v prostoru lahko opredelimo:

— spremljanje, analizo in vrednotenje izvajanja prostorske politike (prostorski razvoj, zemljiška politika, graditev objektov in stanovanjska politika) ter načrtovanje potrebnih sprememb oziroma ukrepov;
— strokovno in učinkovito izvajanje postopkov prostorskega načrtovanja za zagotavljanje trajnostnega prostorskega razvoja (strokovno utemeljeno odločanje glede posegov v prostor in usklajevanje različnih interesov v prostoru);
— vključevanje prostorske dimenzije pri oblikovanju razvojnih politik z drugih področij (sektorske razvojne politike);
— spremljanje porabe javnih finančnih sredstev.

Spremljanje stanja v prostoru ima pomembno vlogo tudi pri seznanjanju javnosti z dogajanjem v prostoru, pri povečevanju zainteresiranosti javnosti za dogajanje v prostoru in za njeno tvorno sodelovanje pri sprejemanju odločitev v zvezi s prostorom. Z uvedbo učinkovitega spremljanja stanja bi bili zagotovljeni boljši pogoji za kakovostno, transparentno in z najširšo javnostjo usklajene odločitve v zvezi s posegi v prostor.

Zato bi bilo treba vzpostaviti sistem ter kazalnike za spremljanje in izvajanje politik, programov, priprave prostorskih aktov, izdanih gradbenih dovoljenj. Meriti bi morali učinkovitost vpeljanih instrumentov in uspešnost posameznih ukrepov. Vseskozi bi morali v ospredje postavljati zahteve oziroma določila prostorskih aktov in nadzirati njihovo uresničevanje prek nadzora izdajanja gradbenih dovoljenj in skladne gradnje ter sankcionirati nelegalne in neskladne gradnje. Dobra praksa na tem področju mora postati vodilo za neprestano izboljševanje evidenc in nadzora nad izvedbo načrtovane gradnje.

Za učinkovito spremljanje stanja na področju stanja v prostoru in za upravljanje prostora bo nujno treba vzpostaviti infrastrukturo za prostorske informacije, ki bo vsebovala kakovostne in enostavno dostopne zbirke prostorskih podatkov ter standardizirana pravila za njihovo medopravilnost in souporabo. Vzpostavitev takega sistema je predvidena tudi v Direktivi Evropskega parlamenta in sveta o vzpostavitvi infrastrukture za prostorske informacije v Evropski skupnosti, imenovani tudi direktiva INSPIRE. Infrastruktura za prostorske informacije, ki jo v skladu z direktivo INSPIRE gradimo v Republiki Sloveniji mora upoštevati predvsem potrebe, ki jih imamo na področju urejanja prostora in graditve objektov.

4.5.4 SPODBUJANJE KAKOVOSTI, REVITALIZACIJE IN VAROVANJA KULTURNE IDENTITETE PRI PRENOVI OBJEKTOV IN OBMOČIJ

Prednost je treba dati razvojnim projektom na opuščenih stavbnih zemljiščih in razvrednotenih urbanih območjih ter energetski sanaciji stavb. Izhodišča za celostno prenovo območij naj vsebujejo prostorska, arhitekturna, inženirska, okoljska in investicijska izhodišča.

Ciljno usmerjeni projekti in projektni pristop, predvsem pa prenova javnih in zasebnih stavb, morajo postati osrednji instrument spodbujanja celovitega prostorskega razvoja na določenem območju. Take usmeritve lahko učinkovito zmanjšujejo naključnost razvoja in omogočajo potrebno ureditev družbenih razmerij na področju urejanja prostora. Oboje je temelj prostorske in arhitekturne politike, ključne za sistematičen razvoj ter za sanacije, prenove, povečevanje bivalnih kakovosti ali tržne konkurenčnosti prostora. To je še zlasti pomembno v specifičnih, konfliktnih primerih, kjer običajna regulacija ne omogoča uresničitve ciljev prostorskega razvoja.

Pri spodbudah bi bilo treba dati prednost razvojnim projektom na opuščenih stavbnih zemljiščih in razvrednotenih urbanih območjih ter energetski sanaciji stavb. Prenova ne sme biti samo energetsko učinkovita, pač pa celostna; pri tem je treba upoštevati, da stavba tudi sooblikuje javni prostor. Z neprimerno barvo, izborom neustreznih materialov ali gradbenih elementov (npr. neskladne zasteklitve balkonov, strešne kritine in zamenjave oken v večstanovanjskih stavbah) smo degradirali marsikatero mestno, primestno in podeželsko okolje. EKO sklad je pozitivno vplival na zavest o energetski učinkovitosti stavb in omogočil investicijska vlaganja v objekte. Žal pa vložena sredstva pogosto ne zagotavljajo in tudi ne spodbujajo celovitih rešitev arhitekturne prenove.

57 BIOTEHNIŠKA FAKULTETA, LJUBLJANA

Kakršen koli bistven poseg v prostor brez vključevanja strokovnjakov s področja načrtovanja prostora, arhitektov ali krajinskih arhitektov in inženirjev mora biti spoznan kot nelegalen, kar je v državah z razvito prostorsko kulturo samoumevno dejstvo. Investicije v javne stavbe in infrastrukturo morajo biti obvezno pripravljene na podlagi projektov, izbranih po transparentnih postopkih. Le tako bo mogoče spodbujati inovativne pristope, ki v svoji praksi izboljšujejo družbeno povezanost, zmanjšujejo vplive na okolje (dnevne migracije) ter so ekonomsko, tehnološko in okoljsko učinkoviti.

Pristopi k celostni prenovi območij in stavb upoštevajo prostorska, arhitekturna, okoljska in investicijska izhodišča. Prenova stavb in grajenega prostora na splošno je ob današnji pozidanosti in razpršenosti gradnje eden ključnih izzivov pri urejanju prostora in graditve. Odločitev o prenovi ni le subjektivno mnenje posameznika o všečnosti, uporabnosti in dotrajanosti stavbe ali odprtega prostora, ni le finančna kalkulacija vložka in dobička, ki zanima investitorje. Premiki na področju uvajanja celostne prenove bodo mogoči le kot rezultat zavestne akcije cele vrste deležnikov v imenu javnega interesa in zavez trajnostnega razvoja. Razumevanje celovitosti prenove je ogledalo zrele družbe, v njem pa se kaže slika našega razumevanja prostora, okolja, lastnine in kulture.

PROSTORSKA IZHODIŠČA

Prenova objektov in degradiranih območij ima prednost pred novogradnjami.

Prenova je zelo širok pojem, ki sega od prostorskega načrtovanja do prenove posameznih stavb ali zgolj njenih delov, ter mora temeljiti na prostorskih, arhitekturnih, inženirskih in okoljskih ter na investicijskih izhodiščih.

Prenova objektov in degradiranih območij ima prednost pred novogradnjami. Najprej je treba izkoristiti stavbno tkivo, ki je na voljo, preden se dovoli novogradnja. Zato potrebujemo dobre evidence praznih nepremičnih in neizkoriščenih območij, ki morajo postati sestavni del prostorskih načrtov in prostorske politike, na lokalnih in državni ravni.

Če prenova ni mogoča, ima nadomestna gradnja absolutno prednost pred gradnjo na nepozidanem zemljišču. Nova prostorska politika mora ustaviti nepotrebno širjenje zazidljivih zemljišč. Prostorski akti in zakonodaja bi morala omejevati nove zazidave, če so na razpolago objekti ali zemljišča, ki jih je mogoče prenoviti.
Zapuščene objekte ali degradirana območja brez razvojnega potenciala bi bilo treba vrniti naravi. To velja tudi za nekatere nekakovostne stavbe, ki jih ni smiselno prenoviti ali nadomestiti z novogradnjo. Številne opuščene ali nikoli dograjene trgovske, poslovne in obrtne cone bi bilo smiselno na prostorsko zgrešenih lokacijah spremenitiv nezazidljiva zemljišča ter jih sanirati.

ARHITEKTURNA, INŽENIRSKA IN OKOLJSKA IZHODIŠČA

Prenova objektov mora biti celovita. Energetska, konstrukcijska, prostorska, tehnološka in programska prenova (glede na potrebe) naj bo povezana s celostno arhitekturno prenovo.

Prenova objektov mora biti celovita. Energetska, konstrukcijska, prostorska, tehnološka in programska prenova (glede na potrebe) naj bo povezana s celostno arhitekturno prenovo. Vsaka prenova potrebuje določena dovoljenja in zahteva pooblaščenega projektanta. Prenova lahko ob upoštevanju urbanističnih usmeritev vsebuje tudi dozidave ali nadzidave, ki omogočajo, da se obstoječa stavba prilagodi trenutnim prostorskim in tehničnim potrebam. Ustrezna in kakovostna prenova lahko nadomesti potrebe in želje po novogradnji, zlasti če je ekonomsko upravičena.

Vsaka prenova zahteva prepoznavanje in spoštovanje arhitekturne strukture in kakovosti stavbe, ki je predmet prenove. To vključuje ohranjanje materialov, detajlov, prostorske zasnove in drugih značilnosti. Avtor prenove mora znati razbrati obstoječe kakovostne lastnosti stavb in jih upoštevati v projektu prenove. V njej prikaže obstoječe stanje z vsemi kvalitetami in pomanjkljivostmi ter predvidi ustrezne rešitve. Pri nekaterih prenovah, ki zadevajo kulturno dediščino, mora pri tem upoštevati zahteve varstva kulturne dediščine, katerega smernice in usmeritve je treba tesneje povezati z arhitekturno stroko. V tem primeru lahko zaščita vključuje tudi novejše objekte, ki še niso uvrščeni med spomenike.

Rešitve naj bodo trajne in trajnostne. Prenova naj ne bo samo stilska preobrazba po estetskih predstavah trenutnega naročnika, ampak naj vsebuje rešitve (materialne in tudi prostorske), ki so trajnejše, bolj kakovostne, vzdržljive, ekonomične in ne nazadnje arhitekturno spoštljive do obstoječe strukture. Namesto najcenejše investicije naj se uveljavi najracionalnejša investicija, ki upošteva zgoraj navedene vidike prenove.

INVESTICIJSKA IZHODIŠČA

Potrebujemo inovativen mehanizem finančnih spodbud in bremen.

Potrebujemo inovativen mehanizem finančnih spodbud in bremen. Potrebujemo politiko, ki bo zagotavljala večji interes lastnikov objektov za čim bolj celovito prenovo (energetsko, protipotresno, arhitekturno, tehnološko, okoljsko) oziroma gradnjo na degradiranih območjih.

Aktivirati je treba zasebni kapital. Potrebujemo spodbude za prenovo: ugodne kredite, državna jamstva bankam za vračilo kreditov (po vzoru Madžarske), znatne davčne olajšave (po vzoru Italije) ter za ukrepe z dolgo dobo vračanja in celostno prenovo tudi subvencije (po vzoru Avstrije).

Potrebujemo standarde na področju gradbenih, tehničnih rešitev, vgrajenih materialov in sodobnih tehnologij pametne hiše. Predlagamo, da bi za celostno prenovo, ki izpolnjuje vseh šest zakonsko predpisanih bistvenih zahtev, v večstanovanjskih in drugih večlastniških objektih zadostovalo soglasje 2/3 etažnih lastnikov. Pri tem bi bilo treba zaradi že skrajšane preostale življenjske dobe objekta dopustiti ublažitev bistvenih zahtev, ki jih sicer morajo izpolnjevati objekti.

5 ZAKLJUČEK

5. ZAKLJUČEK

S tem gradivom nagovarjamo predsednika RS, Vlado RS, ministrstva, državni zbor, državni svet, politične stranke, lokalne skupnosti, nevladne organizacije ter strokovno in širšo javnost. Z njimi in v sodelovanju z ministrstvom, pristojnim za okolje in prostor, si želimo široke razprave, ki naj vodi v pripravo temeljite analize nezavidljivega stanja slovenskega prostora ter v oblikovanje programske obveze Vlade RS in resolucije Državnega zbora o kulturi prostora in graditve. Želimo si, da bi s sprejetjem teh dokumentov spodbudili in zavezali vse deležnike k nujnim spremembam strateških dokumentov in pravnih predpisov s področja urejanja prostora, graditve objektov, varstva okolja in povezanih področij, v katerih je nujno treba izboljšati okvir za učinkovitejše medsebojno usklajevanje ter uveljavljanje strokovnosti in dobrih praks. Z obema dokumentoma bo lahko narejen tudi velik korak naprej k ozaveščanju strokovne in širše javnosti o pomenu kakovostnega urejanja prostora in graditve na vseh ravneh delovanja ter k oblikovanju kakovostnejših praks in – kar je temeljni cilj naših prizadevanj – v ustvarjanje boljšega slovenskega prostora.

SEZNAM SLIKOVNEGA GRADIVA

01 BLED
fotografija : Aleksander S. Ostan

02 KRAJINSKI PARK GORIČKO, GERLINCI
fotografija : Stanka Dešnik

03 STANOVANJSKI OBJEKT NA POBREŽJU, MARIBOR
fotografija : Matevž Čelik

04 DIVJE ODLAGALIŠČE
fotografija : Luka Vidic

05 KAMNOLOM
fotografija : Jana Kozamernik

06 POPLAVE V SLOVENIJI LETA 2010
fotografija : Brane Petrovič in Borut Podgoršek, MORS

07 NOVOGRADNJA OB CESTI V SLOVENSKIH GORICAH
fotografija : Aleksander S. Ostan

08 PRIMESTJE PTUJA
fotografija : Luka Vidic

09 NEDOKONČANE FASADE
fotografija : Aleksander S. Ostan

10 SERIJA PRAZNINE, Krumperška ulica, Domžale, 12. avgust 2007
fotografija : Borut Krajnc

11 OPUŠČANJE STARIH HIŠ 1
fotografija : Aleksander S. Ostan

12 OPUŠČANJE STARIH HIŠ 2
fotografija : Aleksander S. Ostan

13 KOMENDA, 2010
fotografija : Mika Cimolini

14 ŠKOFJA LOKA, 2015
fotografija : Luka Vidic

15 CELOVŠKI DVORI, Ljubljana, 2010
fotografija : Mika Cimolini

16 URBANA PRAZNINA 1
fotografija : Aleksander S. Ostan

17 URBANA PRAZNINA 2
fotografija : Aleksander S. Ostan

18 SERIJA PRAZNINE : Križišče Slovenske in Tivolske ceste, Ljubljana, 11. julij 2008
fotografija : Borut Krajnc

19 POŽAR V RAKUŠEVEM MLINU, CELJE, 2014
vir: http://www.celje.info/kronika/nov-velik-pozar-v-celju/ (28.12.2015)

20 RUŠENJE KOLIZEJA, LJUBLJANA, 2011
fotografja: Matej Družnik / DELO
vir : http://www.delo.si/zgodbe/fotozgodbe/fotografije-dneva-10-8-2011.html (28.12.2015)

21 RAZVALINE RIKLIJEVE VILE, BLED, 2015
fotografija : Aleksander S. Ostan

22 HOTEL PRISANK V KRANJSKI GORI, **porušen aprila 2003**
lokacija : Borovška cesta 93, Kranjska gora
naročnik : Zavod za izgradnjo Zgornjesavske doline, Kranjska Gora
arhitektura : Janez Lajovic, udia
krajinska arhitektura : Janez Lajovic, udia
izvajalec : Gradbeno podjetje Tehnik, Škofja Loka
vodja gradnje : ing. Franci Serša, tehnični direktor podjatja Tehnik
projekt : 1962
zgrajeno : 1963
bruto tlorisna površina : 3.090 m²
investicija : 2.325.000 EUR
nagrade : Nagrada prešernovega sklada za leto 1963
fotografija : Janez Kališnik

23 HOTEL PRISANK DANES

24 STANOVANJSKA SOSESKA KOSEZE
lokacija : Ljubljana. Šiška ŠS 9
naročnik : Standard Invest, SGP Zidar Kočevje in Ingrad Celje
arhitektura :Viktor Pust, (Projektivni biro Progres, Lj. in IBT
odgovorni projektanti izvedbenih načrtov objektov : IBT - Tomaž Štrukelj in Roman Serša
gradbene konstrukcije : Nuša Bergant
projekt : 1968/73
zgrajeno : 1974 prvi objekti
bruto tlorisna : površina zemljišča 15 ha,
uporabna površina vseh blokov : 99000 m²
1548 stanovanj v 34 blokih
nagrade : 1. nagrada na natečaju 1968
fotografija : foto Furlan

25 **SOSESKA KOSEZE DANES**
fotografija : Luka Vidic

26 **SPREHAJALIŠČE V PARKU TIVOLI**
fotografija : Luka Vidic

27 **KULTURNO SREDIŠČE VESOLJSKIH TEHNOLOGIJ – KSEVT**
lokacija : Vitanje
odgovorni projektanti : Matija Bevk, Aljoša Dekleva, Špela Videčnik
projektivno podjetje : Bevk Perović arhitekti, Dekleva Gregorič arhitekti, OFIS arhitekti, SADAR+VUGA
soavtorji : Matija Bevk, Vasa J. Perović, Aljoša Dekleva, Tina Gregorič, Rok Oman, Špela Videčnik, Jurij Sadar, Boštjan Vuga
sodelavci : Josip Konstantinović in Rok Gerbec Bevk Perović (Gerrit Neumann, Andreja Pikelj, Gonzalo Piqueras, Josef Kalčik), Dekleva Gregorič (Daniel Schwartz), OFIS (Andrej Gregorič, Janez Martinčič, Christian Gheorghe, Rastislav Udzan, Kiki Marien, Janja Del Linz),
SADAR+VUGA (Vanja Gortnar, Sven Kalim, Siim Johan Alexander)
nagrade : Zlati svinčnik za odlično realizacijo 2013
naročnik : Občina Vitanje, Ministrstvo za kulturo RS
fotografija : Tomaž Gregorič

28 VEČNAMENSKI OBJEKT RINKA V SOLČAVI
lokacija : Solčava
arhitektura : avtorja : AU arhitekti d.o.o., Uroš Lobnik, Andreja Podlipnik,
soavtorja : Janko Rožič, Dušan Borak (notranja oprema),
gradbene konstrukcije : Gravitas,d.o.o.
strojne instalacije : Varen d.o.o.

60 ŠOLSKI STREŠNI VRT, LJUBLJANA

elektro instalacije : Matvoz d.o.o.
nadzor : Legro — Ivan Golob k.d.
projekt : 2008 - 2010
zgrajeno : 2011
površina parcele : 300 m²
neto tlorisna površina : 804 m²
investicija : 820.000 EUR
nagrade : Zlati svinčnik 2012, Plečnikova medalja 2013,
Constructive Alps Award 0013 – 3. Mesto – International award for sustainable renovation and new building in the Alps
naročnik : Občina Solčava na območju Alp
fotografija : Damjan Švarc

29 HIŠA JP
lokacija : Ogrinčeva 13, SI-1000 Ljubljana, Slovenia
naročnik : zasebni
projektivno podjetje : Bevk Perović arhitekti
soavtorji : Matija Bevk, Vasa J. Perović, Tina Marn
gradbene konstrukcije : Mitja Strlekar
strojne instalacije : Biro Petkovski d.o.o. / Zoran Petkovski
elektro instalacije : Profi d.o.o. / Bojan Grmovšek
drugi gradbeni načrti : IB-program d.o.o. / Miran Pezdirc
gradbene konstrukcije in detajli : Polytechnic d.o.o. / Peter Žargi
nadzor : Projekt GT d.o.o. / Gašper Blejec
projekt : 2009-2010
zgrajeno : 2010-2012
fotografija : Miran Kambič

30 STANOVANJSKA SOSESKA BRDO
lokacija : Ljubljana
naročnik : Stanovanjski sklad Republike Slovenije, javni sklad
arhitektura : Multiplan arhitekti
krajinska arhitektura : Dekleva Gregorič arhitekti, Bruto
gradbene konstrukcije : Konstat biro
strojne instalacije : ISP
elektro instalacije : Eldata
nadzor : MCM Inženiring (F5.1), Proplus (F5.2)
projekt : 2005 - 11
zgrajeno : 2014 (F5.1), 2016 (F5.2)
bruto tlorisna površina : 28.000 m² (objekti), 16.700 m² (garaža)
nagrade : nominacija Piranesi 2014
fotografija : Miran Kambič

31 KOŠČEVA UČNA POT IN OPAZOVALNICA PTIC
lokacija : Ljubljansko Barje
naročnik : Društvo za opazovanje in proučevanje ptic Slovenije (DOPPS)
krajinska arhitektura : studio Krajinaris
soavtorja : Tomaž Stupar u.d.i.k.a., dr. Dušan Stupar u.d.i.k.a.
glavni izvajalec : Gradbeno podjetje Bohinj, d.d.
projekt : 2006
zgrajeno : 2007
površina : 35 m² (opazovalnica)
nagrade : Zlati svinčnik za odlično realizacijo 2008
fotografija : tudio Krajinaris

32 PUHOV MOST NA PTUJU
lokacija : Ptuj
naročnik : Dars, d.d., Celje
soavtorja : mag. Peter Gabrijelčič, u.d.i.a., Viktor Markelj, u.d.i.g
zgrajeno : 2007
fotografija : Ana Če

33 VIADUKT ČRNI KAL
lokacija : Črni Kal
naročnik : DARS
projektivno podjetje : Ponting
odgovorni projektant : Marjan Pipenbaher
soavtorji : Marjan Pipenbaher, Janez Koželj
izvajalec : J.V. Črni Kal (SCT, Primorje)
projekt : 1998
zgrajeno : 2004
skupna dolžina : 1065 m
širina : 26,5 m
svetla višina spodaj : 87,5 m
Viadukt Črni Kal je najdaljši in največji premostitveni objekt na slovenskem cestnem omrežju.
fotografija : Miran Kambič

34 ADAPTACIJA IN NOVOGRADNJA KNJIŽNICE V GROSUPLJU
lokacija : Grosuplje
naročnik : Mestna občina Grosuplje
arhitektura : doc. dr. Matej Blenkuš, u.d.i.a.,
prof. Miloš Florijančič, u.d.i.a.
projekt opreme : Kaja Lipnik, Arne Vehovar, Ula Vehovar
gradbene konstrukcije : Anton Berce
izvajalec : GPG, d.o.o.
nagrade : Plečnikova medalja 2007
fotografija : Miran Kambič

35 ORTENIA - APARTMAJI V NARAVI
lokacija : Škofja gora 36, Podčetrtek
naročnik : mk projekt, družba za svetovanje in vodenje projektov, d.o.o.
arhitektura : Soba d.o.o.
odgovorni projektant : Petra Ostanek
soavtorica : Tinka Beltram Prekovič
fotografija : Miran Kambič

36 UREDITEV CANKARJEVEGA TRGA IN BLAŽEVE ULICE V ŠKOFJI LOKI
lokacija : Škofja Loka
naročnik : Občina Škofja Loka
arhitektura : Ravnikar Potokar arhitekturni biro, d.o.o.
odgovorni projektant : Robert Potokar
soavtorji : Primož Žitnik, Ajdin Bajrović, Andrej Blatnik, Špela Kuhar
avtorica krajinske ureditve : dr. Tanja Simonič Korošak
avtorji urbane opreme : Studio Miklavc; Jure Miklavc, Jaka Verbič, Jože Carli, Silva Cimperman
nagrade : Prva nagrada na arhitekturnem in krajinsko arhitekturnem natečaju 2013, Zlati svinčnik za odlično realizacijo 2015
fotografija : Andrej Blatnik

37 GRAJSKA PRISTAVA ORMOŽ
lokacija : Ormož
naročnik : Občina Ormož
arhitektura : Maruša Zorec; Maša Živec
gradbene konstrukcije : Danilo Kozlar
strojne instalacije : Klimaterm
elektro instalacije : Klimaterm
nadzor : Proplus d.o.o.
projekt : 2010
zgrajeno : 2012
bruto tlorisna površina : 2861,15 m²
investicija : 2.750.000 EUR
nagrade : Nagrada Prešernovega sklada
fotograf : Miran Kambič

38 KRAJINSKA UREDITEV KOSEŠKEGA BAJERJA
naročnik : Mestna občina Ljubljana
lokacija : Ljubljana, Koseze
krajinska arhitektura : Miha Kajzelj udia, Rok Žnidaršič udia, Iztok Kavčič udika, Etbin Tavčar udika
gradbene konstrukcij : Ivo Hafner udig
nadzor : Janez Žnidaršič, PUZ doo
projekt : 2000-2006
zgrajeno : 2009
fotografija : Miran Kambič

39 VRTEC POLJČANE
lokacija : Poljčane
naročnik : Občina Poljčane
arhitektura : Mojca Gregorski, udia, Miha Kajzelj, udia, Matic Lašič, mia
krajinska arhitektur : Iztok Kavčič, uidka
gradbene konstrukcije : Gravitas, d.o.o.(betoni) in CBD d.o.o. (les)
strojne instalacije : Menerga d.o.o.
elektro instalacije : TEbiro d.o.o.
nadzor : Štraf d.o.o.
projekt : 2012
zgrajeno : 2014
bruto tlorisna površina : 3138 m²
investicija : 3.49 mio EUR (z DDV)
nagrade : Plečnikova medalja 2015, Zlati svinčnik 2015
fotografija : Miran Kambič

40 ŠTUDENTSKA STANOVANJA V PARIZU
lokacija : 19. okrožje, Pariz, Francija
naročnik : Regie Immobiliere de la Ville de Paris
arhitektura : Ofis arhitekti (Rok Oman, Špela Videčnik, Robert Janez, Janez Martinčič, Andrej Gregorič, Janja del Linz, Louis Geiswiller, Hyunggyu Kim, Chaewan Shin, Jaehyun Kim, Erin Durno, Javier Carrera, Giuliana Fimmano, Jolien Maes, Lin Wei)
gradbene konstrukcije : INTEGRALE 4; Bruno Person
strojne in električne instalacije : Cabinet MTC; Cyril Ganvert
vabljeni natečaj : 2008
zgrajeno : 2012
površine : zemljišče 1981 m2; stanovanja 35 m2; stavba 931 m2;
bruto tlorisna površina : 8500 m2; zunanja ureditev1050 m2
investicija : 17.5 miljonov EUR
fotografija : Tomaz Gregorič

41 KOMPAKTNA HIŠA NA KRASU
nagrade : Zlati svinčnik za odlično realizacijo, 2015,
nominacija za nagrado Evropske unije za sodobno arhitekturo - Mies van der Rohe, 2015, nagrada WAN House of the Year 2015, pohvala Architectural Review AR House Award 2015, nagrado Best architects 16 Award v kategoriji enodružinskih hiš.
naročnik : Borut Pertot
lokacija : Vrhovlje
odgovorni projektant : Aljoša Dekleva
projektivno podjetje : dekleva gregorič arhitekti
soavtorji : Aljoša Dekleva, Tina Gregorič, Lea Kovič, Vid Zabel
projekt : 2012
zgrajeno : 2014
fotografija : Janez Marolt

42 MAISTROV PARK
lokacija : Ljubno ob Savinji
naročnik : Društvo borcev za severno mejo
projektna skupina:
koncept : Matej Kučina, Marjan Pobolšaj, Tonček Žižek (Superform), Primož Pugelj (kipar)
krajinska arhitektura : Matej Kučina, Tanja Maljevac
skuptura : Primož Pugelj
projekt : 2005
izvedba : 2007
površina : 1500m²
fotografija : Miran Kambič

43 OSNOVNA ŠOLA ALOJZIJA ŠUŠTARJA IN VRTEC DOBREGA PASTIRJA
lokacija : Šentvid nad Ljubljano
naročnik : Zavod Sv. Stanislava, Štula 23, 1210 Ljubljana
arhitektura : Studio UR.A. D. d.o.o., Prvomajska ulica 60c, 5000 Nova Gorica, Boštjan Kikelj, Klemen Pavlin, Mojca Magajne in Tomaž Faganeli
gradbene konstrukcije : VR projekti, Vladimir Rostohar s.p.
strojne instalacije : Pinss d.o.o.
Elektro instalacije : Protim Ržišnik Perc arhitekti in inženirji d.o.o.
nadzor : Andrej Jereb
projekt : 2010
zgrajeno : 2014
neto tlorisna površina : 10.270,00 m²
nagrade : Zlati svinčnik 2015
fotografija : Boštjan Kikelj

44 GOSPODARSKA ZBORNICA SLOVENIJE
lokacija : Dimičeva 13, Ljubljana, Slovenia
naročnik : GZS, Gospodarska zbornica Slovenije
arhitektura : SADAR+VUGA (Jure Sadar, Boštjan Vuga, Josip Konstantinovič, Aljoša Dekleva, Tadej Žaucer, Simona Muc, Peter Šenk)
krajinska arhitektura : Ana Kučan
gradbene konstrukcije : ELEA iC
strojne instalacije : Biro ES
elektro instalacije : Biro ES
projekt : 1996-1999
nagrade : 1999 - Piranesi, 2001 - Trend nagrada, Ljubljana 2001 - Eccs Steel Design Award, Benetke, 2001 - Bauwelt Prize, Berlin
fotografija : Hisao Suzuki

45 SPREHAJALIŠČE OB LJUBLJANICI IN UREDITEV BREGA
lokacija : Breg ob Ljubljanici v Ljubljani
naročnik : Mestna občina Ljubljana
arhitektura : Atelje Vozlič; Vesna Vozlič Košir, univ.dipl.ing.arh. in Matej Vozlič, univ.dipl.ing.arh.
krajinska arhitektura : Atelje Vozlič; Vesna Vozlič Košir, univ.dipl.ing.arh. in Matej Vozlič, univ.dipl.ing.arh.
gradbene konstrukcije : Konstat d.o.o.; Edvard Štok, univ.dipl.ing.gr.
elektro instalacije : Javna razsvetljava Ljubljana d.o.o.
nadzor : Marjan Bonač
projekt : 2007
zgrajeno : 2011
bruto tlorisna površina : 7.200,00m²
investicija : cca 2.160.000 EUR
nagrade : European prize for urban public space 2012
fotografija : Matej Vozlič, univ.dipl.ing.arh.

46 STANOVANJE V KOZOLCU
lokacija : Bohinj, Slovenia
naročnik : zasebni
arhitektura : Ofis arhitekti (Rok Oman, Špela Videčnik, Andrej Gregorič, Janez Martinčič, Michele Albonetti, Maria Della Mea, Tomaž Cirkvenčič, Pawel Nikkiel, Gözde Okyay, Roberta Costa, Maria Rosaria Ritonnaro, Ralea Toma Ioan Catalin, Grega Valenčič, Vlad Popa, Tanja Veselič, Jade Manbodh
gradbene konstrukcije : Projecta
strojne instalacije : MM-term
električne instalacije : ES osvetlitev Arcadia lightwear
glavni izvajalec : Permiz
projekt : 2014
zgrajeno : 2015
bruto tlorisna površina : 140 m²
fotografija : Tomaz Gregorič

47 MUZEJ SLOVENSKIH FILMSKIH IGRALCEV DIVAČA,
Obnova Škrateljnove domačije
lokacija : Kraška cesta 25, Divača
naročnik : Občina Divača v sodelovanju z Ministrstvom za kulturo
arhitektura : Matjaž Bolčina, Ernest Milčinovič, Teja Savelli
krajinska arhitektura : Matjaž Bolčina, Ernest Milčinovič, Teja Savelli
gradbene konstrukcije : Edo Wallner
strojne instalacije : Jana Kotar, Arctur
elektro instalacije : Aleš Mrkun, IPE
nadzor : Nataša Đukić Vasić, Krasinvest
projekt : 2005
zgrajeno : 2010
bruto tlorisna površina : 630 m²
investicija : 2.030.000 EUR
nagrade : Plečnikova nagrada 2011
fotografija : Miran Kambič

48 POKOPALIŠČE SREBRNIČE, NOVO MESTO
lokacija : Srebrniče, Novo mesto
naročnik : Komunala Novo mesto
arhitektura : Aleš Vodopivec z Neno Gabrovec
krajinska arhitektura : Dušan Ogrin in Davorin Gazvoda Arhitekton d.o.o.
gradbene konstrukcije : Anton Berce
strojne instalacije : Tomaž Japelj
elektro instalacije : Vasilij Lombar
projekt : natečaj 1990, projekt 1995-1996 (1. faza)
zgrajeno : 2000
bruto tlorisna površina : 10 ha (1. faza)
nagrade : Piranesijeva nagrada 2000, Plečnikova nagrada 2001, nominacija za evropsko nagrado Mies van der Rohe 2001
fotografija : Miran Kambič

49 POKOPALIŠČE MENGEŠ - MRLIŠKA VEŽICA
lokacija : Trdinov Trg, Mengeš
naročnik : Občina Mengeš
arhitektura : Branko Rebek, u.d.i.a.,
prenova : Rok Benda, u.d.i.a., Ana Movrin, u.d.i.a., Miha Skok, u.d.i.a.
gradbene konstrukcije : Matjaž Karlovšek, u.d.i.g.
strojne instalacije prenova : Nevenka Škrabe, u.d.i.s.
elektro instalacijeprenova : Jakob Lovšin, u.d.i.e.
nadzor prenova : Barbara Anžin, gr.teh.
projekt prenova : 2014
zgrajeno : 1974, prenova 2015
bruto tlorisna površina : 255m²
investicija : 222.000 EUR
fotografija : Matej Lozar

50 VINOGRAD NA TERASAH
lokacija : Medana, Goriška Brda
avtorji : izr. prof. dr. Lučka Ažman Momirski, u.d.i.a., asist. Tomaž Berčič, **u.d.i.a.** fotografije : izr. prof. dr. Lučka Ažman Momirski, u.d.i.a.
Projekt je nastal znotraj evropskega raziskovalnega projekta Interreg III B Alpine Space z akronimom ALPTER - The Terraced Landscapes in the Alpine Arc / Terasirane pokrajine v alpskem svetu

51 PRENOVA MINORITSKE CERKVE ZA POTREBE VEČNAMENSKE DVORANE
lokacija : Maribor
naročnik : Mestna občina Maribor
arhitektura : Atelierarhitekti
gradbene konstrukcije : Markus, d.o.o.
strojne instalacije : Celarc, d.o.o.
elektro instalacije : Proelit, d.o.o.
nadzor : Proplus, d.o.o.
projekt : 2005, 2012-2015
zgrajeno : 2015
bruto tlorisna površina : 1393,19 m²
investicija : 2.511.874 EUR
fotografija : Miran Kambič

52 STOLPNICA BETNAVSKI PARK MARIBOR
lokacija : ob Betnavskem gozdu, Maribor
naročnik : Konstruktor VGR Maribor
arhitektura : Bogdan Reichenberg, Gregor Reichenberg, Rok Plohl, Vesna Zatezalo
krajinska arhitektura : Robert Gostinčar
gradbene konstrukcije : Gorazd Črnko, Aljoša Klobučar
strojne instalacije : Bojan Fabčič
elektro instalacije : Ervin Kreitner
nadzor : Stane Tomše
projekt : 2006
zgrajeno : 2008-2014
bruto tlorisna površina : 7500 m²
investicija : cca 7 mio EUR
fotografija : Milan Kambič

53 GARDEN VILLAGE BLED
lokacija : Cesta Gorenjskega odreda 16, Bled
naročnik : Lean d.o.o., Lesce
arhitektura : Miloš Jeftič, Gregor Vreš, Tina Demšar Vreš, Borut Kokelj, Barbara Kokelj
krajinska arhitektura : Gregor Vreš, Tina Demšar Vreš
projekt : 2013-2014
zgrajeno : 2014
bruto tlorisna površina : 6500m²
nagrade : snovalec 2014, sejalec 2015, ikona za malo leseno arhitekturo 2015, zeleni svinčnik 2015
fotografija : Jošt Gantar

54 SEVERNI MESTNI PARK
lokacija : Ljubljana
arhitektura : IN.KA.BI. d.o.o., Andrej Erjavec
krajinska arhitektura : IN.KA.BI. d.o.o., Ina Šuklje Erjavec
gradbene konstrukcije : IMK d.o.o.
interna kanalizacija in vodovod : KOMUNALA PROJEKT d.o.o.
strojne instalacije - vodni elementi BAZENI d.o.o.
elektro instalacije in javna razsvetljava : NOVERA d.o.o., ARCADIA d.o.o.
projekt natečaj za celotni park : 1984
faza 1 : 2004-2006
faza 2a : 2008/09
zgrajeno faza 1: 2004 in 2006
faza 2a : 2010

velikost območja : faza 2a: 21.350 m²
investicija faza 2a : cca 2.400.000 EUR
nagrade : natečaj 1984, odkup naročnik Mestna občina Ljubljana
fotografija : Jana Kozamernik

55 REVITALIZACIJA LJUBLJANSKEGA GRADU
naročnik : Mestna občina Ljubljana
arhitektura : Ambient d.o.o. , Edo Ravnikar ml. u.d.i.a, Miha Kerin u.d.i.a, Majda Kregar u.d.i.a
gradbene konstrukcije : dr. Stojan Ribnikar u.d.i.g., dr. Ervin Prelog u.d.i.s., Edo Štok u.d.i.g.
projekt (zgrajeno) : 1983 – 2013
bruto tlorisna površina : 10.000 m²
nagrade : Plečnikova medalja 1983 : Razgledni stolp, Plečnikova medalja 2004: Palacij, Plečnikova medalja 2007: Vzpenjača, Platinasti svinčnik ZAPS 2010: za obsežnejši opus tudi za prenovo, Ljubljanskega gradu,
BIO 21, Zlata medelja 2010 : Vzpenjača, Zlati svinčnik ZAPS 2005: Palacij
Zlati svinčnik ZAPS 2007 : Vzpenjača
fotografija : Miha Kerin

56 WELLNESS ORHIDELIA
lokacija : Podčetrtek, Slovenia
naročnik : Terme Olimia, d.d.
arhitektura : ENOTA (Dean Lah, Milan Tomac, Maruša Zupančič, Nuša Završnik, Zana Starovič, Anna Kravcova, Polona Ruparčič, Marko Volf, Sabina Sakelšek, Esta Matkovič, Darja Zubac, Dean Jukić, Tjaša Marinšek, Nebojša Vertovšek)
krajinska arhitektura : BRUTO/Matej Kučina, Urban Švegl, Eva Prosen, Tanja Maljevac, ENOTA
gradbene konstrukcije : Elea iC
strojne instalacije : Nom biro
elektro instalacije : Forte Inženiring
bazenska tehnologija : Darrtech
projekt : 2007
zgrajeno : 2009
bruto tlorisna površina : 9.990 m²
investicija : 13.000.000 EUR
nagrade : Zlati svinčnik za odlično realizacijo 2009, 40 under 40 Award 2010, IOC/IAKS Award 2011 (srebrna medalja), Pool Vision 2012, Spa Category tretje mesto
fotografija : Miran Kambič

57 BIOTEHNIŠKA FAKULTETA
lokacija : Jamnikarjeva 101, Ljubljana
naročnik : Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta
arhitektura : Ark Arhitektura Krušec, d.o.o., Lena Krušec, Tomaž Krušec in Vid Kurinčič
Sodelavci : Vanja Milosavljevič (IDP, natečaj), Jan Šavli (natečaj), Domen Fučka (PZI), Tina Mikulič (PZI), Jurij Nemec (PZI, oprema), Nina Polajnar (oprema), Miha Prosen (oprema)
krajinska arhitektura : Landscape, d.o.o., Gregor Vreš, Tina Demšar Vreš, Mitja Škrjanec
velikost : 4.000 m²
načrtovanje : 2007-2008
izvedba : 2009-2010
nagrade : prva nagrada na arhitekturnem in krajinsko arhitekturnem natečaju 2006
fotografija : Miran Kambič

58 NORDIJSKI CENTER PLANICA
lokacija : Planica
naročnik : Zavod za šport RS Planica
arhitektura skakalnice in drugi športni objekti :
Abiro : doc. dr. Matej Blenkuš, univ. dipl. inž. arh., prof. Miloš Florijančič, univ. dipl. inž. arh., Klemen Kobal, univ. dipl. inž. arh.
osrednji objekt za smučarske teke ter servisni in ogrevalna objekta:
STVAR : Aleš Vodopivec, univ. dipl. inž. arh., Marko Smrekar, univ. dipl. inž. arh.
krajinska ureditev : Studio AKKA : prof. dr. Ana Kučan, univ. dipl. inž. kraj. arh., Luka Javornik, univ. dipl. inž. kraj. arh.
Projekt je bil načrtovan in izveden v šestih fazah, v sodelovanju z različnimi inženirji in strokovnimi sodelavci ter glavnimi izvajalci za vsako fazo posebej.
sodelavci osrednjega objekta za smučarske teke ter servisnih in ogrevalnih objektov :
gradbene konstrukcije : GRAD-ART d.o.o.
strojne instalacije : I.S.P. d.o.o.
električne instalacije : EL-DATA d.o.o.
požarna varnost : I.S.P. d.o.o.
komunalna in prometna ureditev : TEGA INVEST d.o.o.
projekt : 2010 - 2015
zgrajeno : 2012 - 2015
območje posega: 22 ha
investicija : 33.000.000 EUR (42.000.000,00 vključno z vso funkcionalno in vzdrževalno opremo)
nagrade : prva nagrada na arhitekturnem in krajinskoarhitekturnem natečaju 2009, nagrada Trend za vizualno ustvarjalnost 2015
Arhitizer 2015 A+ nagrada publike za skakalni del, nagrada Piranesi za skakalni del 2014
fotografija : Miran Kambič

59 ZA POVEZOVANJE V USTVARJANJU BOLJŠEGA SLOVENSKEGA PROSTORA
fotografija : Luka Vidic

60 ŠOLSKI STREŠNI VRT
lokacija : Šubičeva 1, Ljubljana
naročnik : Gimnazija Jožeta Plečnika Ljubljana
krajinska arhitektura : Društvo Pazi!park
projekt : 2015
zgrajeno : 2015
bruto tlorisna površina : 50m²
fotografija : Luka Vidic

KOLOFON

KULTURA PROSTORA IN GRADITVE ZDAJ!

Izdajatelj:
Zbornica za arhitekturo in prostor Slovenije
Vegova 8, SI-1000 Ljubljana, Slovenija

Soizdajatelj:
Inženirska zbornica Slovenije (IZS)
Jarška cesta 10b, SI-1000 Ljubljana

Lektoriranje:
Veris d.o.o.

Uredniški odbor:
dr. Aleš Mlakar
mag. Jelka Hudoklin
mag. Barbara Škraba Flis
Matjaž Grilc
Mika Cimolini
Aleksander Ostan
dr. Andrej Goljar

Slikovni material je delo in last arhitektov in avtorjev fotografij. Dela so zaščitena z Zakonom o avtorskih in sorodnih pravicah ter so objavljena z dovoljenjem avtorjev.

Gradivo je rezultat dela avtorjev, angažiranih posameznikov in predstavnikov organizacij, ki od leta 2010 sodelujejo v partnerstvu Odgovorno do prostora!

Uroš Birsa, Mika Cimolini, Matevž Čelik, mag. Tomaž Černe, Miha Dešman, mag. Miran Gajšek, dr. Andrej Goljar, Matjaž Grilc
mag. Jelka Hudoklin, dr. Liljana Jankovič Grobelšek, Leon Kobetič
Helena Kovač, dr. Simon Kušar, mag. Janez Lajovic, Ivan Leban,
Martina Lipnik, dr. Aleš Mlakar, dr. Viktor Pust, mag. Maja Simoneti,
Robert Smodiš, mag. Barbara Škraba Flis, Luka Vidic

Vse pravice pridržane. Publikacija je brezplačna.
Oblikovanje : Kabinet 01
Tiskarna : Grafex
Izvodov : 1200

CIP - Kataložni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana
711.2(497.4)

KULTURA prostora in graditve zdaj! : cilji in predlogi sistemskih rešitev za trajnostno graditev in vzdržno ravnanje s prostorom / [uredniški odbor Aleš Mlakar ... et al.]. - Ljubljana : Zbornica za arhitekturo in prostor Slovenije : Inženirska zbornica Slovenije, 2016

ISBN 978-961-92885-5-9 (Zbornica za arhitekturo in prostor Slovenije)
1. Mlakar, Aleš, 1967-
282967552

9789619288559